

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİMDALI
İŞLETME BİLİMDALI**

**İNŞAAT SEKTÖRÜNDE ÇALIŞMA SERMAYESİ YÖNETİMİ İLE
STOKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ:
KONYA ÖRNEĞİ**

AHMET BALCI

YÜKSEK LİSANS

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. HÜSEYİN ÇETİN**

KONYA 2019

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİMDALI
İŞLETME BİLİMDALI**

**İNŞAAT SEKTÖRÜNDE ÇALIŞMA SERMAYESİ YÖNETİMİ İLE
STOKLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ:
KONYA ÖRNEĞİ**

AHMET BALCI

YÜKSEK LİSANS

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. HÜSEYİN ÇETİN**

KONYA 2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	--	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ahmet Balcı	
	Numarası	158111072024	
	Ana Bilim Bilim Dalı	İşletme/İşletme	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X
		Doktora	
Tezin Adı	İnşaat Sektöründe Çalışma Sermayesi Yönetimi ile Stoklar Arasındaki İlişki; Konya Örneği		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Ahmet BALCI

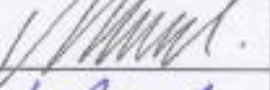

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ahmet Balcı
	Numarası	158111072024
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İşletme / İşletme
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Hüseyin Çetin
	Tezin Adı	İnşaat Sektöründe Çalışma Sermayesi Yönetimi ile Stoklar Arasındaki İlişki: Konya Örneği

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “İnşaat Sektöründe Çalışma Sermayesi Yönetimi ile Stokların İlişkisi: Konya Örneği” başlıklı bu çalışma 26/09/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Raif PARLAKKAYA	
2	Prof. Dr.	Melek ACAR	
3	Doç. Dr.	Hüseyin ÇETİN	

ÖNSÖZ / TEŞEKKÜR

İşletmelerin hayatta kalma sürelerini etkileyen en önemli unsurlardan biri etkin çalışma sermayesi yönetimidir. Yaklaşık yedi yıldır çalıştığım finans sektöründe çalışma sermayesi yönetimi ile ilgili yapmış olduğum gözlemlerle, eğitim hayatım boyunca edindiğim birikimleri birleştirince yüksek lisans tezimi inşaat sektöründe çalışma sermayesi yönetimine dair tespitler ve tavsiyeler içerecek olan bu konu üzerine yapmaya karar verdim.

Yaptığım çalışmamın uygulama kısmında her türlü desteğini esirgemeyen Konya Ticaret Odası Başkanı Sn. Selçuk ÖZTÜRK Bey'e, tecrübesiyle bana yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Raif PARLAKKAYA'ya, tezimin her aşamasında desteklerini esirgemeyen, hem yüksek lisans hem de lisans döneminde öğrencisi olduğum değerli hocam Doç. Dr. Hüseyin ÇETİN'e, çalışmam sırasında ihtiyaç duyduğum tüm verilerin temin edilmesinde yardımlarını esirgemeyen kurum ve kuruluşlara ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	--	---

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ahmet BALCI	
	Numarası	158111072024	
	Ana Bilim / Bilim	İşletme	
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X
		Doktora	
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Hüseyin ÇETİN	
	Tezin Adı	İnşaat Sektöründe Çalışma Sermayesi Yönetimi ile Stoklar Arasındaki İlişki: Konya Örneği	

İşletmelerin günlük faaliyetlerini aksatmadan devam ettirebilmelerini, karlılığı olumsuz etkileyecek maliyetlerden korunmalarını ve alternatif maliyetlerden kaçınmalarını sağlayacak en önemli unsur, etkin çalışma sermayesi yönetimidir.

İnşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olması, buna karşılık girdi vadelerinin çok daha kısa olması ve satışların da işletme dışı birçok etkenden etkilenmesi gibi durumlar, inşaat sektöründe çalışma sermayesinin önemini bir kat daha arttırmaktadır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada ekonomimiz içinde oldukça yüksek bir paya sahip olan inşaat sektöründe, çalışma sermayesi yönetimine ilişkin anket çalışması yapılmıştır.

Anket çalışması, Konya’da inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ortaklarına, yöneticilerine ve muhasebe finans personellerine uygulanmıştır. Elde edilen veriler, ‘IBM SPSS 22.0’ istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, işletmelerin büyük çoğunluğunun, başarısızlığın temel nedenlerinden birisinin finansman sorunları

olduğunu belirttikleri ancak finansal sorunlarla başa çıkmak için gerekli olan bilgi birikime sahip finans yöneticilerini istihdam etmedikleri görülmüştür. Ayrıca yapılan anket çalışmasında kriz dönemlerinde satışların azalması ve işletme içi yada işletme dışı faktörler nedeniyle kamudan tahsil edilmeyi bekleyen KDV iadelerinin tahsil edilememesi gibi işletme dışı faktörlerin, inşaat sektöründe çalışma sermayesini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma Sermayesi, İnşaat Sektörü.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	--	---

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Ahmet BALCI	
	Student Number		
	Department	Business	
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X
		Doctoral Degree (Ph.D.)	
	Supervisor	Assoc. Dr. Hüseyin ÇETİN	
	Title of the Thesis/Dissertation	The Relationship Between Working Capital Management and Inventories in the Construction Sector: The Case of Konya	

Effective working capital management is the most important factor that will enable enterprises to continue their daily activities without interrupting them, to protect them from costs that may adversely affect profitability and to avoid alternative costs.

The fact that the construction process is long in the construction sector, whereas the input maturities are much shorter and sales are affected by many non-operating factors increase the importance of working capital in the construction sector. From this point of view, in this study, a survey on working capital management in the construction sector, which has a very high share in our economy, was conducted.

The survey was applied to the partners, managers and accounting and finance personnel of the enterprises operating in the construction sector in Konya. The data obtained in this study was analyzed using the "IBM SPSS

22.0” statistical program. As a result of the research, it is seen that the majority of the enterprises stated that one of the main reasons for the failure was the financial problems but they did not employ the financial managers with the knowledge necessary to deal with the financial problems. In addition, it was concluded that non-operating factors such as the decrease in sales during the crisis periods and the non-collection of VAT refunds pending to be collected from the public institutions due to internal or non-operating factors affect the working capital in the construction sector.

Key words: Working Capital, Construction Sector.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	ii
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	iii
ÖNSÖZ / TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA SERMAYESİ KAVRAMI, ÇALIŞMA SERMAYESİ İHTİYACININ BELİRLENMESİ VE ÇALIŞMA SERMAYESİ YÖNETİMİ

1.1. Çalışma Sermayesi Kavramı ve Önemi	4
1.2. Çalışma Sermayesinin Unsurları.....	7
1.2.1. Nakit ve Benzeri	7
1.2.2. Alacaklar.....	10
1.2.3. Stoklar.....	12
1.3. Çalışma Sermayesinin Özellikleri	14
1.4. Çalışma Sermayesi Çeşitleri	16
1.4.1. Brüt Çalışma Sermayesi.....	17
1.4.2. Net Çalışma Sermayesi.....	17
1.4.3. Sürekli Çalışma Sermayesi	18
1.4.4. Değişken Çalışma Sermayesi	19
1.4.4.1. Mevsimsel Çalışma Sermayesi.....	19
1.4.4.2. Devresel Çalışma Sermayesi	20
1.4.4.3. Olağanüstü Çalışma Sermayesi	21
1.5. Çalışma Sermayesinin Finansman Kaynakları.....	22
1.5.1. Dış Finansman Kaynakları	23
1.5.2. İç Finansman Kaynakları	24
2.5.2.1. Çalışma Sermayesinin Kârlarla Finanse Edilmesi	24
2.5.2.2. Çalışma Sermayesinin Amortismanlarla Finanse Edilmesi	25
2.5.2.2. Nakit Akışının Hızlandırılması Yoluyla Finanse Edilmesi	26
1.6. Çalışma Sermayesinin Finanslama Stratejileri.....	26
1.6.1. Dengeli Finanslama Stratejisi	27
1.6.2. İhtiyatlı Finanslama Stratejisi	28
1.6.2. Atak Finanslama Stratejisi	29
1.7. Çalışma Sermayesi İhtiyacını Belirleyen Faktörler.....	29

1.7.1. İşletme Büyüklüğü ve Faaliyet Alanı	30
1.7.2. Teknoloji ve Üretim Süresinin Uzunluğu	31
1.7.3. Mevsimsel ve Konjonktür Dalgalanmalar	32
1.7.4. Dönen Varlık Politikası ve Dönen Varlık Devir Hızı.....	33
1.7.5. Kredili Satış, Kâr Dağıtım ve Amortisman Politikaları.....	34
1.7.6. Kredi Bulma Olanakları, Satıcı Kredilerinden Yararlanma Derecesi ve Faaliyet Verimliliği	35
1.8. Çalışma Sermayesi İhtiyacının Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler ..	36
1.8.1. Faaliyet Devri Katsayısı Yöntemi.....	37
1.8.2. Günlük Gider Tutarı Yöntemi.....	38
1.8.3. Schmallenbach Formülü Yöntemi.....	39
1.8.4. Mellerowicz Formülü Yöntemi.....	40
1.8.5. Proforma Bilanço Yöntemi	41
1.8.5.1. Geleneksel Yöntem	42
1.8.5.2. Regresyon Analizi	42
1.9. Çalışma Sermayesi Yönetimi ve İşletmeler İçin Önemi	43
1.9.1. Çalışma Sermayesi Yönetimine Ayrılan Süre	44
1.9.2. Dönen Varlıklara Yapılan Yatırım Tutarı	44
1.9.3. İş Hacmi ve Çalışma Sermayesi Arasındaki İlişki.....	44
1.9.4. Çalışma Sermayesi ile Firmanın Karlılığı Arasındaki İlişki	44

İKİNCİ BÖLÜM

STOKLAR KAVRAMININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ VE İNŞAAT SEKTÖRÜNÜN KAVRAMSAL ANALİZİ

2.1. Stok Kavramı	47
2.2. Stokların Sınıflandırılması	48
2.2.1. Hammadde	49
2.2.2. Yarı Mamul	49
2.2.3. Mamul	50
2.2.4. Yardımcı Maddeler.....	51
2.3. Stok Bulundurmanın Yararları.....	52
2.4. Stok Bulundurmanın Sakıncaları.....	52
2.5. Stok Bulundurmanın Nedenleri	53
2.5.1. Spekülasyon Sebebiyle Stok Bulundurma	53
2.5.2. Belirsizlikler Sebebiyle Stok Bulundurma	54
2.5.3. Faaliyetlerin Devamı Amacıyla Stok Bulundurma.....	54
2.6. İnşaat Sektörünün Tanımı	55
2.7. Türkiye'de İnşaat Sektörünün Tarihsel Gelişimi	57
2.8. Türkiye'de İnşaat Sektörünün Mevcut Durumu	59
2.9. Türkiye'de İnşaat Sektörünün Ekonomik Büyümeye ve İstihdama Etkisi. 63	
2.10. Literatür Taraması	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONYA İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN İNŞAAT FİRMALARINDA ÇALIŞMA SERMAYESİ YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

3.1. Araştırmanın Kapsamı.....	76
3.2. Araştırmanın Amacı.....	76
3.3. Araştırmanın Önemi.....	78
3.4. Araştırmanın Yöntemi	78
3.5. Araştırmanın Evreni ve Örnekleri.....	79
3.6. Araştırmanın Hipotezleri.....	80
3.7. Verilerin Analizi.....	81
3.7.1. Demografik Özellikler ve Bulgular	81
3.7.2. Çalışma Sermayesi Yönetimi Güvenilirlik Testi.....	90
3.7.3. Çalışma Sermayesi Yönetimi Faktör Analizi	92
3.7.4. Çalışma Sermayesi Yönetimi Normallik Testi	93
3.7.5. Çalışma Sermayesi ile Bazı Likert Ölçekli Değişkenleri Korelasyon Analizi.....	94
3.7.6. Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları ile Çalışanların İnşaat Sektörü Hakkındaki Düşüncelerine Yönelik Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	95
SONUÇ	106
KAYNAKÇA.....	114
EKLER	120
ÖZGEÇMİŞ	122

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Stok Türlerinin İşletmelerin Faaliyet Alanları Bakımından Dağılımı.	49
Tablo 2.2. Türkiye Tarım Dışı İstihdam Verileri ve İnşaat Sektörü İstihdam Verileri. .	65
Tablo 3.1. İnşaat Sektöründe Faaliyetleri Kısıtlayan Temel Faktörler.	77
Tablo 3.2. Katılımcıların ve İşletmelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (n=312).	83
Tablo 3.3. Katılımcıların İnşaat Sektörü Hakkındaki Düşüncelerine Ait Bulgular (n=312).	85
Tablo 3.4. Katılımcıların Çalışma Sermayesi Yönetimi Ölçeğine Yönelik Tanıtıcı Özellikler(n=312).	86
Tablo 3.5. Katılımcıların Çalışma Sermayesi Yönetimi Ölçeğine Yönelik Ortalamalarına İlişkin Bulgular (n=312).	89
Tablo 3.6. Katılımcıların Çalışma Sermayesi Yönetimi Ölçeğine Yönelik Cronbach Alpha (Güvenilirlik) Değerleri.	91
Tablo 3.7. Katılımcıların Çalışma Sermayesi Yönetimi Ölçeğine Yönelik Faktör Analizi.	92
Tablo 3.8. Çalışma Sermayesi Yönetimi Ölçeğine Yönelik Normallik Testi.	93
Tablo 3.9. Çalışanların Finansman Sorunlarının İnşaat Sektöründe Başarısızlığın Temel Nedenlerinden Biri Olduğuna Yönelik Algılamaları ile Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi..	95
Tablo 3.10. Çalışanların Kriz Dönemlerinde İnşaat Sektöründe Satışların Azalmasına Yönelik Algılamaları ile Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi.	96
Tablo 3.11. Çalışanların Faizlerin Yüksek Olduğu Dönemlerde İnşaat Sektöründe Satışların Azalmasına Yönelik Algılamaları İle Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi.	97
Tablo 3.12. Çalışanların İnşaat Sektöründe Stokların Diğer Sektörlere Göre Adetsel Olarak Daha Az, Tutar Olarak Daha Yüksek Tutarlı Varlıklardan Oluşmasının, Stokların Paraya Dönüşme Kabiliyetini Azaltmasına Yönelik Algılamaları ile Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik	

Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi.....	98
Tablo 3.13. Çalışanların İnşaat Sektöründe Stokların Satılıp Paraya Dönüşme Kabiliyetinin, İşletme İçi ve İşletme Dışı Etkenlerden Etkilenmesine Yönelik Algılamaları ile Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi.....	99
Tablo 3.14. Çalışanların İnşaat Sektöründeki İşletmelerin Bankalardan Teminat Mektubu Alamamaları Halinde KDV İadelerini Kamudan Tahsil Edememelerine Yönelik Algılamaları ile Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi.....	101
Tablo 3.15. Çalışanların, KDV İadelerinin, Nakit ve Benzeri Varlıklar ile Alacaklar Kalemlerine Göre Paraya Dönüşme Süresinin Daha Uzun Olmasına Yönelik Algılamaları ile Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi.....	102
Tablo 3.16. Çalışanların İnşaat Sektöründe Yapım Sürecinin Uzun Olmasının Çalışma Sermayesine Olan İhtiyacı Arttırmasına Yönelik Algılamaları ile Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi.....	103
Tablo 3.17. Çalışanların İnşaat Sektöründe Malzeme Alımlarının Vadesinin, İnşaatın Bitiş Süresinden Kısa Oluşunun Çalışma Sermayesine Olan İhtiyacı Arttırmasına Yönelik Algılamaları ile Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları Arasındaki Korelasyon Analizi.....	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Çalışma Sermayesinin Dengeli Finansman Stratejisi	28
Şekil 2.1. Faaliyet Alanına Göre Stok Çeşitleri	48
Şekil 2.2. İnşaat Sektörü ve GSMH Yıllık Büyüme Hızları	60
Şekil 2.3. İnşaat Sektörünün Toplam İstihdam İçindeki Payı (12 Aylık Ortalama)	66

GİRİŞ

İşletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve günlük faaliyetlerini aksamadan devam ettirebilmeleri, çalışma sermayelerini etkin şekilde yönetmeleriyle doğrudan ilgilidir. Nakit ve benzeri varlıklar, stoklar ve alacaklar gibi kalemlerin optimal seviyede tutulması ve başarılı bir şekilde yönetilmesi, işletmenin varlığını sürdürmesine, değerinin maksimum seviyeye çıkarmasına ve nihai amacı olan karını en üst seviyeye taşımasına önemli derecede katkı sağlayacaktır.

İşletmenin bilançosunda bulunan varlıklar ile kaynaklar arasındaki sürekli denge gibi, işletmenin çalışma sermayesi yönetimi de tam anlamıyla bir denge sağlama işidir. Bu dengeyi yakalayabilen, bunun sonucu olarak ta optimal çalışma sermayesini tespit edebilen ve bunu doğru yönetebilen işletmeler, gerekli olan dengeyi sağlayabilmiş ve nihayetinde de karını en üst seviyeye taşıyabilmiş işletmelerdir. Çalışma sermayesi yönetiminde bu başarıya ulaşabilen işletmeler, aynı zamanda varlıkları ve borçlarını etkin yönetebilmekte, bunun sonucu olarak ta işletme değerlerini maksimize edebilmektedirler.

İşletmeler için çalışma sermayesi yönetimi işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve hedeflerine ulaşabilmeleri açısından ne kadar önemli ise, aynı şekilde Türkiye Ekonomisi için de inşaat sektörü bir o kadar önemlidir. Bu nedenle çalışmanın konusu, çalışma sermayesi ve inşaat sektörü bileşenlerinden oluşturulmuştur.

Bu çalışmanın ana amacı, inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin çalışma sermayesi yönetimine ilişkin daha önce başka çalışmalarda konu edilmemiş ve işletmeler için son derece önemli olan çalışma sermayesine ait bazı unsurlar üzerine analizler yapmaktır. Yapılan bu analizlerle inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde çalışma sermayesi yönetimiyle ilgilenen yöneticilerin başarılı bir yönetim sergilemesine destek olacak ve aynı zamanda inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmelere yönelik finansal analiz yapanların sağlıklı sonuçlara ulaşmasına destek olacak sonuçlara ve tavsiyelere ulaşılması amaçlanmıştır.

Birinci bölümünde inşaat sektörünün tanımı, Türkiye’de inşaat sektörünün son yüzyıl içindeki tarihsel gelişimi, Türkiye’de inşaat sektörünün mevcut durumu ve Türkiye Ekonomisi içinde inşaat sektörünün yeri ve önemi gibi konulara yer verilmiştir. Birinci bölümün devamında ise stok kavramı, stokların sınıflandırılması, stok bulundurmanın yararları ve sakıncaları ve stok bulundurmanın edenleri gibi konulara yer verilmiştir. Son olarak da çalışma sermayesi yönetimine ilişkin daha önce yapılmış çalışmalara ilişkin literatür bilgilerine yer verilmiştir.

İkinci bölümünde çalışma sermayesi kavramı, çalışama sermayesinin unsurları, çalışma sermayesi özellikleri, çalışma sermayesinin çeşitleri, çalışma sermayesi finansman kaynakları ve çalışma sermayesi finanslama stratejileri gibi çalışma sermayesi ve çalışma sermayesi yönetimine ilişkin bilgilerine yer verilmiştir. İkinci bölümün devamında ise, işletmelerin çalışma sermayesi ihtiyacını etkileyen faktörler, çalışma sermayesi hesaplanmasında kullanılan yöntemler, çalışma sermayesi yönetimine ayrılan süre, dönen varlıklara yapılan yatırım tutarları, iş hacmi ile çalışma sermayesi arasındaki ilişki ve çalışma sermayesi ile firmanın karlılığı arasındaki ilişki gibi, çalışma sermayesi yönetimi ve çalışma sermayesi ihtiyacının belirlenmesi konularını içeren alt başlıklara ilişkin literatür bilgilerine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümünde ise, Konya’da faaliyet gösteren inşaat firmalarının ortaklarına, yöneticilerine ve muhasebe finans personellerine yönelik bir anket çalışması yapılmıştır. Yapılan bu anket çalışmasında öncelikle ankete katılan kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi genel demografik bilgileri içeren sorulara yer verilmiştir. Daha sonra ise katılımcılara, çalışma sermayesinin işletme için ne kadar önemli olduğu, çalışma sermayesinin unsurlarından olan stoklar, diğer dönen varlıklar gibi kalemlerin işletme dışı etkenlerden ne kadar etkilendiği, işletmede çalışma sermayesi yönetimine ilişkin yapılması gereken rutin faaliyetlerin yapılıp yapılmadığı gibi konuları içeren sorular yöneltilmiştir. Yine çalışmanın üçüncü bölümünde araştırmanın kapsamı, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın yöntemi, araştırmanın evreni ve örnekleme, araştırmanın hipotezleri gibi başlıklara yer verilmiştir.

Yapılan bu çalışma, inşaat sektörünün kendine özgü çalışma sermayesi yapısına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmasına ve çalışma sermayesi içinde inşaat sektörü özelinde ayrıca irdelenmesi ve değerlendirilmesi gereken alt başlıkları içermektedir. Yapılacak analizler ve tespitler neticesinde inşaat sektöründe faaliyet gösteren firmaların çalışma sermayesi yönetiminde diğer sektörlerden farklı olarak yapılması gerekenler ve özel incelenmesi gereken kalemler hakkında değerlendirme ve tavsiyelere yer verilmiştir.

Sonuç kısmında ise, hem inşaat sektöründeki finans yöneticilerinin başarılı sonuçlar elde edebilmesine yardımcı olacak, hem de inşaat firmalarının bilançolarını analiz eden finansal analizcilerin sağlıklı analizler yapmasına yardımcı olacak tespitler, değerlendirmeler ve tavsiyelere yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMA SERMAYESİ KAVRAMI, ÇALIŞMA SERMAYESİ İHTİYACININ BELİRLENMESİ VE ÇALIŞMA SERMAYESİ YÖNETİMİ

Başarılı bir çalışma sermayesi yönetimi için; işletmenin temel özellikleri, içinde bulunduğu finansal durum, faaliyet gösterdiği sektör gibi işletmelere göre değişebilecek parametreler dikkate alınarak, ihtiyaç duyulan çalışma sermayesi miktarı ve bu çalışma sermayesinin yönetim biçiminin belirlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle üçüncü bölümde çalışma sermayesi ihtiyacının belirlenmesinde kullanılan yöntemlerle çalışma sermayesi hesaplanmasında kullanılan yöntemlere ilişkin literatür bilgilerine yer verilecektir.

1.1. Çalışma Sermayesi Kavramı ve Önemi

Çalışma sermayesi, ister sanayi işletmesi isterse ticari işletme olsun tüm işletmeler için hayati bir öneme sahiptir. Sanayi işletmeleri ürettikleri malları satmadan veya satılan malların nakit olarak yeniden işletmeye dönmesinden önce önemli miktarlarda nakde veya nakit benzerlerine gereksinim duymaktadırlar. Öbür yandan duran varlıkları büyük olan işletmelerin bile sıradan ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli düzeyde çalışma sermayesine sahip olamadıkları zaman, başarısızlığa uğrama ihtimallerinin fazla olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur. Nasıl ki yeni kurulan bir işletmede yeteri düzeyde çalışma sermayesi bulunması yöneticinin görevlerindense, aynı şekilde faaliyetine devam eden bir işletmede de çalışma sermayesinin yeterliliği ve çalışma sermayesi devir hızı da yöneticinin önemli görevlerindendir (Dağlı, 1988: 11).

Çalışma Sermayesi, firma açısından yaşamsal önem taşıırken, finans yöneticisinin iş yükünün büyük bir bölümünü oluşturmakta ve bu nedenle finans yöneticisinin özel dikkat ve özenini gerektirmektedir. İşletme (çalışma) sermayesi, şirketin tam kapasite ile çalışabilmesi, üretimi kesintisiz şekilde devam ettirebilmesi, kredibilitesini artırması, olağandışı mali süreçlerde zor durumlar yaşamaması,

yükümlülüklerini karşılayamama (likidite) riskini azaltması, iş hacmini genişletebilmesi, faaliyetini verimli ve kârlı bir biçimde gerçekleştirebilmesi yönlerinden oldukça önemlidir (Akgüç, 2010: 201).

Çalışma Sermayesi ile ilgili olarak literatürde birçok farklı tanım yapılmış olup, bu tanımlardan bazısı aşağıdaki gibidir.

Aksoy ve Yalçiner'e göre, (2005:1) Çalışma Sermayesi, *“işletme faaliyetlerinin sürdürülmesi amacıyla kullanılan ve kısa sürede paraya dönüşme özelliğine sahip varlıklardır.”*

Mirze'ye (2011: 248) göre ise *“Çalışma Sermayesi, işletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli borçları arasındaki bir ilişki olup kısa vadeli borçların dönen varlıklardan çıkarılması sonucunda kalan bakiyedir.”*

Bedük'e göre (2010: 36) ise Çalışma Sermayesi, *“bir tesisin faaliyete başlayabilmesi ve faaliyetlerini sürdürebilmesi için kullanılan, kısa sürede paraya dönüşme özelliğine sahip varlıklar ve bu amaçla yapılan harcamalardır.”*

Coşkun (2003: 113) ise *“üretim yapabilmek için hammaddelere, kesintisiz bir satış için stoklara, günlük giderleri karşılayabilmek için nakit değerlere ve müşterileri finanse etmek için alacaklara kaynak ayırmak gerektiğini ifade etmiş ve işletmelerde bu tür gereklilikler için yapılan kısa süreli yatırımların da çalışma sermayesi olarak adlandırıldığını belirtmiştir.”* Çalışma Sermayesi ile ilgili yapılan tanımlarda genellikle odaklanılan noktalar, üretim aşamasında işlem gören ve üretim dönemi sonunda tükenen ya da şekil değiştiren banka, kasa, stoklar, alacaklar, vb. varlıklardır. Bu çerçevede çalışma sermayesi öncelikle üretim aşamasında üretime girip tükenmeye başlar, üretim sürecinin nihayetinde ise muhtevası değişerek ürün haline dönüşür ve en son safhada ürünün satışı sonucu kuruluşa nakit girdi şeklinde geri gelir (Farah, 2016: 4).

Finansal yönetimin en önemli alanlarından birisi haline gelen çalışma sermayesi yönetiminin, önemimin artmasının sebepleri şu şekilde tasnif edilebilir (Aydın, Başar ve Coşkun, 2007: 172):

- Dönen Varlıklara Yapılan Yatırım Tutarı: Faaliyet alanına göre değişmekle birlikte işletmelerin toplam varlıkları içinde dönen varlıkların payı önemli oranlara ulaşmaktadır. Üretim işletmelerinde çoğunlukla toplam varlıkların yaklaşık % 50'si, toptan ve perakende ticaretle uğraşan işletmelerde ise yaklaşık % 70'i dönen varlıklardan oluşmaktadır.
- Çalışma Sermayesi Yönetimine Ayrılan Süre: Yapılan araştırmalar, finans yönetiminde geçen sürenin önemli bir kısmının paranın günlük akışı ile ilgilenerek geçirildiğini göstermektedir.
- Çalışma Sermayesi ile Karlılık Arasındaki İlişki: Çalışma sermayesi miktarı tespit edilirken risk faktörleri ve kârlılığın dengede tutulması gereklidir. Yatırılan fonların çalışma sermayesi açısından bir fırsat maliyeti bulunmaktadır. İşletmeler riski azaltmak ve likiditeyi arttırmak amacıyla çalışma sermayesine fazla yatırım yapabilmekteler. Ancak bu durum karlılığı olumsuz etkileyebilmektedir. Bu sebeple çalışma sermayesine yapılan yatırımın optimum düzeyde tutulması oldukça önemlidir.
- İş Hacmiyle Çalışma Sermayesi Arasındaki İlişki: Bir kuruluşun satış hacminin artması, çalışma sermayesinde de benzer bir şekilde artışa sebep olacaktır. Satış hacminin genişlemesi kuruluşun stoklarında, hammadde alışlarında, alacaklarında nakit ve benzerlerinde de genişlemeye sebep olacaktır. Bununla birlikte, çalışma sermayesi ile satışlar arasında mevcut olan bu yakın ilişki doğrusal gerçekleşmeyebilir. Başka bir deyişle, çalışma sermayesi yönetimi etkin bir şekilde yapılarak, çalışma sermayesindeki artış oranı satışlardaki artış oranından daha düşük bir seviyede gerçekleştirilebilir.

Farklı çalışmalarda çalışma sermayesinin birçok tanımı yapılmış olup, bunlardan bazıları yukarıda aktarılmıştır. İşletmelerin iki temel amacı vardır.

Bunlardan birincisi kar elde etmek ikincisi toplumsal sorumluluktur. İşletmenin birinci amacı olan kar elde etmek, çalışma sermayesi yönetimi ile doğrudan ilişkilidir. Bir işletme üretim yapabilir, bir malın sadece alım satımını yapabilir ya da hizmet sektöründe faaliyet gösterebilir. Üretim işletmesinin üretim faaliyetini kesintisiz ve tam kapasite ile devam ettirebilmesi, bir alım satım işletmesinin müşterilerinin ihtiyaçlarını zamanında karşılayabilmek için etkin stok yönetimi yapabilmesi, finanse etmesi gereken müşterileri için alacaklar kalemine kaynak ayırabilmesi, bir hizmet işletmesinin faaliyetlerini kesintisiz ve etkin şekilde yürütebilmesi gibi konular işletmenin faaliyetlerini verimli şekilde devam ettirebilmesi ve nihai olarak karlılığını maksimize etmesi açısından son derece önemli konulardır. Yukarıda sayılan ve işletmeler için hayati öneme sahip olan bu davranışların sağlanabilmesi doğrudan çalışma sermayesi yönetimiyle ilgilidir. Bu nedenle işletmelerin faaliyet konusu ne olursa olsun çalışma sermayesi yönetimi işletmenin faaliyetlerini, devam ettirebilmesi ve yükümlülüklerini yerine getirebilmesi açısından son derece önemlidir.

1.2. Çalışma Sermayesinin Unsurları

İşletmeler faaliyetlerini sürdürmek için çeşitli harcamalarda bulunmak zorundadırlar. Bir işletmenin farklı dönemlerdeki fon ihtiyaçları çeşitlilik gösterebileceği gibi, farklı işletmelerin aynı dönemlerdeki fon ihtiyaçları da farklılık gösterebilmektedir. Bu nedenle en geç bir yıl içinde nakde dönüşecek olan varlıkların yani çalışma sermayesi yönetiminin doğru şekilde yapılması, işletmenin maksimum kar amacına ulaşmasına doğrudan etki edecektir. Aşağıda çalışma sermayesinin üç temel unsuru olan nakit ve benzeri varlıklar, alacaklar ve stoklar kalemleri incelenecektir.

1.2.1. Nakit ve Benzeri

İşletmede gerçekleşecek olası nakit giriş ve çıkışlarını tahmin etmek, hazır bulundurulacak nakit tutarını tespit etmek, nakit girişlerini hızlandırıp, çıkışlarını yavaşlatmak ve elde tutulan nakdi en iyi şekilde değerlendirmek ana hatlarıyla nakit yönetimim konusunu oluşturmaktadır (Özdemir, 2003: 19).

Olumlu bir net çalışma sermayesi, o kuruluşta varlıkların nasıl ve ne sürede nakde dönüşebileceği ile ilişkili olup amaçlara ulaşılmasında en önemli etkenler arasında olduğundan çalışma sermayesi analizinde de işletmenin varlıklarını nakde dönüştürme kapasitesi, en önemli durumlardan biridir. Bir kuruluş, kısaca faaliyetine nakitle başlar (Mirze, 2011: 248). Vadesi gelen yükümlülüğünü kuruluşun ödeyebilmesi nakit durumuna bağıdır ve bu durum kuruluş yönünden hayati öneme sahiptir. Bu nedenle en az maliyetle ve efektif şekilde, kuruluşlar nakit ve pazarlanabilir menkul değerleri etkin nakit yönetim sistemlerini kullanarak yönetmeye çalışırlar (Okka, 2005: 187).

Nakit tanımı çerçevesinde, tanımın birinci ögesi olarak kasa, bankaya yatırılmamış çekler, henüz tahsil edilmemiş posta havaleleri, bozuk ve kâğıt paraları içermektedir. Nakit kavramı çerçevesinde ikinci öge banka ile hemen geri çekilebilir vadesiz mevduattır. Üçüncü öge ise çektir (Yalkın, 2013: 298). En basit biçimiyle Bir kuruluşun para yönetimi, optimum nakit bulundurma, nakit akımını öngörmek, yani işletmenin nakit giriş ve nakit çıkışlarını tespit etmek, borç ödemelerini yavaşlatmak, para tahsilatını hızlandırmak ve elindeki parayı optimum şekilde değerlendirmek şeklinde açıklanabilir (Akgüç, 2010: 230).

Nakit bulundurmanın faydaları şu şekilde gösterilebilir (Aksoy ve Yalçınar, 2005: 190);

- Zamanı gelen ödemeleri yapmak (vergi taksitlerinin, süresi gelen borçların, nakden dağıtımına karar verilen kâr paylarının ödenmesi gibi),
- Günlük faaliyetlerin gerektirdiğı ödemeleri tam bir şekilde yapmak,
- Olağandışı nakit ödemelerini gerçekleştirebilmek (zarar ziyan, tazminat ödemeleri gibi),
- Beklenmedik olağandışı vakalara karşı hazırlıklı bulunmak, benzer vakaların vukuunda mali yönden zora düşmemek,

- Alışlarda nakit ıskontosundan faydalanmak,
- Ortaya çıkacak yatırım fırsatlarını ve kârlı iş olanaklarını değerlendirmek,
- Gerektiği zaman bankalardan ve diğer finans kurumlarından kolaylıkla kredi temin etmek maksadıyla bankalarla iyi ilişkiler geliştirmek ve bu ilişkileri sürdürmek,
- Kuruluşlar açısından nakit yetersizliğinin olumsuz etkileri de aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Aksoy ve Yalçın, 2005: 191):
- Kredi yoluyla finansman olanakları güçleşebilir ve işletme bütün ödemelerini nakit olarak yapmak durumunda kalabilir.
- Kredi kuruluşları tarafından firmanın içinde bulunduğu ödeme güçlüklerinden dolayı, artan riskleri minimize etmek amacıyla faiz oranı yahut kredili satışlarda mala uygulanan vade farkı arttırılabilir.
- Tedarikçiler tarafından kredili mal satışı durdurulabilir veya kısıtlanabilir.
- Hammadde ve malzeme satın alışlarındaki denge kaybolabilir; nakit döngüsünün bozulduğu bilinen bir işletmenin tedarikçileri ikinci sınıf müşteri muamelesi gösterebilirler.
- Sermaye ve para piyasalarında denk gelen cazip finansman sağlama seçeneklerinden faydalanmak mümkün olmayabilir.
- Muaccel hale gelmiş borçların ödenememesi ile oluşan kayıplarda (temerrüt faizi ödeme, protesto edilme) artış görülebilir.
- Mal alışlarında nakdin sağladığı fiyat ıskontolarından yararlanılamayabilir.

- Bazı durumlarda alacaklılar tarafından firmanın tasfiyesi için kanuni haklar kullanılabilir ve bu da firmanın varlığını tehlikeye atabilir.

İşletmeler için nakit ve benzeri varlıkların yönetimi, hem olağan hem de olağanüstü dönemlerde karşılaştığı olaylara karşı verebileceği refleksler açısından önemli bir yere sahiptir. İşletmenin iç kaynaklarından hamle yapabilmesi ya da dış kaynaklardan kredi alabilmesi için de son derece önemlidir. Bu nedenle işletmelerde nakit ve benzeri varlıkların yönetimi büyük bir öneme sahiptir.

1.2.2. Alacaklar

Üretilen hizmet ve malların satışı her zaman peşin para karşılığında gerçekleşmeyip, kredili ya da vadeli bir şekilde satılabilmektedir. Kağıt üzerinde vadeli ya da kredili satışlarda teşebbüs, müşterilerden alacaklı pozisyona geçer. Bahsedilen alacakların vade sonunda nakit olarak teşebbüse döneceği kabul edilir (Şimşek ve Çelik, 2015: 13). Buna göre alacaklar bir kuruluşun satışları sebebiyle müşterilerine açtığı kredi miktarıdır (Türko, 2002: 258).

Alacak yönetiminin, kuruluşların kârlılığı, finansman ihtiyacı nakit akımı üzerinde oldukça önemli tesiri bulunmaktadır. Alacak yönetimini etkili bir şekilde yürütmekle işletme nakit akımlarını hızlandıracak gibi, daha az kaynakla aynı iş hacmine ulaşabilir ve kârlılığını artırabilir. Özellikle şu üç değişkene alacak yönetiminde dikkat etmek gerekir (Akgüç, 2010: 259):

- Kredili satış önerisinin kabul edilmesi veya geri çevrilmesi.
- Satış şartlarının tespit edilmesi (satış şartları, hem alacak miktarı hem alacakların niteliğini hem de alacakların tahsil kapasitesini belirler).
- Tahsili noktasında geç kalınmış alacaklara yönelik tahsilat politikası.

Coşkun'a (2003b: 153) göre işletmelerde alacakların düzeyini birçok faktör belirlemektedir ve bunlar aşağıdaki şekildedir.

- Birincisi toplam satışlara kredili satışların oranıdır. Bu etken, kuruluşun alacak durumunu tespit etmede mühim bir etki oluşturmaya rağmen, finans yöneticisinin kontrolünde değildir. İş yaşamının temel özellikleri dolayısıyla peşin satışlar ve kredili satışlar birlikte gerçekleştirilmektedir. Gıda sektöründe faaliyet yürüten kuruluşlarda olduğu gibi, bu kuruluşlar genellikle peşin satış yaparken, dayanıklı tüketim malları sektöründe faaliyet yürüten kuruluşlar çoğunlukla kredili satış gerçekleştirilmektedir. İş yaşamında meyan gelen bu değişkenler sebebiyle, finans yöneticisi kredili satış gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesi noktasında, etkili olamayabilir.
- Alacaklar düzeyinin oluşmasında etkili olan ikinci etken, satışların hacmidir. Kuruluşların satış oranları yükseldikçe alacak oranları da yükseliş gösterecektir. Mevsimsel satış özelliklerine sahip olan, sürekli büyüme eğiliminde olan kuruluşlarda satışlardaki mevsimsellikten dolayı doğal olarak alacaklar birikecektir. Alacaklara yapılacak yatırımın düzeyini satışların hacmi etkilemesine karşın bu durum finans yöneticisinin karar değişkenlerinden biri değildir.
- Alacaklara yapılacak yatırımın seviyesinin oluşmasında etkili olan bir diğer etken de tahsilat ve kredi yaklaşımıdır. Mesela; Kuruluş, daha esnek bir kredi anlayışı benimserse alacaklarında da artış oluşur. Kredi ve tahsilât stratejisi, satışların seviyesine olduğu kadar kredili satışların toplam satışlara oranına da önemli derecede etki etmektedir. Alacaklara yapılacak yatırımın seviyesine etki eden etkenlerden yalnızca tahsilât ve kredi politikası finans yöneticisinin kontrolü altındadır.

Neticede, alacakların şirketin net şimdiki değerine yapacağı katkının yükseltilmesi alacak yönetiminde temel amaçtır. Peşin satışın imkan dahilinde olmadığı durumlarda vadeli hizmet ya da mal satışı kuruluşların uyguladığı önemli bir stratejidir. Vadeli satışın sağladığı birtakım avantajlar işletmenin bu politikayı

uygulamasında etkili olmaktadır (Alımohammadi, 2015: 59). Ancak borçların meblağları ile alacakların meblağları arasındaki miktar uyumsuzluğu ortadan kaldırılsa bile, nakit yönetimi yönünden önem taşıyan zaman uyumu, işletmelerin alacak yönetimlerinin sağlıklı işlememesi sebebiyle nakit sızmalarına sebebiyet verebilmektedir (Galimidi, 2010: 36).

Alacak yönetiminde finans yöneticisinin doğrudan etki edebildiği alanlar kredi ve tahsilat politikasıdır. Bunun yanında reel piyasa tarafından kabul edilmiş sektörel farklılıklara göre oluşmuş vade yapıları da işletmenin alacak yapısını etkilemektedir. Bu durumdan en çok etkilenme potansiyeli olan işletmeler üretim işletmeleridir. Bu işletmeler genellikle bir ya da birkaç sektöre hitap etmekteyken, tedarik sağladıkları sektör çeşitliliği çok daha fazla olabilmektedir. Burada işletmeyi olumsuz etkileyebilecek durum, tedarik sağlanan sektörün vade yapısının işletmenin faaliyet gösterdiği sektörün vade yapısından kısa olmasıdır. Bu durumda olan işletmeler için çalışma sermayesi yönetimi, tedarik ve satış faaliyetlerinin etkin ve kesintisiz şekilde yürütebilmesi açısından son derece önemli olmaktadır.

1.2.3. Stoklar

Stok, bir kuruluşun taleplere cevap vermek için elinde tuttuğu, mal ya da girdilerin bütünü şeklinde tanımlanabilir. Stoklar, parasal olarak ya da miktar olarak belirtilebilir (Mirze, 2011: 285). Stok, belirli dönemlerde kuruluşun elinde bulunan malzeme, hammadde, yarı mamul ve diğer mamuller ve maddelerin miktarı şeklinde tanımlanabilir. Kuruluşların tüm fonksiyonlarında stok, karar alma sürecini belirleyen önemli bir ögedir. Özellikle stok yönetiminin etkinliği bağlamında satış departmanlarının ve üretim planlamanın önemli etkisi bulunmaktadır. Kuruluşlarda mevcut olan üç ana stok şekli aşağıdaki gibidir (Apak ve Demirel, 2010: 225):

- Hammaddeler, tedarikçiden satın alınarak, üretim sürecine girdi oluşturulan ve değişime uğratılarak tüketicinin gereksinimlerini karşılamak üzere nihai mallara dönüştürülen maddelerdir.

- Kuruluşların üretim ve üretim dışı faaliyetlerinde kullandıkları, ürünün yapısına girmeyen maddeler, yardımcı malzemelerdir. Bunlar, faaliyetler için gerekli kırtasiye malzemeleri ve üretimde kullanılan makine yağları gibi maddelerdir. İşletme malzemesi ise üretim aşamasında yer bulunmayıp üretimin sürekliliği açısından gerekli unsurlardır.
- Nihai Mamuller, satış aşamasına gelmiş olan mallardır.

Mohamud (2016: 9)’a göre stok yönetimi şu şekilde tanımlanmıştır; *“İşletmeler gelecekteki talebi karşılamak için stok bulundurur ve işletmeler için dönen varlıklar içerisinde en zor nakde çevrilebilen varlıklar stoklardır. Bu yüzden stoklara yapılan yatırımın yeterli seviyede tutulması gerekir. Çünkü fazla stok bulundurulması halinde; sipariş maliyeti, nakliye giderleri, satışların azalması, üretimin aksaması ve miktar iskontolarından yararlanamama gibi kayıplar azalır. Ancak diğer taraftan stoklara bağlanan fonların maliyeti, sigorta giderleri ve modasının geçme olasılığı gibi zararlar artar. Bu durum işletmenin kârını olumsuz yönde etkileyecektir. Stokların az olması durumunda ise satış ve üretim talepleri karşılanamayacağından işletmenin kârı azalacaktır.”*

Stoklamanın temel hedefi, kuruluşun kârlılığını ve başarısını artırmaktır. Bu temel amaca ulaşma yolunda kuruluşlarda stoklamayı etkileyen etkenler şu şekilde özetlenebilir (Okka, 2005: 241-242):

- *“Depolama imkânları,*
- *Planlanan satış miktarı,*
- *İskontodan yararlanma durumu,*
- *Alınan malların dayanma, demode olma ve eskime süresi,*
- *Stokun sağlanmasındaki kolaylık,*

- *Emniyet stoku miktarı,*
- *Stok sağlama ve bulundurma maliyetleri,*
- *Stok fiyatlarına ilişkin öngörüler,*
- *Stoklara yapılan yatırımın maliyeti.”*

Özdemir’e (2003: 56) göre başarılı bir stok yönetimi, müşteriye talep ettiği zamanda ve miktarda ürün sağlayabilme olanağı sağlar. Bu şekilde bir stoklama gerçekleştirilmediği takdirde, müşteri kaybı dolayısıyla satış riskiyle karşılaşma ihtimali doğar. Stok yönetiminde etkinlik, üretim sürecinde üretim akış hızının denge ve sürekliliğini sağlayarak zaman ve maliyet açısından en ekonomik üretimin gerçekleştirilmesini kolaylaştırır.

İşletmenin tüm bu parametreleri göz önünde bulundurarak optimum stok miktarını tespit etmesi ve stok politikasını bu şekilde belirlemesi, faaliyetlerini etkin, kesintisiz ve verimli şekilde sürdürmesi açısından önemlidir.

1.3. Çalışma Sermayesinin Özellikleri

Çalışma sermayesini meydana getiren ögeler bir yıl içinde nakde dönüşebilir. Bu sebeple, nakit ile başlayan dönüşüm tekrar nakit ile neticelenmektedir. Bir yıl içerisinde bir ya da birden çok kere bu dönüşüm tekrarlanabilmektedir. Bir kuruluşun toplam varlıkları içerisinde dönen varlıkların payı diğer kuruluşlara nazaran oransal olarak daha fazla ise, bu varlıkların likit olma niteliklerinden ötürü kuruluş finansal riskini çok büyük oranda artırmadan, görece dış kaynak kullanabilme imkanını artırabilir (Berk, 2012: 165).

Çalışma sermayesi ögelerinin hareketliliği fazla olup bu ögeler birbirleri ile içten ilişkilidir. Çalışma sermayesini oluşturan varlıklar en fazla bir sene vadeli olmakla birlikte bir yıl içerisinde birden çok kez hareket görmektedirler. Bu hareketliliğin ölçüsü de işletmeye çalışma sermayesini oluşturan varlıkların ne denli etkin kullandığı konusunda fikir vermekte ve özellikle kısa vadeli finansman

politikasının oluşturulmasında yardımcı olmaktadır. Çalışma sermayesinin yönetimiyle ilgili prensiplerle ilişkili bir şekilde ögelerin hareketlilik dereceleri farklı olmaktadır (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 12).

Çalışma sermayesi ögelerinin bölünebilir niteliği bulunmaktadır. Çalışma sermayesi ögeleri bölünebilir nitelikte iken, sabit varlıklar bölünmezlik, bütünlük göstermektedir (Coşkun, 2003a: 113).

Çalışma sermayesi yönetimine ilişkin kararlar kısa sürede yenilenebilir niteliktedir. Birkaç aylık bir dönem içerisinde çalışma sermayesi yönetiminde alınmış olan kararlar yenilenebilme ve düzeltilebilme niteliğine sahiptir. Bununla birlikte duran varlık yatırımlarında bu esneklik bulunmamaktadır (Berk 2012: 165).

Çalışma sermayesi, hem süreklilik hem de dalgalı niteliğe sahiptir: Kısa vadeli olmasına rağmen çalışma sermayesi sonsuza kadar her an gereklidir. Çalışma sermayesi, kuruluşların faaliyetlerini kesintisiz bir biçimde sorunsuz sürdürebilmeleri açısından gerekir. Bu nedenle, üretimi sürdürükçe işletme devamlı bir şekilde çalışma sermayesine gereksinim duyacaktır. Diğer taraftan, çalışma sermayesi gereksinimi üretim düzeyi ile doğrudan değiştiğinden, çalışma sermayesi ihtiyacı devamlılık arz etmesine rağmen ona olan gereksinim duran varlıklara göre daha çok dalgalanır. Üretim ile değişen kısmına değişken çalışma sermayesi denir (Farah, 2016: 19).

İşletmenin risk seviyesi üzerine etkisi incelendiğinde çalışma sermayesine yapılan yatırımlar sınırlı derecede etki ederken, duran varlıklara yapılacak yatırımlar önemli derecede etkili olmaktadır (Coşkun, 2003a: 114).

Çalışma sermayesi değişimleri münferit gelişen ve sürece yayılmış faaliyetler ile ilişkilidir. Bir işletme tarafından üretim, satış ve tahsilat olmak üzere üç ana fonksiyon hayata geçirilmektedir. Ticaret hayatında bu üç ana faaliyetin aynı anda gerçekleştiği düşünüldüğünde, çalışma sermayesi yönetimi işletme için önemli bir konu olmaktan çıkacaktır. İşletme üretmiş olduğu ürünlerini hemen satma olanağına sahip bulunduğundan stoklama mecburiyeti ortadan kalkacak ve stok yönetimi devre dışı bırakılacaktır. Bununla birlikte hizmet sektöründe stoklama yapılamadığından,

hizmet işletmelerinde çalışma sermayesi yönetiminin stoklama faaliyeti dışındaki alanları etkin olmaktadır (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 13).

Kuruluşun risk derecesine çalışma sermayesi yatırımlarının etkisi nispeten sınırlıdır. Kısa vadeli yatırım niteliğinde olan çalışma sermayesi yatırımı daha az risk taşımaktadır. Ürün fiyatındaki dalgalanmalar daha az olduğundan çalışma sermayesi ekonomik ve finansal yönlerden daha az risklidir. Bununla birlikte devamlı bir biçimde nakde dönüştürme işlemi sürdüğünden teknolojik değişikliklerden etkilenmez. Duran varlıklar için yapılan yatırımlar ise, işletmeye ait risk düzeyini ciddi şekilde değiştirmektedir. Duran varlıklar için yapılan yatırım harcamaları ile bilhassa kaldıraç seviyesi olarak da bilinen borç / toplam varlıklar oranının haddinden fazla artış göstermesi, resesyon veya kriz dönemlerinde işletmenin iflasına dahi sebebiyet verebilmektedir (Berk, 2012: 165).

1.4. Çalışma Sermayesi Çeşitleri

İşletmelerin dış kaynaklardan çalışma sermayesi sağlaması durumunda, bu finans kaynakları işletmenin borç ödeyebilme gücüne, yani net çalışma sermayesi gücüne dikkat çekmektedir. Bu nedenle işletmenin borçlarını zamanında ödeyebilmesinin yanında, ihtiyaç durumunda dış kaynaklardan çalışma sermayesi sağlayabilme kabiliyeti açısından da çalışma sermayesi büyük bir öneme sahiptir.

Dönen varlıkların tamamı brüt çalışma sermayesini oluştururken, dönen varlıklarla kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki olumlu farkta net çalışma sermayesini oluşturmaktadır. İşletmenin borç ödeme kabiliyeti, net çalışma sermayesi ile ifade edilmektedir.

İşletmeler faaliyetleri gereği çeşitli harcamalarda bulunmak zorundadırlar. Bu harcamalar için gerek duyulan sermayenin tespiti ise işletmenin mali durumu, içinde bulunulan zaman gibi farklı parametrelere göre değişiklik gösterebilmektedir. Bu çalışmada da çalışma sermayesi çeşitleri, brüt çalışma sermayesi, net çalışma sermayesi, sürekli çalışma sermayesi ve değişken çalışma sermayesi olarak dört başlık altında incelenecektir.

1.4.1. Brüt Çalışma Sermayesi

Dönen varlıkları açıklamak için kullanılan brüt çalışma sermayesi kavramı, bir faaliyet dönemi boyunca kullanılması, paraya çevrilmesi veya tüketilmesi imkân dâhilinde olan varlıklar toplamını ifade etmek için kullanılmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2010: 271). Başka bir deyişle cari varlıkların toplamı, brüt çalışma sermayesini oluşturmaktadır. Faaliyetlerin devam ettirilebilmesi açısından gerekli döner nitelikteki üretim araçlarının, aynı zamanda döner sermaye şeklinde de isimlendirilmeleri, dönen varlık toplamının brüt çalışma sermayesi şeklinde ifade edilmesini sağlamaktadır. Brüt çalışma sermayesi kavramı, cari varlıkların yönetimine ilişkin konuların, bundan dolayı yükümlülüklerin sınırının tespit edilmesi yönünden de öneme sahiptir (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 14).

Brüt çalışma sermayesi, işletmenin faaliyetlerini sürdürebilmesi için dönen varlıklara bağlanacak fonları ifade eder. Bir başka ifadeyle faaliyetlerin aksamadan sürdürülebilmesi için elde bulundurulacak nakit mevcudu, ilk madde, yardımcı madde, işletme malzemesi, stoklar ve mamul stok mevcutlarının ve alacak mevcudu ile diğer peşin ödemelerin (verilen avanslar, peşin ödenen giderler) toplamından oluşmaktadır (Salur, 2010: 30).

1.4.2. Net Çalışma Sermayesi

Dönen varlıklar işletmenin likit ve likit benzeri varlıklarını ifade etmekteyken, kısa vadeli yükümlülükler de 12 aydan kısa sürede yerine getirilmesi gereken borçları ifade etmektedir. Dönen varlıklar ile kısa vadeli yükümlülükler arasındaki fark ise net çalışma sermayesini ifade etmektedir.

Net çalışma sermayesi, dönen varlıkların kısa vadeli yabancı kaynaklarla finanse edilmeyen kısmını ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle net çalışma sermayesi, dönen varlıkların uzun vadeli kaynaklar ve öz kaynaklarla finanse edilen kısmını ifade etmektedir (Salur, 2010: 30).

Öz sermaye ve uzun vadeli yabancı kaynaklardan oluşan sürekli sermayenin duran varlıklara yapılan yatırımından arta kalan kısım, net çalışma sermayesini

oluşturmaktadır. Bu özelliği ile çalışma sermayesinin uzun vadeli kaynaklarla finanse edilen kısmını ortaya koymaktadır. Bilançoda yer alan kısa vadeli yabancı kaynaklar ile dönen varlıklar toplamı, net çalışma sermayesi olarak hesaplanmaktadır. Fakat bu bölümde yer alan gider ve borç karşılıkları hesap grubu fon hareketine yol açmaları sebebiyle kısa vadeli yabancı kaynaklar toplamına dâhil edilemez (Karapınar ve Ayıkoğlu-Zaif, 2012: 113).

İşletmenin net çalışma sermayesi tutarlarının pozitif olması işletmenin yükümlülüklerini yerine getirebileceğini ve faaliyetlerini arttırarak devam edebileceğini göstermektedir. Bu farkın negatif olması ise işletmenin kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getiremeyeceğini ifade etmekte, hatta iflas sürecine dahi girmiş olabileceğini gösterebilmektedir. Net çalışma sermayesinin pozitif olmasına rağmen azalış trendi içinde olması da yine dikkat edilmesi gereken bir husustur. Bu durum işletme faaliyetlerinin yeterince karlı ve etkin olmadığı anlamına gelmektedir. Bu durum önlem alınmaması durumunda işletmenin iflas etmesine dahi neden olabilmektedir.

1.4.3. Sürekli Çalışma Sermayesi

Sürekli çalışma sermayesi veya diğer ismiyle sabit çalışma sermayesi işletmenin tam kapasite ile ve en üst düzey performans ile çalıştığı durumda, faaliyetlere ara verilmeksizin çalışılmasını sağlayan asgari dönen varlıklar toplamını ifade etmektedir. Dolayısıyla işletmelerin faaliyetlerini sürdürebilmek için gereksinim duyduğu asgari rakamların ifadesi olan sürekli çalışma sermayesi ihtiyacı işletme faaliyetleri arttıkça artmakta, azaldıkça da azalmaktadır (Coşkun, 2003a: 114).

Dönen varlıklar sürekli hareket gören kıymetler olmalarına karşın, işletmelerin günlük faaliyetlerini aksamadan devam ettirebilmesi için sürekli olarak bir miktar dönen varlığı elinde bulundurması gerekmektedir. İşletmenin sürekli olarak ve sabit şekilde elinde tutması ihtiyaç duyulan bu dönen varlık miktarına devamlı çalışma sermayesi denilmektedir (Aslan, 2014: 8). Diğer bir ifade ile işletme faaliyetleri devam ettiği müddetçe devamlı çalışma sermayesine olan ihtiyaç da

süregelecektir. Bunun doğal bir sonucu olarak da işletme faaliyet hacmini genişlettikçe devamlı çalışma sermayesi miktarını da arttırması gerekecektir (Usta, 2003: 134).

1.4.4. Değişken Çalışma Sermayesi

Kuruluşların çalışma alanlarının genişlemesi çalışma sermayesi yatırımlarının artmasına sebep olacaktır. Kuruluşun pazar payı veri olarak alınacak olursa çalışma sermayesine bağlanan para, genişleyen pazar karşısında satışlardaki artışa bağlı bir şekilde süreç dâhilinde artacaktır. Çalışma sermayesi düzeyi değişmekte, hatta çalışma sermayesini oluşturan kıymetlerin kompozisyonu farklılaşmasında çalışma sermayesi ihtiyacını etkileyen çeşitli faktörlerdeki değişimler etkili olmaktadır. Bahsedilen bu sebepler haricinde özellikle yılın belli dönemlerinde çalışma sermayesi ihtiyacı diğer dönemlere karşılaştırıldığında daha çok veya daha az gerçekleşebilmektedir (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 15).

Satış aktivitesine bağlı bir şekilde dönem içerisinde dalgalanan dönen varlık toplamı, değişken çalışma sermayesini ifade eder. Değişken çalışma sermayesi, buna göre, kuruluşların ekonomik konjonktürün sonuçları ya da satış hacmindeki artışlar şeklinde meydana gelen taleplere cevap vermek amacıyla sabit çalışma sermayesi düzeyinin üstünde tutulması gerekli olan ek çalışma sermayesi miktardır. Değişken çalışma sermayesi, belirli ya da geçici aralıklarla ihtiyaç hissedilmesi niteliklerine göre iki kısımda değerlendirilir (Erdoğan, 1978: 21).

1.4.4.1. Mevsimsel Çalışma Sermayesi

İş hacminin yoğunlaştığı mevsimlerde, mevsimlik taleplere cevap verebilmek amacıyla kuruluşun gereksinim hissettiği ek çalışma sermayesi, mevsimlik çalışma sermayesi şeklinde ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, belirli mevsimlerde, faaliyetlerin veya iş hacminin azalmasına ya da artmasına göre gereksinim hissedilen çalışma sermayesidir (Farah, 2016: 14). Bu özelliğinden dolayı, mevsimlik çalışma sermayesi, dalgalanan çalışma sermayesi şeklinde isimlendirilmektedir. Bu sermaye türü, iş hacmi ve faaliyetleri periyodik ve mevsimlik olarak değişen işletmelerde söz

konusu olmaktadır. Mevsimlik çalışma sermayesi, iş hacminin arttığı mevsimlerde, taleplere cevap verebilmek için gereksinim hissedilen devamlı çalışma sermayesinin ötesindeki ek çalışma sermayesidir (Atioğlu, 2009: 20).

Buna benzer işletmelerin ölü mevsim şeklinde isimlendirilen dönemler içerisinde çalışma sermayesi sıkıntısı çekmedikleri görülmektedir. Bunun sebebi ise satışların azaldığı dönemler içerisinde stokların da azalacağı ve tahsilâtların neredeyse tamamlandığı için işletmenin alacaklarını azaltarak kasa mevcudunu arttırması olarak gösterilebilir. Böylelikle elde edilen nakit ve nakit benzeri kıymetler ile kısa vadeli borçların ödemesi gerçekleştirilebildiğinden lüzumsuz faiz ödemelerinden işletme kurtulmuş olacaktır (Aksoy ve Yalçın, 2005: 15).

1.4.4.2. Devresel Çalışma Sermayesi

Değişken çalışma sermayesinin belli bir kısmı devresel değişiklikler sebebiyle meydana gelmektedir. Devresel dalgalanmaların etkisinde kalarak kuruluşlar çalışma sermayelerini artırma gereksinimi hissedebilecekleri gibi, başarılı bir dönem sonunda iş hacimlerini genişletmeyi talep edeceklerinden sabit çalışma sermayesine ek bir çalışma sermayesi sağlama yolunu da tercih edebileceklerdir (Farah, 2016: 15). Geçici bir niteliğe sahip olduğundan, devresel çalışma sermayesi ihtiyacı, kısa vadeli finansal kaynaklarla karşılanmalıdır. Halbuki sürekli çalışma sermayesinin süreklilik niteliğinden ötürü uzun vadeli finansal kaynaklarla karşılanmasında fayda görülmektedir (Aydın, Başar ve Coşkun, 2007: 114).

Genellikle kuruluşlarda, çalışma sermayesinin değişken ve sürekli şeklinde iki kısımda değerlendirilmesi, finansman yönüyle oldukça önemlidir. Her ikisinin finansmanında kullanılan fon kaynakları ve izlenen finanslama stratejisi farklıdır. Çalışma sermayesi ihtiyacı devamlılık gösterdiğinden sürekli çalışma sermayesinin uzun vadeli kaynaklarla karşılanmasında fayda bulunmaktadır. Geçici bir niteliğe sahip olduğundan dolayı değişken çalışma sermayesi ihtiyacının kısa vadeli kaynaklarla ile karşılanması önemlidir (Ceylan ve Korkmaz, 2012: 290).

1.4.4.3. Olağanüstü Çalışma Sermayesi

Olağanüstü gelişmelerde kuruluşların karşılaştıkları zorlukları kısmen de olsa giderebilmeleri amacıyla sahip oldukları çalışma sermayesine verilen isimdir. Genellikle Olağanüstü gelişmeler kuruluşların etkinliğini azalttığından çalışmalarını aksattığından olağanüstü çalışma sermayesine ihtiyaç hissedilmektedir. Olağanüstü gelişmeler bazı zamanlarda faaliyetlerin daralmasına yol açarak, kullanılmayan varlıkları ortaya çıkarmakta, atıl çalışma sermayesi meydana getirebilmektedir. Olağanüstü gelişmelerin şiddeti ya da kuruluş üzerinde bırakabileceği tesir tahmin edilemediğinden buna benzer gelişmelere de kuruluşun ihtiyaç duyacağı olağanüstü çalışma sermayesi miktarının da önceden ön görülmesi imkânı bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle durumlar ile karşılaşıldığında risklerin önüne geçilebilmesi veya kısmen azaltılabilmesi için işletmenin fazla kar elde ettiği dönemlerde karın bir kısmının dağıtılmayarak ihtiyat akçesi olarak elde tutulmasında fayda bulunmaktadır (Coşkun, 2003a: 114-115).

Olağanüstü çalışma sermayesi, işletmeler için öngörülemez nitelikler taşıyan yangınlar, seller, depremler, grevler gibi durum ve olaylar karşısında karşılaştığı riskleri minimize edebilmek adına elde bulundurdukları çalışma sermayesine verilen addır. Bu çalışma sermayesine ihtiyaç duyulabilecek durumlara verilebilecek diğer örnekler ise yeni dağıtım metotlarının uygulanmaya başlanması, iş hacminde ani şekilde gelişim yaratacak siparişlerin alınmış olması, üretim akışında değişiklikler yapılması şeklinde sıralanabilmektedir. Bu gibi durumlarda satışlar ciddi şekilde azalacağı veya duracağı için para akışının eski seyrini kazanmasına kadarki sürede işletmenin finansal riskler ile karşılaşmaması adına olağanüstü çalışma sermayesine ihtiyaç duyulmaktadır. Özet olarak olağanüstü çalışma sermayesinin, işletmelerin öngörülemez durumlar karşısında faaliyetlerin aksaması ile bozulan nakit döngüsü tekrar denge halini alana kadar gereksinim duydukları çalışma sermayesine verilen isimdir (Aytekin, 2006: 18).

Belirsizliklerin artması sebebiyle, çalışma sermayesi varlıklarına fazladan yapılan yatırımlar olağanüstü çalışma sermayesi olarak isimlendirilir. Olağanüstü

gelişmelerde kuruluşların karşı karşıya kaldıkları zorlukları kısmen azaltabilmek amacıyla, sahip olunan çalışma sermayesi olağandışı nitelik gösterir. Tipik pazar koşullarını öngörebilme zorluğundan ötürü işletme, ihtiyat sebebiyle kısmen yüksek bir sermaye ile çalışmak mecburiyetinde olabilir. Bu tür durumlarda olumsuz etkilenen faaliyetler etkinlik üzerinde olumsuz etki bıraktığından, olağanüstü çalışma sermayesi ile belirtilir. Bu tür gelişmelerde küçülme veya faaliyetlerin azaltılması tahmin edilebilir. Kullanılmayan varlıklar bununla birlikte satılarak çalışma sermayesi likit hale dönüştürülebilir. Farklı uygulamalar çeşitli ülkelerde bulunmakla birlikte kuruluşlar yayın bir şekilde dönem kârlılığının fazla olduğu süreçlerde bir kısmını elinde tutarak sermaye yapılarını kuvvetlendirirler. Artan sermaye maliyeti sebebiyle bu gelişme kurum karlılığını negatif yönde etkiler. Bankacılık sektörünün güçlü güçlü, kredi kapasitesinin yüksek ve alternatif borçlanma imkânlarının kolay olması durumunda ise kârların işletmenin elinde tutulması gereksinimi azalır (Berk, 2012: 166).

1.5. Çalışma Sermayesinin Finansman Kaynakları

Kuruluşların alacak tahsilâtları ile ödemelerinin farklı dönemlerde gerçekleşmesi, faaliyetlerin özellikle mevsimlik hareketlerden dalgalanma göstermesi, izlenen stok ve satış stratejileri ilave çalışma sermayesi gereksinimine yol açmaktadır (Türko, 2002: 236). Çalışma sermayesinin finansmanı kuruluşun toplam finans stratejisinin bir parçasıdır ve uzun vadeli finanslama stratejisi ile iç içedir. Mesela uzun vadeli kredilerin faiz ödemeleri kısa vadeli kaynaklar ile vadesi gelen taksitler arasına girerek çalışma sermayesi yönetiminin konusunu teşkil etmiş olurlar (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 19).

Bir kuruluşun çeşitli kullanımlar sebebiyle genellikle çalışma sermayesi yetersizliği ile karşı karşıya kalmaması için bir dizi yöntemler bulunmaktadır. Çalışma sermayesi finansmanında kuruluşlar, işletme içi kaynaklardan faydalanabileceği gibi işletme dışı kaynaklardan da çalışma sermayelerini finanse edebilirler. Kuruluşların finansman gereksinimlerini giderebilmesi için

amortismanlar, vergi karşılıkları, dağıtılmamış karlar ve temettü karşılıkları kuruluş içi kaynaklar arasında bulunmaktadır (Fettahoğlu, 2014: 54).

Bunula birlikte sadece kısa vadeli kaynaklarla çalışma sermayesi ögelerinin finanslamasının yapılması diye bir mecburiyet bulunmamakla birlikte işletmede bu durum finanslama stratejisine göre oluşturulmaktadır. Şirketin risk, kârlılık ve likidite pozisyonları birlikte değerlendirilerek çalışma sermayesini meydana getiren varlıkların finanslaması yolu seçilmektedir. Çalışma sermayesini meydana getiren varlıklar da dışarıdan sağlanacak kaynaklarla finanslandığı gibi firmanın kendi iç kaynaklarıyla da finanse edilmektedir (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 19).

1.5.1. Dış Finansman Kaynakları

Kuruluşların borçlanma vasıtasıyla elde ettiği kaynaklar yabancı kaynaklardır. Kuruluşların dış kaynaklardan elde ettikleri bu fonlar yabancı sermaye olarak isimlendirilir. Yabancı kaynakları sadece nakdi para şeklinde olduğu gibi, finansal kiralama vasıtasıyla sağlanan maddi varlıklar gibi değerleri de içerebilir (Aslan, 2014: 31). Dış kaynakları, kuruluş haricindeki tüzel ya da gerçek kişilerden belli bir süre boyunca faiz karşılığında kullanıp geri ödenmek üzere alınan fonlar oluşturur. Kuruluşların faydalanabileceği sermaye piyasasının hacmine göre bu kaynaklar, oldukça çeşitli ve çok değişik niteliklerdedir (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 19).

Çalışma sermayesi finansmanında kullanılan işletme dışı kaynaklar, uzun vadeli finansal kaynaklar ve kısa vadeli finansal kaynaklar olarak iki kategoride değerlendirilmektedir. Bu şekilde iki ana işletme dışı finansman kaynağının kullanılması kuruluşlarda bazı risklere ve maliyete neden olmaktadır (Atioğlu, 2009: 65).

Kuruluşların bir yıldan daha fazla vadeli olan borçları, uzun vadeli finansal kaynakları oluşturmaktadır. Net çalışma sermayesinde artış sağlamak için, yatırımların finanse edilmesi için ve kısa vadeli borçları karşılamak için uzun vadeli finansal kaynaklar kullanılmaktadır. Bu sebeple oldukça önemlidirler (Akdoğan ve

Tenker, 2010: 145). Donatım, yatırım ve çalışma sermayesi finansmanını karşılamak amacıyla kullanılan orta vadeli finansman kaynakları genellikle bankalar tarafından verilmektedir. Uzun vadeli finansman kaynakları ise sermaye piyasaları ve ihtisas bankalarınınca sağlanmaktadır (Aslan, 2014: 32).

Kuruluşların normal faaliyet süreci çerçevesinde vadesi gelen borçlar kısa vadeli kaynakları oluşturmaktadır. Genellikle kısa vadeli finansal kaynaklar dönen varlıkların özellikle de stoklar ve alacakların finansmanı karşılanmaktadır (Alımohammadi, 2015: 21).

Kısa vadeli finansal kaynakların başlıcaları aşağıda gösterildiği gibi sıralanmaktadır (Poyraz, 2008: 364);

“-Hazine bonosu

-Kısa vadeli ticari krediler

-Finansman bonosu

-Repo işlemleri

-Factoring

-Kısa vadeli banka kredileri.”

2.5.2. İç Finansman Kaynakları

Kuruluşlar, çalışma sermayesi finansmanında kendi faaliyetleri neticesinde meydana getirdikleri fonlardan faydalanır. Bu kaynaklar içerisinde amortismanlar, kârlar ve nakit akımlarının hızlandırılması bulunmaktadır (Atioğlu, 2009: 71).

1.5.2.1. Çalışma Sermayesinin Kârlarla Finanse Edilmesi

Çalışma sermayesi ihtiyacının kârlarla finanse edilmesinden, kuruluşun bir süreç çerçevesinde elde ettiği net kâr ima edilmektedir. Fakat buradaki mana yalnızca belli bir periyotta sağlanan kârla sınırlı bulunmamaktadır. Çünkü kuruluşun

çalışmaları her zaman kârla neticelenmeyip, bazı dönemlerde zararla da neticelenebilir. Buna göre, bir dönem elde edilmiş kârların yanı sıra, dönem kârından ayrılan ve işletmede bırakılan fonlar, ortaklara dağıtılmayan kârlar, işletme bünyesinde oto finansman kaynağı olarak bırakılıp, daha sonra bu varlıklardan çalışma sermayesinin finansmanında faydalanılabilmektedir. Çalışma sermayesinin oto finansman yoluyla finansmanı en sağlam finansman seçeneklerinden birisi olarak görülmektedir (Kiracı, 2000: 38).

1.5.2.2. Çalışma Sermayesinin Amortismanlarla Finanse Edilmesi

Bir kuruluşun sahip olduğu maddi ya da maddi olmayan duran varlıkların ekonomik ömür ve/veya kullanımı boyunca katlanılan maliyetlerin bu süreç çerçevesinde yavaş yavaş tüketilmesi amortisman konusunu oluşturur. Amortisman mevzu olan duran varlıklar elde edildikleri süreçte nakit çıkışına yol açarlar. Varlıkların işletme tarafından satın alındıkları süreçte nakit çıkış gerçekleşmiştir. Bu nakit çıkışıyla her dönemde ayrılan amortisman sağlanmaktadır. Nakit çıkışına yol açmayan bir giderdir. Bu durum kuruluştaki amortisman tutarı miktarında bir nakit artışına yol açar (Kavak, 2002: 34).

Neticede, amortismanın çalışma sermayesini finanse etmesi yönüyle üzerinde durulması gereken iki farklı boyutu vardır. Bunlardan birincisi, net çalışma sermayesini karşılamada amortismanların fon girişi olmasıdır. Bu net çalışma sermayesi anlamında olan fon giriştir. Amortismanların bu niteliği, üretim süreçlerinin neticelenmesine bağlıdır. Üretim maliyetleri içinde bulunan amortisman giderleri, mamullerin elde edilip stoklara aktarılmasıyla, stokların değerleri içerisinde yer alarak çalışma sermayesine pozitif katkı yaparak kaynağa dönüşmektedir. İkincisi nakit anlamında fon girişi oluşturmaktadır. Nakit olarak fon oluşturma niteliği satışlar ve bu satışların tahsilatıyla ilgilidir. Stoklar satılıp karşılıklarının tahsilatı durumunda satış karşılıkları dâhilinde amortismanlar nakit girişi şeklinde işletmeye geri gelecektir (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 29).

1.5.2.3. Nakit Akışının Hızlandırılması Yoluyla Finanse Edilmesi

Genel olarak nakit akımı kuruluşlardan nakdin yeniden nakde dönüşümü şeklinde değerlendirilmekte ve nakit dönüşüm süreci şeklinde belirtilmektedir. Nakit dönüşüm aşamasının ivedi gerçekleşmesi kuruluşlarda üretim aşamasının kısa olması manasına geldiğinden kuruluşlarda nakit dönüşümünün mümkün olan en kısa seviyeye çekilmesi beklenmektedir. Bu durum da kuruluşta çalışma sermayesi gereksinimini düşürmektedir. Nakit dönüşümünün ivedi gerçekleşmesi, bununla birlikte kuruluşların alacak ve stok devir hızının da üst seviyede olması manasına gelmektedir. Bu tür gelişmeler kuruluşlarda satışların iyi seviyede olduğunu, stok maliyetlerinin azlığını ve alacakların da tahsilinin mümkün olduğunu göstermektedir. Genel olarak değerlendirilirse, ivedi bir şekilde gerçekleşen nakit akımı, kuruluşlarda ek fon kaynağı gereksinimine ihtiyaç bırakmamaktadır. İlave bir fona ihtiyaç duyulmadan çalışma sermayesi karşılanabilmektedir (Sakarya, 2008: 212).

Aynı zamanda nakit akış süresi işletmenin ne kadar sürede faaliyetlerinden nakit elde ettiğini de ortaya koymaktadır. Bununla birlikte nakit akış süresinin uzaması, nakit elde edilene kadar geçecek süreyi de arttıracak, bundan dolayı lazım olacak olan çalışma sermayesi miktarı da fazlalaşacaktır. Nakit akış süresinin düşmesi halinde kuruluşun, ticari borçlar ile çalışma sermayesinin karşılandığı anlaşılır ki bu, kuruluş açısından çalışma Sermayesi finansman gereksiniminin azalması sebebiyle olumlu bir gelişme şeklinde ifade edilmektedir. Bunların yanında bu sürecin kısılması, genel olarak kuruluşların ticari tanınırlılığının artması ve iyi bir finansal yönetime sahip olması şeklinde değerlendirilmektedir (Özerol, 2005: 77).

1.6. Çalışma Sermayesinin Finanslama Stratejileri

Finansmanın temel ilkesi gereği, duran varlıkların uzun vadeli kaynaklar ile ve öz kaynaklarla, dönen varlıkların ise, kısa vadeli kaynaklarla karşılanması gerekir. Bu temel yaklaşıma göre varlıkların finansmanı yapılmadığı takdirde işletmenin riski yükselecektir. Örneğin, kısa vadeli kaynaklar ile duran varlıkların finansmanı yapılması halinde, kuruluş vadesi gelen kısa vadeli borçlarını ödemekte güçlük çekebilmektedir. Uzun vadeli kaynaklarla dönen varlıkların finansmanı yapılması

halinde ise, bu kaynakların maliyeti artacağı gibi, yöneticilerin hareket alanı da kısıtlanacaktır (Coşkun, 2003a: 120).

Üç çeşit finanslama stratejisi çalışma sermayesi yönetimini oluşturmaktadır. Bunlar;

“-Dengeli Finanslama Stratejisi

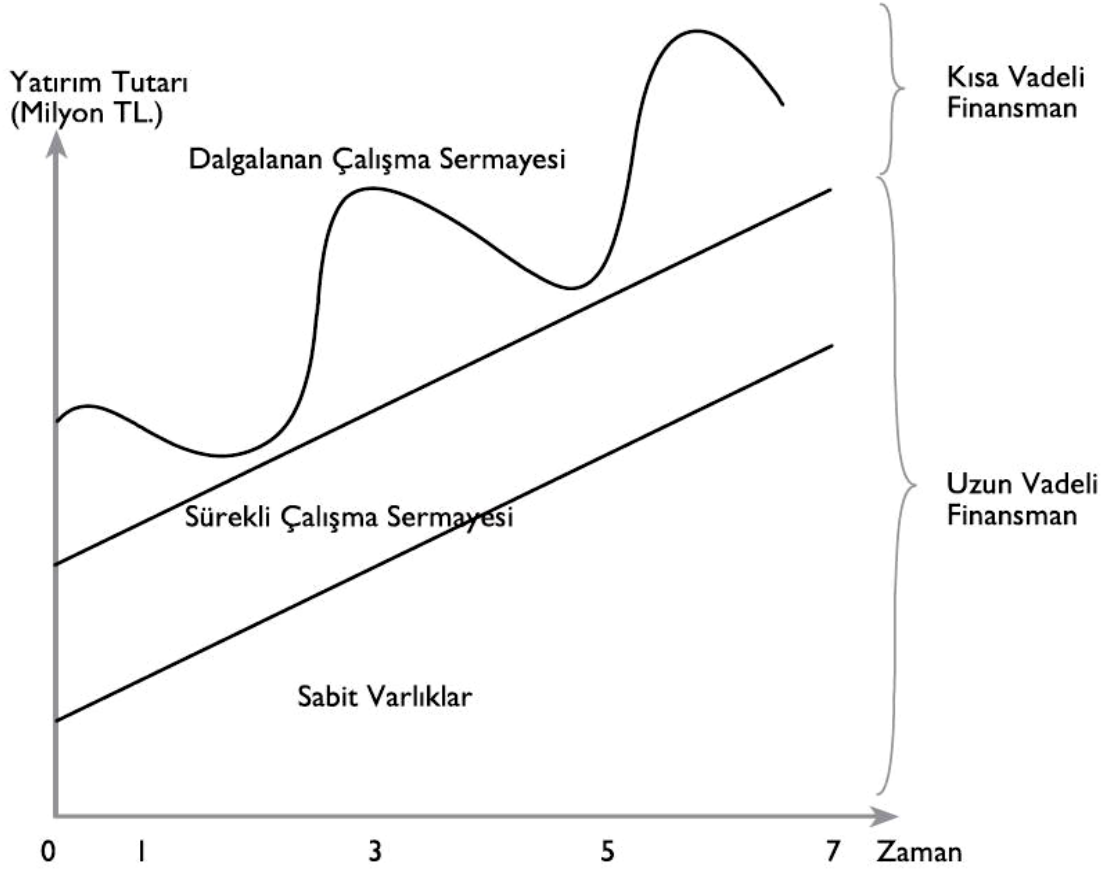
-İhtiyatlı Finanslama Stratejisi

-Atılgan (Atak) Finanslama Stratejisi.”

1.6.1. Dengeli Finanslama Stratejisi

Dengeli finansman stratejisi, çalışma sermayesinin dalgalanma gösteren kısmının kısa vadeli kaynaklarla, duran varlıklarla; çalışma sermayesinin süreklilik gösteren kısmınınsa uzun vadeli kaynaklarla finanse edilmesidir (Aydın, Başar ve Coşkun, 2007: 180). Bu stratejide, kaynakların imkân tanıdığı süre ile kullanılan varlıkların nakde dönüştürme süreçlerinin birbiri ile uyum içinde gerçekleşmesi kuralı sağlanır. Nispeten düşük seviyede olan likidite riski, bir şirket ya da bankanın ödeme imkânına sahip olmasına rağmen belirli bir süreçte nakit konusunda yaşadığı zorluk sebebiyle yapması ihtiyaç duyulan ödemeleri noktasında sıkıntıya düşmesidir. (Poyraz, 2012: 50).

Şekil 2.1. Çalışma sermayesinin dengeli finansman stratejisi

Kaynak: (Coşkun, 2003a: 120).

Kuruluş, dönen varlıklarındaki dalgalanmaya uyumlu bir biçimde kısa vadeli borçların elde edilmesi ve geri ödemesinin gerçekleştirilmesini planlamaktadır. Genel olarak, mevsimlik değişiklikler gösteren kuruluşlar çalışma sermayesi ihtiyacında dengeli politikayı uygulamaktadır. Uygulanan bu stratejide, optimum finansman ilkesine uygun bir şekilde risk ve karlılığı dengelemek amacıyla, dönen varlıkların dalgalanma gösteren kısmı ise kısa vadeli kaynaklar ile, dönen varlıkların dalgalanma göstermeyen kısmı ve duran varlıkların tamamı uzun vadeli kaynaklar ile finanse edilir (Aslan, 2014: 37).

1.6.2. İhtiyatlı Finanslama Stratejisi

Firmanın sahip olduğu çalışma sermayesi ve sabit varlıkların tamamı uzun vadeli kaynaklar ile finanse edilmektedir. Çalışma sermayesi unsurlarının dalgalanma gösteren kısımları ile sürekli kısımları da uzun vadeli kaynaklar yoluyla finanse edilmektedir (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 33). Bu politikaların uygulanmasında iki temel yol izlenebilmektedir. Bunlardan ilkinde, kuruluşlar çalışma sermayesinin dalgalanma gösteren bir kısmını uzun vadeli kaynaklar yoluyla kalan kısmını ise, kısa vadeli yabancı kaynaklar ile finanse etmektedir. İkinci safhada ise, çalışma sermayesinin hem dalgalanma gösteren kısmı hem de süreklilik gösteren bölümü, duran varlıklara ek olarak uzun vadeli finansman kaynakları yoluyla finansmanı yapılmaktadır (Farah, 2016: 48-49).

1.6.3. Atak Finanslama Stratejisi

Kısa vadeli borçların miktarına bağlı olan atak finansman stratejisinde oransal olarak kısa vadeli borçlar ne kadar fazlaysa strateji de o oranda ataktır. Aktifler sabit kabul edilip sadece pasifler üzerinde durulduğunda çalışma sermayesi finansman politikası, nakde dönüşme süresini, firmanın kısa vadeli borçlarını, risk ve beklenen getirisini ve faiz giderlerini etkiler. İşletmenin kısa vadeli borçlara olan bağımlılığı artan bu stratejide, çalışma sermayesinin finanse edilmesinde kısa vadeli krediler ve ticari borçlar yoğun bir şekilde kullanılır. Bu uygulama yoluyla ticari borç ödemelerinin gecikme süresi artarak aynı zamanda nakde dönüştürme kısalmır. Faiz giderlerinin nispeten daha düşük olduğu atak finansman stratejisini takip eden şirketlerde doğal olarak faiz giderleri kısmen düşük oranlardadır. Faiz giderleri azaldığı ve nakde dönüşme süresi kısaldığından dolayı bu finansman politikasına sahip firmalarda beklenen getiri oranı artmaktadır (Dağlı, 2004: 186).

1.7. Çalışma Sermayesi İhtiyacını Belirleyen Faktörler

Genel olarak kuruluşların gereksinim hissettiği çalışma sermayesi miktarları farklı etkenlere bağlı bir biçimde azalıp artabileceğinden dolayı, kuruluşlarda çalışma sermayesi ihtiyacının belirlenmesi, finans yönetiminde karşılaşılan en önemli

zorluklardan birisidir. Her kuruluşun büyüklüğüne, uyguladığı tekniklere, tipine, faaliyet konusuna, vb. etkenlere bağlı bir şekilde her işletmeyi farklı biçimlerde etkileyen, işletmenin niteliği ile ilgili faktörler farklılık arz etmektedir (Coşkun, 2003a: 124).

Bir işletmenin, çalışma sermayesi gereksinimlerinin tespit edilmesinde tatbik edilebilen herhangi bir kural ya da formül bulunmamaktadır. Çünkü bir kuruluşun çalışma sermayesi gereksinimi birçok etkenle ilintilidir. Çalışma sermayesinin yönetiminde yönlendirici ögeler bulunması sebebiyle çalışma sermayesi gereksinimi üzerinde etkili olan etkenlerin belirlenmesi önemlidir. Çalışma sermayesinin yeterli olup olmadığı araştırılırken ve çalışma sermayesi için uygun miktarı belirlerken bu etkenlerin her biri hassasiyetle değerlendirilmelidir. Bununla birlikte bu etkenler yıldan yıla değişebileceği gibi aylık hatta günlük olarak bile değişebilmekte ayrıca bu etkenler farklı birimlerden farklı biçimde etkilenmekte ve bu etkenler kuruluşlarda gereksinim duyulan çalışma sermayesi, ortam ve koşullara bağlı bir biçimde değişebilmektedir. Genel olarak, her kuruluşun tipine, ölçeğine, işletme faaliyetlerinin özelliğine, kullanılan finansal tekniklere, uyguladığı yöntemlere bağlı bir biçimde değişmekle birlikte tüm kuruluşlar açısından ortak olan çalışma sermayesi belirleyicileri aşağıdaki gibi kategorize edilebilir (Farah, 2016: 18).

1.7.1. İşletme Büyüklüğü ve Faaliyet Alanı

Faaliyet alanları ve kuruluşun ölçeğine bağlı bir şekilde çalışma sermayesi gereksinimi de değişebilmektedir. Özellikle küçük kuruluşlar yönüyle çalışma sermayesi yönetimi oldukça önemlidir. Sabit değerleri kiralarak bu tür kuruluşların, sabit değerlere yapacakları yatırımları sınırlandırabilmeleri mümkündür. Bununla birlikte para mevcudu, stoklara yapılması gereken yatırımlar ve alacaklar kalemlerinden kaçınma imkânı bulunmamaktadır. Bütün bu unsurlar düşünüldüğünde yöneticiler açısından küçük kuruluşlarda dönen değerler oldukça önem taşımaktadır. Sermaye piyasasından, hatta kredi kurumlarından küçük kuruluşlar açısından uzun süreli fon elde etme imkânı oldukça sınırlıdır. Bu sebeple,

finansman sağlamada kısa süreli fonlara yönelim daha çok söz konusudur (Akgüç, 2010: 208).

Her endüstri dalına göre hangi kuruluşun hangi miktarda çalışma sermayesine sahip olması gerektiği farklılık arz etmektedir. Dönen varlıkların toplam aktiflere bölünmesi ile çalışma sermayesinin aktif toplamı içindeki oranı ölçülmektedir. Mesela; üretim işletmeleri için dönen varlık/toplam aktifler rasyosu ortalama olarak %44,9 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, kimyasal madde üretimi yapan işletmelerde ise %37,3 ortalama bir değer iken uçak üretimi ile uğraşan işletmelerde bu oran %69,7 şeklinde kabul edilmiştir. Uçak üretiminde rasyonun yüksek çıkmasının sebebi, karmaşık bir sisteme sahip uçakların oluşturulması açısından gerekli olan uzun üretim süreci şeklinde izah edilebilmektedir. Bu süreçte kuruluşlarda, çalışma sermayesinin de artmasına ve işletmede daha fazla stok bulundurulması yol açmaktadır (Aksoy, 1990: 59).

Küçük işletmelerin yeterince teknolojiye sahip olmamaları nedeniyle genellikle faaliyetleri iş gücüne dayanmaktadır. Büyük işletmelere kıyasla kredi imkânlarından daha kısıtlı az seviyede faydalanırlar. Bu nedenle küçük işletmelerin çalışma sermayesi ihtiyaçlara büyük işletmelere göre daha fazla seviyededir (Howorth ve Westhead, 2003: 95).

Kuruluşun faaliyet hacmi çalışma sermayesi öğelerinin her birine gerçekleştirilecek yatırımları belirleyen unsurların en önde geleni olarak görülmektedir. Kuruluşun faaliyet hacminin, satış miktarı ve tutarı temel göstergesidir. Bundan dolayı, özellikle çalışma sermayesi ihtiyacının belirlenmesi ve çalışma sermayesinin planlanması ile ilgili çalışmalarda temel gösterge olan satış tutarıdır. Bununla birlikte, kuruluşların çalışma sermayeleri düzeyleri ve faaliyet alanları arasında çok yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Ticaret kuruluşları ve sanayi kuruluşlarının çalışma sermayesi gereksinimi aynı düzeyde bulunmayacağı gibi, kamu hizmeti gören kuruluşlarda ikisinden farklı olacaktır (Alagöz, 1993: 28).

2.7.2. Teknoloji ve Üretim Süresinin Uzunluğu

Teknolojik gelişmelerin, maliyetlerin düşmesi, ürün artışı ve kalitenin yükselmesi etkileri neticesinde bir taraftan maliyet oranları düşerken diğer taraftan da kâr oranları yükselmekte, bütün bu gelişmelerin neticesinde de çalışma sermayesi gereksinimi düşmektedir (Farah, 2016: 19). Çalışma sermayesi gereksinimi üzerinde kuruluşun üretim sürecinin uzunluğu da etkilidir. Firmanın işleyiş devresi, farklı gayelerle kasada biriken nakdin kullanılmasından sonra, bu nakdin yine kasada toplanmasına kadar geçen süre şeklinde tanımlanır. İşleyiş devresi malzeme ve hammaddenin satın alınması, işlenmesi satılması ve karşılıklarının tahsilatı için geçecek sürenin uzunluğudur. Bu süre (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 62);

“a) Para ve kredi şeklindeki serbest kapital ile başlayıp, hammadde, malzeme ve insan gücüne yapılan harcamalar,

b) Üretim (imalat işlemi),

c) Mamullerin satışa kadar stokta tutulması,

d) Alacakların tahsil edilerek serbest nakit haline dönüşmeyi kapsamaktadır.”

İmalat yoğun sektörlerde, imalat süresi azaldıkça çalışma sermayesi gereksinimi düşmektedir. İmalat süreci uzadıkça çalışma sermayesi ihtiyacı da artmaktadır. Faaliyet döngüsü süreci uzun olan firmalarda, çalışma sermayesi gereksinimi artmakta olacaktır. Uzun bir imalat süreci yanında fazla ve yoğun sermaye sahip olan kuruluşlarda, çalışma sermayesi ihtiyacı da yüksek olmaktadır (Alımoammadi, 2015: 75). Başka bir deyişle, firma bu süreci imkânlar çerçevesinde kısaltmayı ve devir hızını artırmayı istemektedir. Üretim süreci kısaltıldığı zaman devir hızı artacağından çalışma sermayesi gereksinimi de azalacaktır. Bununla birlikte üretim sürecinin artması işleyiş devresinin de uzamasına yol açacaktır (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 62).

1.7.3. Mevsimsel ve Konjonktür Dalgalanmalar

Kuruluşların çalışma sermayesi seviyesini etkileyen diğer bir faktör ise, ekonomideki konjonktürel ve mevsimsel dalgalanmalardır. Kuruluşların iş hacmi, kriz ve refah dönemlerine göre farklılaşmaktadır. Buhran dönemlerinde ancak çok başarılı kuruluşlar alacaklarını ve stoklarını çok kısa sürede nakde dönüştürebilirler. Refah zamanlarında ise, iş hacmi artacağından daha fazla çalışma sermayesine gereksinim hissederler (Aslan, 2014: 18). Konjonktürün arttığı zamanlarda faaliyet hacmi genişleyeceğinden alacakların artmasının yanında artan iş hacminin gerektirdiği seviyede stok bulundurmaya da çalışma sermayesi gereksinimini artırır. Konjonktürün düşüş gösterdiği zamanlarında ise kuruluşun faaliyet hacmi azalacağından, daha düşük düzeyde çalışma sermayesine gereksinim hissedilir (Kiracı, 2000: 26).

Çalışma sermayesi seviyesini, satışların tüm yıla düzenli bir biçimde dağılması ya da mevsimlik dalgalanmalar göstermesi etkilemektedir. Çalışma sermayesi gereksinimi mevsimlik olarak dalgalanma göstermesi ve satışların aylara göre düzenli dağılması ile değişmektedir. Satışları büyük dalgalanmalar gösteren kuruluşlar özellikle stok ve nakit olmak üzere, daha fazla cari aktife sahip olmak zorundadır. Bununla birlikte, satışları daha istikrarlı olan işletmeler ise daha düşük seviyede çalışma sermayesine gereksinim hissetmektedirler (Aytekin, 2006: 24).

1.7.4. Dönen Varlık Politikası ve Dönen Varlık Devir Hızı

Bir kuruluşun izlediği dönen varlık politikaları, çalışma sermayesi gereksiniminde önemli ölçüde belirleyici olmaktadır. Agresif dönen varlık politikası benimseyen bir kuruluş nispeten daha az çalışma sermayesi ile faaliyet göstermektedir. Bununla birlikte muhafazakâr dönen varlık politikası takip eden kuruluşlar, nispeten yüksek seviyede çalışma sermayesi ile faaliyet göstermektedir (Farah, 2016: 21). Kuruluşun yıllık net satışlarının, ortalama dönen varlıklara bölünmesiyle dönen varlık devir hızı elde edilmektedir. Kuruluşun dönen varlıkları ile satışları arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır. Satış oranları yükseldikçe bunu finanse edecek dönen varlığa daha fazla gereksinim hissedilmektedir.

Kuruluşun stoklara aşırı yatırım yapması ve likiditesinin ihtiyacından daha yüksek olması, dönen varlıklar devir hızının düşük düzeyde kalmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte satışlarında istenilen genişlemeyi gerçekleştiremeyen ve yatırımlarını sürdüren kuruluşların, söz konusu devir hızları da düşük düzeyde kalacaktır. Dolayısıyla işletmelerin dönen varlık devir hızı ne kadar artarsa çalışma sermayesi gereksinimi de o kadar azalış gösterecektir. Bu sayede kuruluşun ve çalışma sermayesinin temel kaynaklarından kabul edilen kâr da yükselmiş gösterecektir (Berk, 1990: 48).

Bir kuruluşun Çalışma Sermayesi gereksinimini, stoklarının yıl içerisindeki devir hızları ve takip edeceği stok bulundurma stratejisi büyük oranda etkilemektedir. Pazar payını muhafaza etmek ve müşterilerin tatmini gibi amaçlarla fazla stoklamaya giden bir kuruluşta, çalışma sermayesi gereksiniminin artacağı açık olduğu gibi, stok devir hızı yüksek olan yani stoklarını kısa sürede tüketerek yerine yenisini ikmal eden kuruluşun çalışma sermayesi gereksinimi de daha düşük düzeyde gerçekleşecektir. Stok politikası olarak yüksek ve çok çeşit bulunduran bir kuruluşun çalışma sermayesi gereksinimi, düşük seviyede stoğa sahip olan kuruluşu nazaran daha çok gerçekleşecektir (Kıracı, 2000: 25).

1.7.5. Kredili Satış, Kâr Dağıtım ve Amortisman Politikaları

Satışların kârlılık oranı düşük olan kuruluşu göre, satışların karlılığı daha yüksek seviyede olan bir kuruluşta çalışma sermayesi gereksiniminin daha az olacağını öngörülmektedir. Çünkü bu tür işletmelerin çalışma sermayesi ihtiyaçlarını iç bünyesinden daha kolay karşılama imkânı olması beklenir. Buna paralel bir biçimde, kârlarının önemli bir kısmını ya da tamamını ortaklara paylaştıran kuruluşların, çalışma sermayesi gereksinimi artacak, aksi durumlarda ise, kâr dağıtılmayıp kuruluşun kasasında tutulduğunda çalışma sermayesi gereksinimi düşecektir (Farah, 2016: 22). En uygun kâr oranının belirlenmesinden ve kârın dağıtılmasından sonra, kâr ödemelerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli nakdin bulunması gerekir. Dağıtılması kararlaştırılan kârlar, dağıtım anına kadar kısa vadeli

yükümlülükler arasında izlenmektedir. Bu sebeplerle, net çalışma sermayesi miktarı da düşmektedir (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 63).

Günümüz şartlarında, kuruluşlar satışlarının hemen hemen önemli bir kısmını kredili satış biçiminde yapma mecburiyetinde kalmaktadırlar. Gereksinim hissedilen çalışma sermayesi tutarının tespitinde kredili satış büyük bir önemi vardır. Bu sebeple, kredili satış hacmi genişledikçe, çalışma sermayesi gereksinimi de artacaktır. Bunun yanında alacakların tahsil sürecinin uzaması ve işletmenin müşterilerine tanıyacağı kredi limitleri daha büyük oranda çalışma sermayesi ihtiyacını gerektirmektedir. Yani liberal kredi stratejisi takip eden kuruluşların, daha fazla çalışma sermayesi bulundurması zorunlu olacaktır. Kuruluşun kredi stratejisi çalışma sermayesi gereksinimi açısından ne kadar önemli olsa da, kredili satış stratejisi genel olarak kuruluşun içinde bulunduğu sektörün kurallarına bağlı şekillenmektedir (Farah, 2016: 22).

İşletmelerde kullanılan ve yıpranmış veya modası geçmiş aktiflerin yenilenmesinde amortisman karşılığı olarak ayrılan tutarı tespit eden finans stratejisine, amortisman politikası denir. Fon çıkışı gerektirmediği için olağan kâra eklenmesi gereken amortisman giderleri; maddi olmayan duran varlıkların itfa payları ile maddi duran varlıklara ilişkin amortisman giderleri ve özel tükenmeye tabi varlıklara ilişkin tükenme paylarından oluşmaktadır (Ergun, 2000: 123). Firmalar likidite ihtiyaçlarının bir kısmını amortisman yoluyla sağladıklarından, değişik amortisman yöntemleri hayata geçirerek elde edecekleri nakdin miktarını etkilemiş olurlar. Çeşitli amortisman metotlarından en çok karşılaşılanları aşağıdakilerdir (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 69);

“a) Sabit yüzdelerle amortisman,

b) Azalan bakiyelerle amortisman,

e) Çoğalan bakiyelerle amortisman yöntemleridir.”

1.7.6. Kredi Bulma Olanakları, Satıcı Kredilerinden Yararlanma Derecesi ve Faaliyet Verimliliği

Kuruluşun çalışma sermayesi gereksiniminde bankalardan kredi bulma imkânları etkilidir. Bu sebeple bir kuruluşun krediye ulaşabilmesi, o kuruluşun finans piyasasındaki kredi değerliliğine bağlıdır. Eğer kuruluşun piyasadan kredi elde etme imkânı bulunuyorsa, uygun şartlarla ve kolayca piyasadan kredi elde edebilir ve bu şekilde çalışma sermayesi gereksinimini daha da düşük seviyeye çekebilir. Bununla birlikte böyle bir olanağı bulunmayan kuruluşların, kasada daha çok nakit paraya sahip olmaları gerekli olacağından çalışma sermayesi gereksinimleri artacaktır (Farah, 2016: 23).

Kuruluşların faaliyetleri içerisinde, gerek vadeli alış gerekse vadeli satışlar önemli bir konuma sahiptir. Satışların uzun vadeli buna karşın alışların kısa vadeli yapılması durumunda kuruluşun alacak miktarı azalacaktır. Satışların artırılması maksadıyla vadeli satış stratejisinde kârlılığın yükseltilmesi ve karar alma kuruluşun kredili alışları ile yakından alakalıdır. Bu şekilde kuruluş başkalarını kendi faydalandığından daha fazla finanse edecektir. Satıcı kredilerinden daha çok faydalanılması durumunda kuruluş çalışmalarını satıcıların finansmanı ile sağladığı kaynaklara dayandıracaktır. Uzun vadeli satıcı kredilerinden faydalanan kuruluşlar kendi satışları kısa vadeli gerçekleştiğinde, satıcı kredilerinin vadesi gelmeden Önce faaliyetlerinin nakitlerini elde edeceklerdir. Bu şekilde uzun vadeli satıcı kredilerinden faydalanma ile çalışma sermayesi gereksinimlerini karşılayarak, çalışma sermayesi gereksinimleri düşecektir. Buna karşılık kredili satışları sebebiyle daha az satıcı kredilerinden faydalanan ve bir manada müşterilerini finanse eden kuruluşların çalışma sermayesine gereksinimleri yükselecektir (Aksoy ve Yalçın, 2005: 65-66).

Diğer taraftan kaynaklarından en düşük maliyetle ve optimum bir şekilde istifade edilmesi faaliyet verimliliği ile yakından ilgilidir. Bu sebeple çalışma sermayesi pozisyonu üzerinde bu etken oldukça mühim bir tesire sahiptir. Neticede ihtiyaç duyulan çalışma sermayesi miktarını faaliyet verimliliğinin seviyesi

etkileyecektir. Başka bir deyişle işletme kendi maliyetlerini, malzeme ve hammaddelerini veya işgücü için ödediği fiyatları kontrol ederek ve dönen varlıklarından verimli bir şekilde faydalanarak çalışma sermayesi gereksinimini daha aşağı seviyeye düşürebilecektir (Farah, 2016: 23).

1.8. Çalışma Sermayesi İhtiyacının Hesaplanmasında Kullanılan Yöntemler

Kuruluşların ileri zamanlardaki çalışma sermayesi gereksinimlerinin hesaplanması, temel olarak finans yöneticisinin gerçekleştireceği bir faaliyet olmakla birlikte, kuruluştaki satın alma, sağlıklı bir öngöründe bulunulabilmesi, satış, üretim, gibi diğer bölüm yöneticileri ile koordinasyon çerçevesinde çalışmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte, hesaplama yöntemi uygulanırken çalışma sermayesi gereksiniminin dönen varlık kalemleri içerisindeki dağılımının planlı ve detaylı bir biçimde yapılması, bu gereksinimlerin finansal olarak karşılanmasını da kolaylaştıracaktır (Türko, 2002: 213).

Kuruluşların, çalışma sermayesi gereksinimlerinin tespit edilebilmesi açısından bir kısım bilgilere ihtiyaç hissedilmektedir. Bu bilgiler, çalışma sermayesinin bağlandığı dönen varlık kalemleri ve çalışma sermayesinin finans kaynakları ile ilişkilidir. Çalışma sermayesi, alacaklara, stoklara ve genel giderlere harcanmaktadır. Stokları elde etmede satıcıların tanıdığı kredi süresi ve satışlar üzerinden elde edilen brüt kâr ile kaynak etkili olmaktadır. Bu bağlamda söz konusu gerekli olan veriler, yıllık satış tutarı, ortalama stok tutarı, yıllık genel gider tutarı, satış tutarı üzerinden brüt kâr, satıcıların tanıdığı kredi süresi ve müşterilere tanınan kredi süresi gibi değişkenler son derece önem kazanmaktadır (Büker ve Aşıkoğlu, 1994: 202).

Bu değişkenler arasında ilişki kurularak çalışma sermayesi gereksinimi, hesaplanmalıdır. Faaliyet halindeki bir işletme için, geçmişteki ve mevcut durumu veri kabul edileceğinden, söz konusu değişkenlerin alacağı değerleri elde etmek zor olmayabilir. Bununla birlikte, yeni tesis edilmekte olan kuruluşlar bu imkândan mahrum oldukları için daha sıkıntılı bir süreçte faaliyet yürütmek durumunda

olacaklardır. Yeni kurulan bir işletmede çalışma sermayesi gereksiniminin tespit edilmesi açısından maliyet tahminleri, satış hacmi, üretim süreçleri ve süreleri, satış ve satın alma şartlarının önceden bilinmesine gereksinim duyulmaktadır. Öngörülen ve bilinen bu verilerin yardımıyla, çalışma sermayesi gereksinimi tespit edilebilmektedir. Yeni kurulan bir işletme, üretim sürecinin gerekli kıldığı masraflar ve kendi faaliyet finansmanı haricinde, aynı faaliyet konusuna giren diğer kuruluşların verilerinden de yararlanılabilir (Coşkun, 2003a: 124).

1.8.1. Faaliyet Devri Katsayısı Yöntemi

Çalışma sermayesi ihtiyacı faaliyet devri ile ilişkilendirilerek ve satış hacmi esas alınarak hesaplanmaktadır. Satış miktarı şeklinde alındığında satış, kâr payını içerecektir. Kâr ise çalışma sermayesini finanse eden bir unsur olmakta, çalışma sermayesi ihtiyacı olmamaktadır. Bu sebeple satış hacmi maliyet değerlerine göre yöntemde ele alınmaktadır. Faaliyet devri katsayısı ya da çalışma devri kuruluşun çalışmalarının neticelenmesi açısından ihtiyaç duyulan sürenin, yıllık toplam gün sayısı olan 365'e bölünmesiyle bulunmaktadır. Faaliyet devri faaliyetleri kısa zamanda tamamlayan kuruluşlarda faaliyet devri katsayısı büyük, uzun süreyi kapsayan kuruluşlarda düşük olmaktadır (Aksoy ve Yalçınar, 2005: 80).

Gelecek dönemdeki çalışma sermayesi gereksiniminin hesaplanabilmesi bu yöntemde satış hacmine bağlı bir şekilde bulunan işletme masraflarının faaliyet devri katsayısına bölünmesi yoluyla elde edilmektedir. Faaliyet devir katsayısı ise yıllık toplam gün sayısının işletmenin faaliyetlerinin tamamlanması için ihtiyaç duyulan süreye oranlanması yoluyla elde edilmektedir. Kuruluşların faaliyet devri katsayısı üzerine faaliyet devri süresi etki eder. Bundan dolayı, devir süresini kısa zamanda tamamlayan kuruluşlara göre uzun devir süresi olan kuruluşların faaliyet devir hızının daha düşük olması beklenir (Poyraz, 2008: 272).

Faaliyet devri katsayısı yöntemine ait formül aşağıdaki şekildedir (Salur, 2010: 30).

$$\text{Faaliyet Devri Kat Sayısı} = \frac{365}{\text{Faaliyet Devri Süresi}}$$

$$\text{Çalışma Sermayesi İhtiyacı} = \frac{\text{Yıllık İşletme Giderleri}}{\text{Faaliyet Devri Katsayısı}}$$

1.8.2. Günlük Gider Tutarı Yöntemi

Günlük gider tutarı, faaliyet devri katsayısı esasına dayanarak yapılan hesaplamaların ekşit taraflarını önemli derecede ortadan kaldıran bir yöntemdir. Burada çalışma sermayesi miktarı, maliyet unsurlarının üretim süresince maliyete katılma derecesi esas alınarak hesaplanmaktadır. Dolayısıyla, bu yöntemde her bir işletme devresi ayrı ayrı dikkate alınarak her bir gider kaleminin günlük tutarı üzerinden gerçekleştirilir. Bunun yanında faaliyetlerden sağlanan ve çalışma sermayesi finansman gereksinimi oluşturmayan kâr ve amortismanlar ile tedarikçilerin işletmeye tanıdığı vadeli alışların sağlayacağı krediler göz önünde bulundurulmaktadır (Aksoy ve Yalçiner, 2005: 82).

Öncelikle bu yöntemde, her bir giderin günlük miktarları tespit edilir. Daha sonra dönen varlıkların günlük miktarları ile bekleme süreleri çarpılır. Ulaşılan bu rakamlar ile günlük giderler toplamı elde edilir. Elde edilen günlük giderler toplamından, vergi toplamı ve günlük bazda hesaplanan amortisman giderleri çıkarılır. Buradan bulunan tutar ise günlük çalışma sermayesi ihtiyacı şeklinde değerlendirilmektedir (Poyraz, 2008: 274).

1.8.3. Schmallenbach Formülü Yöntemi

Çağdaş kuruluşlar açısından klasik yöntemlerle günümüzdeki çalışma sermayesi finansmanını yönetmek artık kolay olmamaktadır. Buna bağlı bir şekilde, çalışma sermayesi gereksinimini saptayabilmek amacıyla, Alman İşletme İktisatçısı Schmallenbach, yalnızca genel giderleri bulunan ticaret kuruluşları için istifade edilebilecek özellikte olan formülü bulmuştur. Schmallenbach formülü, analitik bir

yaklaşım ile net çalışma sermayesi gereksiniminin tespit edilmesinde işletme için daha güvenilir bir netice ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte bu formülden üretim kuruluşlarının da istifade edilebilmesi için, bazı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir (Aşıkoğlu vd., 2011: 229).

Tarihi daha eski dönemlere kadar gitmesine rağmen, geliştirenin adı verilen Schmallenbach formülü, satıcıların işletmeye tanıdığı vade ve faaliyet giderlerine çalışma sermayesi gereksiniminin stok tutarı, alacakların tahsil süresine bağlı olduğunu ortaya koymaktadır (Akgüç, 2010: 227). Schmallenbach formülünün bazı sektörlerde hayata geçirilmesinin daha etkili bir netice vereceği, gerçekçi analiz ve sağlıklı tahmin sağlayacağı ifade edilmektedir. Bu sebeple kuruluşların sürdürebilmeleri ve çalışmalarını aralıksız bir şekilde devam ettirebilmeleri açısından çok büyük öneme haiz olan net çalışma sermayesi gereksiniminin işletme faaliyetlerine bağlı olarak çalışma sermayesi dalgalanma derecesinin belirtilmesi ve doğru hesaplanması yönüyle Schmallenbach formülü etkinlik kazanmıştır (Alataş ve Güçlü, 2013: 147).

Schmallenbach formülü yöntemine ait formül aşağıdaki şekildedir (Salur, 2010: 30).

$$\text{ÇSİ} = \text{OS} + \left(\frac{1 - \text{KMb}}{100} \right) \left(\frac{\text{R} \cdot \text{V}_m - \text{V}_s}{12} \right) + \text{G}_y \cdot \frac{\text{V}_m}{12}$$

ÇSİ = Çalışma Sermayesi İhtiyacı

OS = Ortalama Stok Tutarı

KMb = Satışlar Üzerindeki Brüt Kâr Marjı

R = Yıllık Satış Tutarı

V_m = Müşterilere Tanınan Kredi Süresi

V_s = Satıcıların Tanıdığı Kredi Süresi

G_y = Üretim Maliyeti İçerisine Girmeyen Yıllık Genel Giderler

1.8.4. Mellerowicz Formülü Yöntemi

Kuruluşun çalışma sermayesi ihtiyacının hesaplanması için Mellerowicz formülü yöntemi yoluyla ilk önce, malzeme ve hammaddelerin günlük miktarı, bu maddelerin ambarda bekleme süreleri ile satın alma vadesi arasındaki gün farkı ile çarpılmaktadır. Daha sonra elde edilecek tutarı mamullerin ambarda bekleme süresi, imalat süresi ve kredili satışlarda müşterilere tanınan vadenin toplamıyla hammadde dışındaki günlük masraf miktarının çarpılmasından bulunan neticenin eklenmesi yoluyla elde edilmektedir (Aksoy ve Yalçın, 2005: 90).

Mellerowicz Formülü yöntemine ait formül aşağıdaki şekildedir (Salur, 2010: 30).

$$S_i = HG (t_3 - t_5) + MG (t_1 + t_2 + t_4)$$

S_i = Çalışma sermayesi ihtiyacı,

HG = Günlük hammadde ve malzeme gideri toplamı,

MG = Günlük maliyet toplamı,

t_1 = imalatı geçen süre,

t_2 = Mamullerin stokta bekleme süresi,

t_3 = Hammadde ve malzeme stokta bekleme süresi,

t_4 = Müsterilere tanınan vade,

t_5 = Satıcıların tanıdıkları vade,

1.8.5. Proforma Bilanço Yöntemi

Proforma Bilanço yöntemi tespit edilmiş bir süreç için bilanço kalemlerinde oluşabilecek değişimleri öngörerek ve kasa tutarını dengeleştirici kalem şeklinde kullanarak fon fazlasını veya fon açığını hesap etmeye dayanır. Burada çalışma sermayesi gereksinimi tespit edilmek istendiğine göre zaman diliminin bir yıl ya da daha az bir süreci içermesi gerekmektedir. Gelecek dönemle ilgili satış öngörüsü ve buna bağlı bir şekilde üretim miktarının öngörüsü, satın almadaki, üretimdeki ve satış şartlarındaki değişimler ile dış kaynaklı finansman imkânları, yatırım kararları ve öz sermayedeki değişimler gibi konularda ihtimal dâhilindeki değişimlerin yardımıyla

bilanço kalemleri tek tek tespit edilir. Neticede pasif toplamını, aktif toplamı geçerse finansman açığı meydana gelir ve bu çalışma sermayesi gereksinimini ortaya koyar. Bunun yanında, bu miktara kasada bulunması gereksinim hissedilen minimum fon miktarı da eklenmelidir. Aktif toplamını pasif toplamı aşarsa tam tersi olarak fon fazlası bulunduğu anlamına gelmektedir (Farah, 2016: 31).

Özellikle proforma bilanço, borçlarda ve aktiflerdeki azalış veya artışları ortaya koyarak, proforma akım tablosunun oluşturulmasına imkân tanır. Pazarlama bölümlerinden elde edilen verilerin ışığında, bir sonraki dönem öngörülen satış tutarı değerine göre hesaplanır. İki çeşit proforma bilanço hazırlama yöntemi bulunmaktadır (İşeri, 2005: 23):

1.8.5.1. Geleneksel Yöntem

Geleneksel yöntem, satışların yüzdesi ve günlük satış tutarı olmak üzere iki şekilde görülür.

a-Satışların Yüzdesi Yöntemi: Bu yöntem, doğrudan doğruya satışlara bağlı olarak gelişme göstermeyen kalemlerle, doğrudan satışlara bağlı olarak artış gösteren kalemlerin tespitine dayanmaktadır. Yöntemde, çalışma sermayesi faktörlerinin her birisi satışların yüzdesi şeklinde tespit edilir. Bilançonun pasif tarafındaki kısa vadeli satıcı kredilerinin, resim ve sigorta prim borçlarının, tahakkuk etmiş vergi ve ödenecek gelirlerin, satışlara paralel bir şekilde gelişme göstereceği beklenir. Bununla birlikte uzun vadeli yabancı kaynaklarla satışlar arasında doğrudan bir ilişki kurulması zordur. Satış hacmiyle kârlılık, bundan dolayı da dağıtılmamış kârların da artması normaldir. Satışlardaki artış ile bu kalemlerdeki artış yüzdesi arasındaki ilişki sabit değildir. Kuruluşun takip ettiği kâr dağıtma stratejisi, yedek akçelerdeki değişmeyi etkilemektedir. Diğer taraftan, kasa ile satış hacmi, stoklar ve alacaklar arasında doğrudan bir ilişki rahatlıkla tesis edilirken, sabit varlıklar ile peşin ödenmiş giderler arasında aynı ilişkiyi kurmak kolay değildir (Poyraz, 2008: 192).

b-Günlük Satış Tutarı: Bu yöntemde de, çalışma sermayesi faktörleri ile satışlar ilişkilendirilmektedir. Bununla birlikte çalışma sermayesi faktörleri günlük

satış tutarları cinsinden belirtilmektedir. Yılın 365 gün olmasına rağmen firmalar yılın tüm günlerinde faaliyet göstermeyip, bunun yerine yılın bazı günlerinde çalışma yapmazlar. Bu sebeple çalışılan süreye satışlar bölünerek günlük satış miktarına ulaşılır. Daha sonra da çalışma sermayesi faktörleri ortalama günlük satışlara bölünerek günlük satışlar üzerinden her faktörün değeri bulunur (Aksoy ve Yalçınar, 2005: 109).

1.8.5.2. Regresyon Analizi Yöntemi

Kuruluşun sahip olduğu yeterli sayıda geçmiş yıllara ait finansal tablolar bulunuyor ise regresyon yönteminden istifade edilebilir. Satışlar ve satışlara bağlı bilanço kalemleri arasındaki ilişki serpilme grafikleri ile gösterilerek, bunlar arasındaki ilişkiyi en iyi biçimde belirtecek fonksiyon tespit edilmeye gayret edilir. Regresyon yönteminde, ilgili bilanço kalemi (Y) bağımlı değişken, satışlar (X) bağımsız değişkendir. Bahsedilen ilişki eğrisel veya doğrusal olabilir. İlişki doğrusal ise $Y=a+bX$ fonksiyonu kullanılır (İşeri, 2005: 25):

a = Sıfır satış düzeyinde bilanço kaleminin alacağı değer

b = Regresyon Katsayısı (Satışlardaki bir birimlik değişme karşısında bilanço kalemindeki değişme)

1.9. Çalışma Sermayesi Yönetimi ve İşletmeler İçin Önemi

Çalışma sermayesi bir işletmenin kısa vadeli aktiflerine ilişkin yönetimin genel hatlarını oluşturmaktadır. Nakit, alacaklar ve stoklar gibi aktifleri kapsayan çalışma sermayesi, işletmenin kısa vadeli performansını göstermektedir. İşletmelerin hedeflerine ulaşmasında çalışma sermayesi yönetimi önemli bir yer teşkil etmektedir. İşletmelerin özellikle kriz dönemlerini kayıpsız geçmek, verimliliği yükseltmek ve kapasiteyi maksimum düzeye taşımak için çalışma sermayesi yönetimi büyük önem taşımaktadır (Ergül, 2004: 79).

Çalışma sermayesi yönetimi ve kontrolü, işletme açısından hayati önem taşıdığı gibi, finans yöneticisinin özel dikkat ve özenini gerektirmekte ve iş yükünün

büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Çalışma sermayesi işletmenin tam kapasite ile çalışabilmesi, üretime kesintisiz devam edebilmesi, iş hacmini genişletebilmesi, likiditeyi artırarak yükümlülüklerini karşılayabilme riskini azaltması, kredi değerliliğini artırabilmesi, olağanüstü durumlara hazır olması ve karlılığı ile verimliliğini artırabilmesi açılarından büyük önem taşımaktadır (Özgülbaş ve Bayram, 2002: 1).

Mali yönden zor duruma düşmek istemeyen ve karşılaştıkları olumsuzluklara karşı direnç gösterebilmek isteyen firmalar, çalışma sermayesi yönetiminin önemini iyi algılamalı, çalışma sermayesine gereken önemi vermelidirler. Firma açısından çalışma sermayesi yönetiminin önemini ortaya koyan hususlar şöyle açıklanabilir (Akgüç, 1998:204).

1.9.1. Çalışma Sermayesi Yönetimine Ayrılan Süre

Finans yöneticilerinin zamanlarının büyük bir kısmını günlük işlemlere ayırdığı yapılan araştırmalar sonucunda ortaya konmuştur. Günlük işlemler ise dönen varlıkların yönetimi ve bunların finansman kaynaklarından oluşmaktadır. Paranın döngüsü, her gün yürütülen bir iş olduğundan finans yöneticileri, günlük çalışmalarının büyük bölümünde paranın akışı ile ilgilenmek zorundadırlar.

1.9.2. Dönen Varlıklara Yapılan Yatırım Tutarı

Dönen varlıklara yapılan yatırım tutarları işletmelerin büyüklüğüne ve faaliyet alanlarına göre farklılık göstermektedir. Örneğin, sınaî alanda faaliyet gösteren firmalar sabit yatırımlar olarak daha fazla varlığa sahip olurken, çalışma sermayeleri nispeten daha az olacaktır (Aytekin, 2006: 62).

1.9.3. İş Hacmi ve Çalışma Sermayesi Arasındaki İlişki

İş hacminin artması ile çalışma sermayesinin arasında yakın bir ilişki vardır. İş hacminin genişlemesi, dönen varlıkların artmasını zorunlu kılar. Çalışma sermayesinin yönetiminden sorumlu kişiler etkin bir yönetimle dönen varlıklardaki artış hızını kontrol altında tutabilirler (Bektöre, 1970: 71).

1.9.4. Çalışma Sermayesi ile Firmanın Karlılığı Arasındaki İlişki

İşletmeler yatırım tutarlarını saptarken, karlılık ve risk faktörlerini göz önünde bulundurmak zorundadır. Risk ve karlılık işletmenin geleceği açısından son derece önemlidir. Likidite ile karlılık arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Likit varlıkların toplam varlıklar içerisindeki oranı yükselip, likidite durumu arttıkça firmanın sağlayacağı karlar azalmaktadır. Likidite derecesi yükselen firmaların risk seviyesi düşmekte karlılıkta azalmaktadır. Firmalar çalışma sermayesi tutarı ile karlılık arasındaki ilişkiyi iyi analiz ederek dengeyi sağlamak durumundadırlar.

Bektöre ve Çömlekçi (1993) çalışmalarında, işletmelerin çeşitli tehlikelerden korunabilmesi için her şeyden önce elverişli miktarda çalışma sermayesine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Çalışma sermayesinin yeterli düzeyde olması, bu sermayenin kısa vadeli yabancı kaynaklar ve cari harcamaların yanı sıra muhtemel geçici ihtiyaçlarını da karşılayabilmesi olarak anlaşılır. Bu miktarın tespiti, işletmeler için büyük öneme sahip olan ve üzerinde titiz çalışma isteyen bir konudur.

Çalışma sermayesi yönetiminde yapılan hatalar firma açısından şu sakıncaları doğurmaktadır (Akgüç,1998:201).

Dönen varlıklara yapılan yatırımın bir maliyeti bulunmaktadır. Firmanın gerektiğinden fazla dönen varlığa sahip olması durumunda, söz konusu varlıklar öz kaynaklar ile finanse ediliyorsa, öz kaynağın alternatif kullanım alanında oluşturacağı gelirden firma mahrum kalacak, yabancı kaynaklarla finansmanı karşılanıyorsa firmanın finansman giderleri artacaktır. Firmanın aşırı çalışma sermayesine sahip oluşu, Finansman şekli ne olursa olsun karlılığı üzerinde olumsuz netice bırakacaktır. Bununla birlikte, stok kontrolünün yetersiz kalması durumunda stokların modasının geçmesi sebebiyle karşı karşıya kalınacak, zararların oranı yükselebileceği gibi, alacakların yönetimindeki hatalar da, firmanın değersiz ve şüpheli alacak tutarının artırarak, önemli zararlara neden olabilecektir.

Öbür taraftan, firma açısından yeterli çalışma sermayesinin bulunmaması da yüksek maliyete yol açabilmektedir. Birçok kuruluşun tam kapasite ile çalışmasını

engelleyen faktörler arasında bulunan çalışma sermayesi yetersizliği, aynı zamanda da üretimde kesintilere yol açmakta, müşteri isteklerinin zamanında ve tümüyle karşılanmasını imkânsız duruma getirerek satış fırsatlarının kaçırılmasına yol açmakta, maliyetleri yükseltmekte elverişli şartlarda satış yapma imkânını yok ederek iş hacminin daralmasına da neden olabilmektedir.

Çalışma sermayesi yetersizliği, firmanın süresi gelmiş yükümlülüklerini yerine getirememesine de yol açmaktadır. Böyle bir durum, firmaları önce teknik açıdan yükümlülüklerini yerine getiremez duruma düşürmekte, gerekli önlemler alınmadığı takdirde, çalışma sermayesi noksanı, firmanın nihai olarak tasfiyesine neden olmaktadır. Geleceği parlak olabilecek birçok firma, başlangıçta çalışma sermayesi yetersizliği veya çalışma sermayesi yönetimindeki hatalar sonucu başarısızlığa uğramaktadır.

Enflasyon dönemlerinde, enflasyonun hızını kesmek için para otoritelerinin takip ettikleri para politikası, faiz hadlerindeki yükselişler, banka kredilerinin kısılması, dönen varlıklarının çok önemli bir bölümünü kısa süreli banka kredileriyle finansmanını gerçekleştiren kuruluşları, gerek likidite gerekse de karlılık bakımından zor duruma düşürmektedir.

Firmalar, piyasadaki itibarlarını kredi değerliliklerini yükseltebilmek hatta koruyabilmek için yeterli miktarda çalışma sermayesine sahip olmak zorundadırlar. Çünkü gerek bankalar, gerek kredili satış yapan satıcılar, gerek hisse senedi ve tahvillere yatırım yapan birikim sahipleri, firmaların çalışma sermayesi durumunu analiz etmekte ve firmalara karşı yaklaşımlarını bu analiz neticesinde şekillendirmektedirler.

İKNCİ BÖLÜM

STOKLAR KAVRAMININ GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ VE İNŞAAT SEKTÖRÜNÜN KAVRAMSAL ANALİZİ

2.1. Stok Kavramı

Günlük yaşamda stok kavramı sıklıkla kullanılmaktadır. Örneğin bir gıda toptancısı için gıda stoku, kamunun döviz stoku, özel sektörün borç stoku gibi birçok şekilde kullanılabilir. Başka bir ifade ile tüketim ürünleri, nakit varlıklar, hammadde gibi birçok kavram stok kavramı içinde kullanılabilir. Bu şekildeki stokların ortak özelliği, gelecekteki ihtiyaçları karşılamak üzere bulundurulmuş fiziksel varlıklardan oluşmasıdır. İşletme çeşitlerine ve büyüklüklerine göre stoklar farklılık gösterebilmektedir. Örneğin bir üretim işletmesinin stokları hammadde, yarı mamul ve mamulden oluşurken, sadece alım satım faaliyetinde bulunan ticaret işletmesinin stokları ticari mallardan oluşmaktadır (Kaya, 2004: 5).

Stok kavramı faaliyet gösterilen alana göre değişiklik göstermektedir. Faaliyet alanının değişikliği stok ve stoklama kavramlarının üretim türüne ve hizmet şekline göre farklılık göstermektedir. Geleneksel işletmecilik anlayışına göre mamul üreten bir işletme için stok tanımı şu şekilde yapılmıştır: Üretim sürecine hammadde ya da yarı mamul olarak katılmadan önce fiziki olarak üretim sürecine dahil edilmek üzere bekletilen ve üretim süreci sonunda da ticari ürün olarak şekil değiştiren her türlü değerdir (Cemalcılar vd. 1991:78).

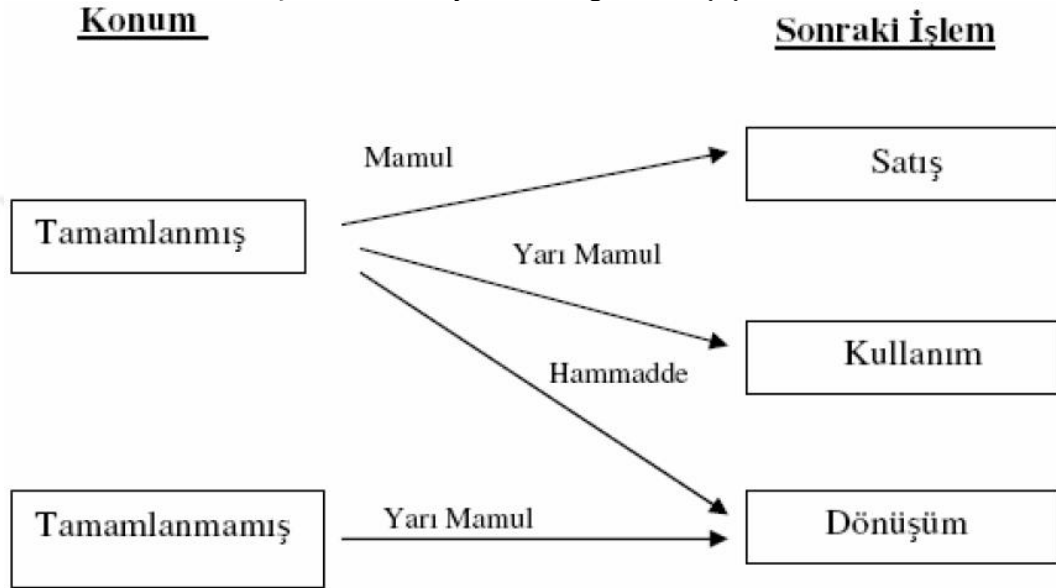
Muhasebe penceresinde değerlendirilince stok, işletme tarafından satılmak, üretim sürecinde değerlendirilmek ya da doğrudan tüketilmek amacıyla elde tutulan ilk madde malzeme, yarı mamul, mamul, ticari mal, yan mamul ve diğer her türlü stok türlerinden bir sene içinde kullanılacak olan veya nakde dönüştürülecek olan varlıklardır (Akdoğan,Tenker, 2001:188).

Literatürde yapılan birçok stok tanımı incelendiğinde, üretim işletmeleri için üretim sürecinde kullanılmak üzere elde tutulan, ticaret işletmeleri için satmak üzere stokta bekletilen ve bir yıl içinde tüketilmesi ya da satılması düşünülen her türlü değer stok olarak tanımlanmaktadır.

2.2. Stokların Sınıflandırılması

İşletmelerin faaliyet gösterdikleri alana, faaliyet gösterilen sektöre ve işletme büyüklüğüne göre bulundurulacak olan stok miktarı ve türü değişiklik gösterebilmektedir.

Şekil 1.3. Faaliyet alanına göre stok çeşitleri

Kaynak: (Tanrıverdi, 2010; 51).

Özellikle imalat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde stok yönetimi çok önem taşımaktadır. İmalat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler, yardımcı madde, hammadde, yarı mamuller, işletme malzemesi, işletme teçhizatları, ticari mallar gibi değerleri stoklarında bulundururken; imalat ile iştigal etmeyen işletmeler sadece mal stokları bulundurmaktadır (Türko, 2002:284).

Tablo 2.1. Stok türlerinin işletmelerin faaliyet alanları bakımından dağılımı

Sektör / Faaliyet Alanı	Hammadde	Yarı Mamul	Ofis / Yrd. Malzeme	Yardımcı Malzeme	Mamul
Tedarikçi	+	+	+	+	
Üretici	+	+	+	+	+
Distribütör	+				+
Toptancı aracı	+				+
Perakendeci aracı	+				+
Mal	+				+
Hizmet	+				

Kaynak: (Kara, 2014; 20).

2.2.1.Hammadde

Üretim sürecine dâhil edilen ve belirli işlemlerden geçirilerek değer kazandırılan tüm varlıklar, hammaddeler olarak adlandırılır. Bunun yanında işletmenin faaliyet gösterdiği alana göre hammaddelerin tanımları değişiklik gösterebilmektedir (Yiğit ve Tengilimoğlu, 2013: 165; Kobu, 2006: 304). Örneğin inşaat sektöründe yapım sürecinde kullanılan tuğla, çimento kum gibi varlıklar hammadde olarak tanımlanabilir.

Üretildikleri şekilde veya bazı işlemlerden geçtikten sonra üretim sürecine dâhil edilen ve mamulün özünü oluşturan varlıklardır. Mamulün üretilmesinde doğrudan kullanılan ve mamulde doğrudan ve açıkça görülebilen varlıklardır. Hammadde stokları, işletmenin faaliyet gösterdiği alana ve üretilen ürünün türüne göre değişiklik göstermektedir. Herhangi bir işleme tabi tutulmadan, olduğu şekilde üretim sürecine dâhil edilen varlıklar olduğu gibi; bir işletme için tamamlanmış mamul niteliğinde olup, başka bir işletme tarafında hammadde olarak kullanılan varlıklar da olabilmektedir (Cünedioğlu, 1995; 24).

2.2.2.Yarı Mamul

Üretim sürecindeki işlemleri tamamlanmamış olan ve üretim sürecine tekrar dâhil edilmek üzere ara depolarda istiflenen varlıklardır. Yarı mamul aşamasında

yapılacak olan işlemleri biten yarı mamuller, mamul aşamasına devredilir (Akar, 2002: 146).

Üretilmekte olan ya da daha önce üretim sürecine girerek birtakım işlemlerden geçmiş ve henüz nihai halini almamış olan varlıklar yarı mamullerdir. Başka bir ifadeyle, mamul malların yapısında bulunsun ya da bulunmasın, hammaddenin üretilmesi ve kullanılabilmesi için sonradan dâhil edilen varlıklardır. Bu varlıkların yarı mamul niteliği tüm işlemlerin tamamlanmasıyla mamul niteliğine dönüştürülür (Cünedioğlu, 1995; 24).

2.2.3.Mamul

Üretim sürecindeki yapım faaliyetleri tamamlanmış ve müşterilere teslim edilmek üzere depolarda bekletilen stoklardır. Nihai mamullerin türlerine göre değişiklik gösterebileceği düşünüldüğünde; doğrudan tüketiciye satılabileceği gibi, başka bir ürünün üretiminde kullanılmak üzere de satılabilmektedir. Bir tuğla fabrikasının üretmiş olduğu nihai ürün tuğla iken, bu tuğla inşaat firmaları için yarı mamul niteliğindedir. Bu ürün inşaat firmaları tarafından yapım sürecine dâhil edilmek üzere satın alınmaktadır (Aydın, 2004; 38).

Üretim sürecinin sonunda nihai halini alan stoklardır. Mamuller, belli aşamaları tamamlayarak bekletilen varlıklar olduğu için değerlendirme ve kontrol aşamasında fazla zorluk yaşanmaz. Mamule olan talebin tam olarak bilinmemesi, mamul stoklarına neden olmaktadır. Bu şekilde taşınabilir nitelikteki stoklar, dağıtım yerlerine, perakendecilere, depolara ya da doğrudan müşterilere ulaştırılan stoklardır. Mamul üretim ve satış arasındaki eşgüdümün sağlanması için stoklanır. Bu doğrultuda mamul stoklamayı gerektiren sebepler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır (Kara, 2014; 18).

- Satış hacmi
- Talebin yapısı
- Piyasadaki rekabet şartları
- Satış bölgelerinin çeşitliliği

- Dağıtım kanallarının yapısı ve çeşitliliği
- Üretimin sipariş veya piyasa için yapılması
- Mamulün fiziki özellikleri
- Üretimin çeşitliliği
- İş gücü yetersizliği veya grev beklentisine karşı korunmak
- Stok bulundurma maliyeti
- Stok bulundurmama maliyeti
- Stok bulundurma ve bulundurmamanın riskleri

2.2.4. Yardımcı Maddeler

Mamulün içerisinde doğrudan bulunmayan ve tamir, bakım, onarım gibi işlemler için ihtiyaç halinde kullanılan varlıklar yardımcı maddelerdir. Diğer stok türlerine göre maliyet açısından daha düşük tutarlı olan yardımcı malzemeler, bakım onarım ve çalışma sağlayıcılar olarak sınıflandırılmıştır. Bu stok grupları literatürde tamamlayıcı malzeme stokları olarak da adlandırılmaktadır. Üretilen mamulün özelliklerine göre farklı yardımcı maddeler kullanılabilir. Kullanılan bu yardımcı maddeler, endirekt malzemeler grubunun bir alt türü olarak değerlendirilebilir. Endirekt malzemeler, üretim sürecine doğrudan dâhil edilmeyen, mamulün maliyetine de doğrudan eklenemeyen malzemelerdir (Kara, 2014; 19).

2.3. Stok Bulundurmanın Yararları

İşletmenin faaliyet gösterdiği alana göre stok bulundurmanın yararları değişiklik göstermektedir. Üretim işletmeleri için stokların sağlayacağı fayda şüphesiz bir ticaret işletmesi için aynı önemde olmayacaktır. Diğer yandan arz ve talep arasındaki dengenin sağlanması ve müşterilere yok satılmasının önlenmesi bakımından da bütün işletmeler için önemlidir. Stok bulundurmanın özellikle üretim işletmelerinde önemli derece yararlar vardır. Başta sabit ve devamlı bir üretim sürecini sağlar. Talebin üretim kapasitesinden daha düşük olduğu dönemlerde üretim

fazlalarının stoklanması, buna karşın talebin üretim hacminden daha fazla olduğu dönemlerde talep fazlasını stoklardan karşılanması sayesinde istikrarlı bir üretim süreci sağlanmış olur. Ticaret işletmelerinin yer ve zaman faydaları oluşturmalarını sağlayan unsur stoklardır. Müşterilere talep ettikleri anda ihtiyaç duydukları ürünü sağlamak, pazarlama işletmelerinin en önemli görevlerindendir. Müşterilerin ne zaman talep edeceği belli olmayan mallarla ilgili fayda, stoklar sayesinde sağlanabilir (Özden, 1991; 25).

Stok bulundurmanın yararları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Binici, 2017; 3):

- Üretim sürecinin devamlılığı sağlanır,
- İş gücü verimliliği artar,
- Talep tahminine bağlı doğabilecek hataların zararları ortadan kaldırılır,
- Gelecekte oluşabilecek fiyat artışlarından kar elde edilebilir,
- Stok bulundurulması müşteriye karşı saygınlık ve gösteriş niteliği taşır.

2.4. Stok Bulundurmanın Sakıncaları

İşletmelerde ihtiyaç duyulan miktarın altında stok bulundurmak nasıl zararlıysa aynı şekilde ihtiyaç duyulan miktardan daha fazla bir stok bulundurmak aynı şekilde zararlıdır. Eğer ki stok bulundurmanın işletmeler açısından herhangi bir sakıncası olmasaydı, işletmeler fazlaca stok bulundurdular ve böylece stok sorunu tamamıyla ortadan kalmış olurdu. İşletmelerin gereğinden fazla stok bulundurmaları amaçlarından uzaklaşmalarına neden olacak ve ilave maliyetlere katlanmalarına sebep olacaktır. Bu nedenle optimal miktarda stok bulundurulması işletmeler açısından son derecede önemlidir. Her şeyden önce stoklar, işlemenin aktiflerinde yer almaktadır. İşletmenin kullandığı fonların bir kısmını stoklara yatırması, alternatif kullanım imkânlarında feragat edilmesi anlamına gelecektir. Bu düşünceyle stoklar ileriki bir zamanda kullanılacağı için atıl kaynak durumundadırlar. Gereğinden fazla stok bulundurmanın bir zararı da, stok miktarı arttıkça bir takım risklerin artacak olmasıdır. Stokta tutulan bu varlıkların zamanla eskimesi, bozulması, yıpranması gibi nedenlerle kalitelerinde ve kıymetlerinde bir azalma yaşanabilir. Öte yandan tüketicilerin tercihlerinde yaşanacak değişiklikler ve ekonomik olaylar nedeniyle

stokların değerleri önemli ölçüde değişebilir ve hatta tamamen değersiz varlıklar haline gelebilir (Özden, 1991; 26).

Stok bulundurmak nedeniyle belli tutarda kaynak ayırma, elde bulundurma ve bekletme maliyetleri gibi işletmelere getirdiği bazı ilave maliyetler vardır. Bu doğrultuda stok bulundurmanın maliyetleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Binici, 2017; 3):

- Stoklanan ürünlerin fazla yer kaplaması ve depo kiralalarının yüksek olması,
- Gereğinden fazla depo personeli bulundurma durumu,
- Stokların bozulması, değer kaybetmesi, aşınması veya eskimesi
- Yüksek sigorta giderleri

2.5. Stok Bulundurma Nedenleri

Sipariş üzerine çalışan atölye büyüklüğündeki bir işletmede stok bulundurmaya gerek olmayacaktır. Çünkü gerekli olan hammaddeler sipariş geldikten sonra temin edilecek ve üretim süreci tamamlandıktan sonra mamul müşteriye teslim edilecektir. Üretim sistemi büyüdükçe ve mamul çeşitliliği arttıkça; tedarik, talep ve imalata ilişkin faktörlerdeki belirsizlik ve aralarındaki ilişkinin karmaşıklaşması, işletme açısından stok bulundurmaya zorunlu kılacaktır (Kaya, 2004; 6).

İşletmenin amaçlarına ulaşmasını sağlayacak şekilde gerekli stok miktarının bulundurulması ve optimum stok miktarının tespit edilmesi, en iyi stok yönetim sistemi olacaktır. İşletmelerde hizmet sunumu noktasında arz ve talep miktarlarının uyumlu olması ve mümkün olduğunca birbirlerine eşit olması gerekmektedir. Burada amaçlanan şey ise, işletmede o anda ihtiyaç olan miktarda stok bulundurulması ve üretimin aksamadan devamının sağlanmasıdır. Bunun yanında gereğinden fazla miktarda stok bulundurmanın işletmeler üzerinde oluşturduğu ilave bir maddi yük bulunmaktadır (Uygun, 2016;12).

2.5.1. Spekülasyon Sebebiyle Stok Bulundurma

İşletmeler fiyatların artacağı ya da maliyet ve satış şartlarında değişikliklerin yaşanacağı tahmini ile bu dönemlerden yaşanacak değişimlerden faydalanarak en yüksek karı elde etmeyi amaçlayarak stok bulundururlar. Burada stok bulundurmanın altında yatan ana sebep spekülasyon ortamlardan faydalanarak en yüksek geliri elde etmektir. İşletme spekülasyon amaçla stok bulundurmaya gitmeden önce mutlaka en ince ayrıntılarını da düşünerek bir piyasa araştırması yapmalıdır. Çünkü müşterilerin tercihlerinde yaşanacak farklılaşmalar, stokların atıl stok haline dönüşmesine neden olabilecektir. Öte yandan spekülasyon amaçla stoklamaya gidilmeden önce optimum stok miktarının belirlenmesi de önemli bir husustur (Aydın, 2004; 34).

Bazı işletmeler stok bulundurmaya bir avantaj olarak görmektedirler. Bu işletmeler üretim kapasitelerine ve hacimlerine göre veya finansal güçlerine paralel olarak stok tutma politikalarını belirlerler. Örneğin alacağı hammadde ve malzeme kadar satış yapabilecek ve aynı zamanda nakit darlığı yaşamayan büyük bir işletme, gereksinim duyduğu hammadde ve malzemeyi peşin satın alarak nakit indiriminden yararlanabilir. Böylece sağlamış olduğu maliyet avantajı sayesinde rakip işletmelere göre bir üstünlük sağlamış olur. Ayrıca depolama imkânı olan işletmeler, fiyat artışlarının yaşandığı dönemlerde, beklemesi halinde değer kaybı yaşamayacak hammadde ve malzemeleri stoklama eğilimindedir. Bu durum da stok bulundurma nedenleri arasında değerlendirilebilir (Kaya, 2004; 8).

2.5.2. Belirsizlikler Sebebiyle Stok Bulundurma

İşletmeler öngörülemeyen dönemlerde stok bulundururlar ve bazı işletmeler için bu stoklama motive edici niteliktedir. İşletmelerin yeterli miktarda stok bulunduramamaları; müşteri kaybına, müşteri güveninin zedelenmesine ve pazardaki rekabet gücünün zayıflamasına neden olabilmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için, belirsizlik ortamlarına karşı önleyici nitelikte bir malzeme bulundurulmalıdır (Uygun, 2016;12).

İşçi eylemleri, değişken üretim miktarları, sevkiyatta yaşanacak gecikmeler, talep tahminindeki yanlışlıklar, olağan dışı hava şartları, aniden oluşan talep

artışları gibi işletmenin karşısına çıkabilecek birçok tahmin edilemeyen unsur, talep ile tedarik arasındaki dalgalanmaları arttırarak, üretimin aksamasına, üretim araçlarının atıl hale gelmesine ya da yeterli olmamasına ve potansiyel satış fırsatlarının elden kaçırılmasını neden olabilmektedir. İşletmeler bu beklenmedik durumlardan kendisini korumak amacıyla mutlaka stok bulundurmak zorundadır. Elde bulundurulan stoklar, piyasaya arz edilen ürüne yönelik talebin tahmin edilmesinde yaşanacak hataların sebep olacağı kayıpları azaltacak ve işletmede üretim plan ve programının yapılması aşamasında yapılacak hataların hafifletilmesini sağlayacaktır (Tanrıverdi, 2010; 54).

2.5.3. Faaliyetlerin Devamı Amacıyla Stok Bulundurma

Gerçekleşmesi tahmin edilen talep ve maliyet şartları, tam manasıyla belirlense bile; işletmeler yine de birçok hammadde, yardımcı madde, yarı mamul maddelerden ihtiyaç olduğu kadar stok bulundururlar. Nasıl ki şahıslar tahsilat ve ödeme işlemlerini yerine getirmek amacıyla bir miktar nakit hazır tutuyorsa, işletmeler de aynı şekilde mal giriş ve çıkış akımları arasında her zaman uyuma sağlayamadıkları için yeteri miktarda stok hazır tutarlar (Aydın, 2004; 33).

İşletmeler faaliyetlerinin sürekliliğini sağlamak ve faaliyetlerini devam ettirebilmek amacıyla belli miktarlarda stok bulundurmak zorundadırlar. Yeterli miktarda stok bulundurmayan işletmeler belli bir süre sonra üretimlerini durdurmak zorunda kalacaklardır (Uygun, 2016;13).

2.6. İnşaat Sektörünün Tanımı

Taşınmaz yapıların oluşturulması, yerin doğal topografyasının değiştirilmesi, onarımı ve yıkımını içeren tüm çalışmalara inşaat denir (Akal vd., 1983: 9) İnşaat ve imalat; arazi ile birleştirilmiş ve malzeme, emek gücü ile imal, inşa veya tanzim edilmiş şeylerdir. Binalar ve bunların eklentileri, duvarlar, köprüler, raylar, çeşmeler, abideler, liman tesisleri, inşa edilmiş su kanalları, su bentleri, barajlar, maden galerileri ile mahzenler, kanalizasyonlar, telefon ve elektrik direkleri, havagazı boruları, yollar, meydanlar, tüneller, kuyular inşaat kavramı içine girer (Üstünel, 1994: 41).

Kara yolu, liman, elektrik santralleri, havalimanı, konut, sulama tesisleri, köprüler, baraj, köprü, sanayi ve ticari yapılar gibi birçok yapının inşası, inşaat sektörünün alanına girmektedir (T.T.S.D.O.B., 1989:119). Büyük oranda emek yoğun bir sektör nitelikte olan inşaat sektörü, he daim insanlığın barınma ihtiyacını gideren bir niteliğe sahip olmuştur. Bunun dışında inşaat sektörü, insanların yaşamını sağlıklı bir şekilde ve refah içerisinde devam ettirebilmesi için gereken alt yapıları ve tesisleri ortaya çıkarmaktadır. Sektör, toplumun taşıma, yerleşim gibi temel ihtiyaçlarına karşılayarak, konutun yanında yol, köprü, baraj gibi önemli tesisleri de inşa etmektedir. Sektör sanayi yatırımlarının bina yada bina dışındaki diğer yapı ihtiyaçlarını da karşılar. İnşaat sektörü, inşaat yan sanayinde insan gücüne çok miktarda talep oluşturarak, işsizliğin azalmasına katkı sağlar. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde inşaat sektörünün emek-yoğun yapısı, sektöre istihdam yaratıcı bir özellik kazandırır (Akgüç ve Eren, 1982: 12).

İnşaat sektörünün özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Sorguç 2001: 52):

- İnşaat sektöründe şantiyeler merkezlerden uzakta ve ürün sabit olduğu halde, üretim yeri gezicidir. Bu da merkezlerden uzak noktalarda yapılanma ve yönetimin önemini ortaya koymaktadır. Zira şantiyeler kendine has yönetim biçimleriyle ve yapılanmalarıyla merkez ofislerden daha farklı özellikler sergilemektedir.

- İnşaat projeleri iklim, topoğrafik özellikler, toprak, enerji, insan gibi dış etkilerden en fazla etkilenen sektördür. Her projede tüm bu özellikler değiştiğinden, her proje için farklı noktalarda farklı yapılanmalara ve yönetime gidilmektedir. Bu durum inşaat sektörünün diğer sektörlerle göre taşıdığı riski ve maliyetlerini de arttırmaktadır.

- İnşaat sektöründe üretim, yüklenicinin ihaleyi kazanması ile başlamakta, işin tipi ve büyüklüğüne bağlı olarak yüklenicinin kendi içinde kurduğu alt yüklenici sistemleriyle devam etmekte ve kendi içinde sürekli dinamik bir yapı oluşturmaktadır.

- İnşaat sektöründe diğer sektörlerdeki gibi pazar araştırması yapılarak, pazarlama, üretim ve finansman ile ilgili uzun vadeli planlar yapılamamaktadır.

- İnşaat sektörünün madencilik, imalat ve diğer hizmet sektörleri ile çok sıkı ilişkileri vardır. Bu nedenle inşaat sektörü geliştiği zaman diğer birçok sektörü de geliştirmektedir. Örneğin inşaat sektöründeki bir gelişme çimento, demir, cam gibi birçok girdinin imal edildiği sektörleri de geliştirmektedir.

- Farklı tipte ve birçok meslek grubundaki firmaların faaliyet gösterdiği inşaat sektöründe, işletmeler arası çıkar çatışması ve alınan kararların bunları farklı yönde etkilemesi kaçınılmaz olmaktadır.

2.7. Türkiye'de İnşaat Sektörünün Tarihsel Gelişimi

II. Dünya Savaşının arkasından girilen süreçte Türkiye'deki inşaat faaliyetlerinin sektör haline dönüşmesi başlamış ve günümüze kadar gelişimini devam ettirmiştir. Depremler savaşlar gibi dünyayı etkileyen büyük ölçekteki yıkımlar, medeniyetlerin gelişmesinin önünde engel olmuş ve yenilenme ihtiyacı doğurmuştur. II. Dünya Savaşının bitmesinden sonra küresel bazda yeniden inşaa süreci başlamış, işlevsel yapılanmanın önemi artmıştır. Soğuk savaş döneminde 1950 yılından başlayarak başta ABD olmak üzere Avrupa Birliği ülkelerinin de telkinleriyle “Marshall Planı” çerçevesinde Türkiye’de inşaat sektörü hızla büyümeye başlamıştır. Bu dönemde çok sayıda inşaat firması faaliyete geçmiş ya da mevcut olanlar yeniden yapılanarak büyümüşler ve önemli gelişmeler kaydetmişlerdir. Bu süreçte yaygın bir şekilde faaliyet gösteren inşaat şirketinin çoğunun, 1950 - 1970 yılları arasında inşaat fakültelerini bitiren mezunlar tarafından kurulması, bu sürecin Türk inşaat sektörünün gelişimi yönünden önemini ortaya koymaktadır (Ertem, 2009:337-397).

1970’li yıllarda Kıbrıs sorunundan kaynaklanan nedenlerle, Türkiye ile Yunanistan arasında yaşanan gerilimli atmosferin etkisi sonucu uygulanan

ambargonun sonucunda 1973 yılında Amerika Birleşik Devletleri ve Birleşmiş Milletler 'den alınan yardımların sona ermesi Türkiye ekonomisinde büyük sorunlara yol açmıştır. Özellikle ekonomide yaşanan zorluklarla birlikte enflasyonun yükselmesi, inşaat sektöründe iş bitimlerinin gerçekleştirilememesi, doğal kaynaklarda yaşanan sıkıntılar, satışların düşmesi, malzeme tedarikinde yaşanan sıkıntılar, likidite oranının düşmesinden kaynaklanan ödeme aksamaları inşaat şirketlerinin iflasına yol açmış, inşaat sektöründe ciddi zararlara sebep olmuştur.

1980 yılında askeri darbe ile birlikte yeni bir siyasal rejime girilmesi, yaşanan ekonomik sıkıntıların üstesinden gelebilmek amacıyla köklü çözüm yollarına gidilmiştir. Gelecek yıllarda dengeyi sağlamak ve kısa vadede ekonomiyi kararlı hale getirmek adına oldukça köklü ve yapısal değişimlere gidilmiş ve tedbirler alınmıştır. Süreç içinde alınan bu tedbirler, piyasalar üzerinde olumlu neticeler doğurmuş bunun sonucunda da inşaat sektöründe faaliyetler yeniden artmış ve bu sektörde süratli büyümeler yaşanmıştır. Sonraki dönemlerde de kaydedilen gelişmeler pazar payının genişlemesiyle birlikte önceki dönemlerde yaşanan sürecin zararının telafi edilmesini imkân tanımıştır. Bu sürecin neticesinde açıklanan enflasyon değerlerinde %70'in üzerinde bir gerilemenin sağlanması, ülke ekonomisinde istikrarın oluşmasına neden olmuş ve ülke ekonomisinde ilerleme sürecine girilmiştir (Otlı ve Uzel, 2015).

1990'lı yıllarda Dünyada yaşanan siyasi ve ekonomik kaoslar, özellikle Arap coğrafyasında görülen siyasi ve ekonomik buhranlar, bu ülkelerde faaliyet gösteren Türk inşaat şirketlerini olumsuz etkilemiş, bu gelişmelerin sonucunda uluslararası pazarda Türk inşaat şirketlerinin pasta payı gerilemiştir. Genel olarak Türk inşaat sektörünün uluslararası boyuta geçmesi, Orta Doğu'da yürüttüğü projeler vasıtasıyla gerçekleşmiş, ancak bu ülkelerde yaşanan krizler Türk firmalarını yeni pazarlar arayışına itmiştir.

Uluslararası pazarda elde ettiği tecrübe ile birlikte ekonomik kazanımları Türk İnşaat şirketlerinin ülke içerisindeki pozisyonlarını da güçlendirmiş, bu şirketler ülkede yürüttükleri önemli projelerle birçok yatırıma da imza atmışlardır. Bu

gelişmeler Türkiye'deki 2001 krizine kadar devam etmiş, bu krizden sonra Türk firmaları daha çok dış pazarlara yönelerek bir arayış içine girmişlerdir. Sonraki süreçlerde Türk ekonomisinde görülen canlanma inşaat sektörünü de olumlu etkilemiş, bu canlanma ile birlikte, inşaat sektörü ekonominin lokomotifi haline dönüşmüş, önemli projeler hayata geçirilmiştir. Bununla birlikte sektörde bir çok firmanın boy göstermesi, yeni fırsatların oluşmasına imkân sağlayarak, rekabet ortamının sertleşmesini sağlamıştır (Özorhon, 2012: 28).

2.8. Türkiye'de İnşaat Sektörünün Mevcut Durumu

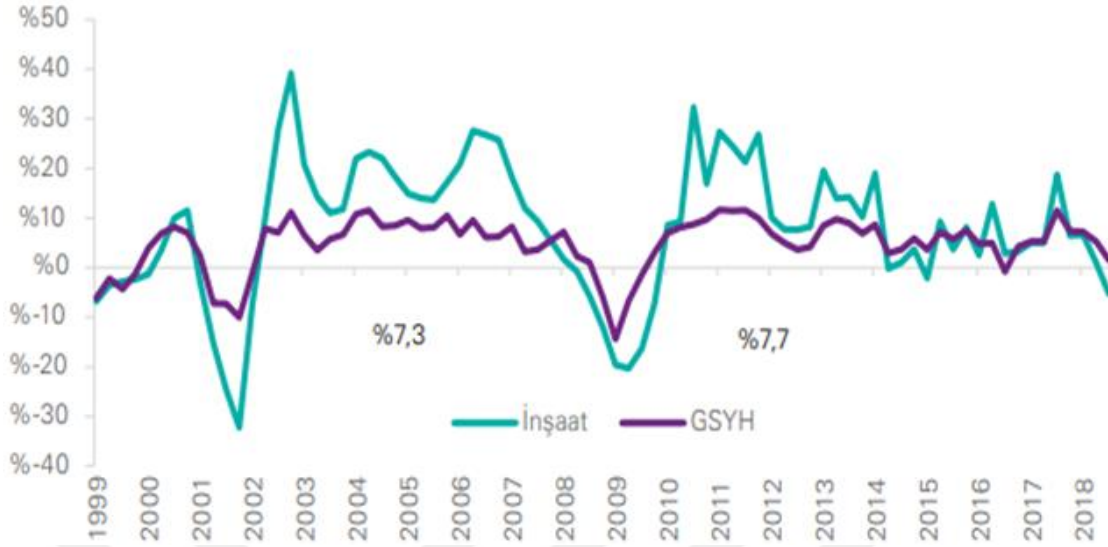
Ülkemiz gelişimini sürdüren ve buna bağlı olarak ihtiyaçları da artış gösteren bir ülke durumundadır. Başka ülkelerde olduğu gibi, gelişimin temel merkezinde ise şüphesiz inşaat sektörü bulunmaktadır. Barajlar, enerji üretim tesisleri, yollar, havaalanları, kentsel mekânlar, fabrikalar, hastaneler ve diğer tüm yaşam alanları ile o alanları yaşanabilir kılacak tüm altyapının ilk adımı inşaatla atılmaktadır. Gelecekte şüphe etmek istemeyen bir ülke, şüphesiz bu amaç için ilk başlangıcı inşaat sektörüyle yapacaktı.

İnşaat sektörüne tedarik sağlayan ve faaliyetlerini bu sektördeki gelişmelere bağlı olarak sürdüren diğer alt sektörlerin katkısı da göz önüne alınca inşaat sektörünün GSMH içindeki oranının yaklaşık yüzde 30 seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

İnşaat sektörü, kendisine bağlı 200'den fazla alt sektörün ürettiği mal ve hizmete talep oluşturmaktadır. Bunun sonucu da inşaat sektörünün ekonominin lokomotifi olması sonucu kaçınılmaz son olarak karşımıza çıkmaktadır.

İngiltere'de yapılan bir araştırmada ortaya çıkmıştır ki, ortalama yeni yapılan bir konutta 150 farklı meslek kolunu ilgilendiren 23.000 parça bulunmaktadır. Hiçbir ekonomik faaliyetin bu kadar fazlam alana, doğrudan ya da dolaylı etki oluşturma gücü olmadığı dikkate alındığında sektörün lokomotif gücünün, gelişmekte olan ülkeler için yadsınamaz değeri daha net olarak ortaya çıkmaktadır (www.intes.org.tr/wp-content, 2019).

Şekil 1.1. İnşaat sektörü ve GSMH yıllık büyüme hızları

Kaynak: www.intes.org.tr

Özellikle son dönemlerde gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde çok önemli itici unsurlardan birisi de dış kaynaklardır. Türkiye de son dönemlerde ekonomide yaşanan hareketlilikle birlikte dış kaynaklardan istifade etmiş, ülkede yaşanan para bolluğundan ise, en fazla inşaat sektörü nemalanmıştır.

2001'de Türkiye'nin yaşadığı ekonomik krizden sonra piyasalardaki daralmadan etkilenen inşaat sektörü, 2002'den sonra hayata geçirilen istikrar programları önem kazanarak ekonomideki hacmini genişletmeye başlamış kısa bir süre içerisinde yabancı sermayenin de dikkatini çekerek hızlı bir şekilde büyümüştür. Bu büyümenin neticesinde 2006 yılında %18'lik bir genişleme kaydetmiştir.

2006 yılında gözlenen ani büyüme, gerek ülke içindeki iç dinamiklerin yavaşlaması gerekse dış piyasalarda yaşanan olumsuzluklar neticesinde önceki yıllardaki büyüme oranını yakalayamamış inşaat sektörü, 2007'de ancak %6 büyüebilmiştir. Özellikle bu sektördeki yavaşlamanın ana sebebi dış piyasalardaki duraklama olmuştur. A.B.D.'de başlayan ekonomik durgunluk 2007 yılı ortalarından itibaren etkisini tüm dünyada hissettirmiş, bütün piyasalarda domino etkisine neden olmuştur. Dünya genelinde etkili olan kriz, Türkiye'de inşaat sektörünü de olumsuz etkilemiştir. Bu nedenle Türk inşaat sektörü 2008'de daralmaya başlamıştır. Bu

daralma 2009'da da devam etmiş, olumsuz seyir eden piyasalar ve kötü beklentiler sektörün %16,3 oranda daralmasına yol açmıştır.

2010'dan itibaren gerçekleştirilen ekonomik önlemlerle tekrar genişlemeye başlayan inşaat sektörü, 2010 yılında % 18,30, 2011 yılında %11,30, 2012 yılında %0,6, 2013 yılında %7,1 oranında büyüme kaydetmiştir. 2012 yılında ki bu büyüme hızındaki düşüşün sebebi; bütün dünyada yaşanan ekonomik kriz Türk ekonomisinde etkisini hissettirmiş, ancak, 2013'te tekrar genişleme kaydetmiştir.

Bununla birlikte, 2013-2014 yıllarında dünyada yaşanan ekonomik istikrarsızlığın devam ettiği bir süreçte Türkiye de inşaat sektörü bu istikrarsızlıktan çok etkilenmemiş, istikrarlı bir biçimde genişlemesini sürdürmüştür. Bu genişlemenin en önemli göstergesi, 2012 deki krizin ardından 2013 ve 2014'te büyümesine devam etmesi olmuştur (Gürboğa ve Atabey, 2008: 127).

Ancak, 2014 yılında yaşanan dünyada ve özellikle Avrupa da ki ekonomik kriz Türkiye'de de etkili olmuş. Döviz kurlarının ani yükselişi üretim maliyetinin artışına yol açmasıyla, inşaat sektöründe düşük seviyede bir büyüme gözükümüştür. 2014 yılının son dönemlerinde ise harcamalardaki durgunluk nedeni ile küçülmeye başlamıştır

2014 yılı Türkiye de iki kez seçim sürecine girilmiş, Rusya ile yaşanan siyasi kriz, komşu ülke Suriye'de ki iç savaş, dünyada ki ekonomik istikrarsızlığın devam etmesi yatırım harcamalarının düşmesine neden olmuştur. Bu durum ise, en çok inşaat sektörünü olumsuz etkilemiştir ve 2015 yılının %3,5 küçülme ile sektör kan kaybetmiştir.

2016 yılında küresel manada ABD seçimleri, İngiltere'nin AB'den ayrılma süreci, dünyadaki ticari savaşlar gibi konular; yerel manada ise terörle mücadele, 15 Temmuz darbe girişimi, büyükşehirlerde yaşanan terör saldırıları gibi ekonomiyi doğrudan etkileyen önemli gelişmeler yaşanmıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen GSMH ve inşaat sektörü büyümesini sürdürmüştür.

2017 yılında ulaştırma, haberleşme, enerji gibi alanlarda kamunun önceliğinde yapılan yatırımlar büyümenin devam etmesine önemli katkı sağlamıştır. Bunun sonucunda 2017 yılında ekonomideki genel büyüme rakamı 7,4 olarak gerçekleşmiş olup, bu büyümeye 8,9 oranında büyüme sağlayan inşaat sektörü de büyük katkı sağlamıştır.

İnşaat sektörünün ekonomiyi canlandırıp istihdamı artırıcı etkisi 1929 krizinden bu yana iktisat politikalarında kullanılan aynı zamanda da etkileri gözlenen bir yöntem olmuştur.

Türkiye’de faaliyette olan farklı sektörleri incelediğimizde inşaat sektörünün yeri gerek ölçek bağlamında gerekse de katma değer etkisi yönüyle oldukça önemli bir noktadadır. Ancak inşaat sektörünün bu şekilde artan önemi yalnızca üretim endüstrisi olmasından kaynaklanmamaktadır. Genel olarak inşaat sektörü diğer sektörlerle de karşılaştırıldığında çok fazla insana iş imkânı sağlıyor olsa da ülke ekonomisine katkısı bununla sınırlı değildir. Bu sektörde elde edilen ürünlerin niteliği ve ekonomiye getirdiği geri dönüşler de inşaat sektörünün ekonomi açısından önemini ortaya koymaktadır.

Türkiye’de kentleşme kavramları Cumhuriyetten sonraki süreçte önem kazanmaya başlamıştır. Bayındırlık faaliyetlerinin genişlemesiyle hemen hemen sanayi, tarım ve ulaşım alanları da içinde olmak üzere bütün sektörlerde inşaat faaliyetleri bulunduğundan ötürü inşaat sektörü de güç kazanmaya başlamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında devlet sorumluluğunda başlayan alt yapı çalışmaları sektörü hareketlendirmiş, sonraki süreçlerde özel teşebbüsün de devreye girmesiyle sektörün açılmıştır. Zaman içerisinde yatırımlar niteliksel ve niceliksel olarak büyüdükçe teknoloji kullanma gereksinimi de artmış, öncelikle inşaat sektörü açısından gerekli olan teknikler ise, yurtdışından ithal edilmiştir. İlerleyen süreçlerde ise, yalnızca imalat alanında teknolojik değişimler kifayet etmemiş işin yönetim ayağında da önemli değişimler yaşanmıştır.

2.9. Türkiye’de İnşaat Sektörünün Ekonomik Büyümeye ve İstihdama Etkisi

Genel ekonomik gelişmelerden inşaat ve alt sektör bileşenleri en çok etkilenen sektörler arasında bulunmaktadır. Bu durum sadece ülkemiz açısından değil, aynı zamanda bütün ülkelerde farklı seviyelerde de olsa, inşaat sektörünün ekonomiye duyarlılığı bulunmaktadır. Kaynaklarının önemli bir kısmı milli sermayeye dayanan ve çok farklı miktarda meslek dalını ilgilendirdiğinden dolayı inşaat sektörü, üretim süreci ve istihdamı önemli ölçüde etkilemektedir. Hem ulusal hem de uluslararası manada büyük bir potansiyele ve deneyime sahip olan sektör, kendisine bağlı 250’den fazla alt sektörü hareketlendirme özelliğiyle 'lokomotif sektör' ve büyük istihdam kaynağı olma özelliğine sahiptir. Bu özelliğiyle inşaat sektörünün işsizliği emici bir özelliği bulunmaktadır.

Türk ekonomisinde başar sektörler arasında bulunan inşaat sektörü en önemli işkollarından da birisidir. Gerek ulusal gerekse uluslararası projelerde gösterilen başarılar, sektörü Türkiye ekonomisinin önemli bir belirleyicisi olma konumuna ulaştırmıştır. GSYİH içindeki doğrudan payı %8’i geçen sektörün kendisiyle ilintili sektörlerle birlikte dolaylı payı %30’lara ulaşmış durumdadır (KPMG, 2017:1).

Ekonomik büyümenin de önemli aktörlerinden birisi olan inşaat sektörünün, GSYH oranları ile arasında ciddi bir ilişki bulunmaktadır. Türkiye’nin 2001’de yaşamış olduğu krizinde ortaya koyduğu gibi, bu süreçte yaşanan hızlı gerileme, hem sektörü hem de GSYH’yi önemli ölçüde etkilemiştir. Buna benzer bir durum yine 2008 krizinden sonra yaşanmıştır. Daha sonra ise dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de, GSYH ile birlikte sektörün toparlanmasının kısa sürede ve çok keskin bir şekilde gerçekleştiğidir.

Sektör kendi dinamikleri içinde klasikleşmiş gelişme trendini daha istikrarlı bir biçimde devam ettirmiştir. 2015 yılı boyunca satış rakamlarının desteklediği sektörde cari rakamlarda görülen büyüme, ikinci çeyrekte kendini göstermiştir. Üçüncü çeyrekte ise dönemsel bir gerileme yaşanmıştır. 2015 yılı dördüncü çeyreğinde ise yatırımlarında desteği ile inşaat sektörünün GSYH içinde aldığı pay

artmıştır. Benzer bir eğilimi 2016 yılında da görülmüştür bununla birlikte 2016 yılı ikinci çeyreğindeki hızlı yükseliş gerek özel gerekse kamu sektörünün yatırımları ile talep artışına bağlı bir şekilde gerçekleşmiş görünmektedir. 2016 yılı 3. çeyreğinden sonra ise sektör iç gelişmelerden kaynaklı belirsizlik sürecine girmiş olmasına rağmen, belli bir eğilim içinde dengeli kalmıştır. 2017 yılı ilk çeyreğinde ise değişim oranı 2016 yılı son çeyreğindeki ile aynı olmuştur.

İnşaat sektörü ülke gelişimi açısından hassas bir sektör olduğu için, toplam GSYH değişimlerinden etkilenmektedir. TÜİK verilerine göre cari fiyatlarla inşaat sektörünün GSYH' da ki payı bu sebeple dalgalı bir seyir takip etmektedir. Bununla birlikte yeni hesaplama yönteminde sektörün cari fiyatlar ile GSYH'dan aldığı pay daha kararlı bir yapıya kavuşmuştur. 2015 yılında yüzde 8,2 olan bu oran 2016 yılında yüzde 8,8'e çıkmıştır.

Geçtiğimiz 15 yıl boyunca, Türkiye'de inşaat sektörü ekonominin büyümesine paralel bir genişleme yaşamıştır. Dünya ölçeği ve ülkemizin potansiyeline bakıldığında ise inşaat sektörünün uygun konjonktürde çok daha fazla büyüyebileceğini söyleyebiliriz.

Hane halkı ile Devletin nihai tüketim harcamalarındaki artış, inşaat ve alt sektörleri üzerinde olumlu etki oluşturan bir yapıya sahiptir. Sabit sermaye oluşumunun artması inşaat sektörü açısından takip edilmesi gereken bir değişkendir. GSYH ile ilgili bu veriler ışığında; sektörün ve bileşilenlerinin belli bir büyüklüğün üzerinde kalması ilerleyen süreçlerde de beklenebilir.

Oluşturduğu katma değer ve istihdam imkânlarıyla ülke ekonomileri için çoğu zaman bir kaldıraç vazifesi üstlenen inşaat sektörü ayrı bir öneme sahiptir. Zira günümüzde 'inşaat', yalnızca etrafın inşa edilmesini değil, bakım, onarım ve işletilmesine katkıda bulunan faaliyetlerin tümünü içerecek şekilde değerlendirilmektedir. İnşaat üretimi artık yalnızca yapının üretimi olarak algılanmamakta, çevreye zararsız, sosyal sorumluluk üstlenen, sosyal yaşama, toplumsal yapıya doğrudan etki eden, saydam ve devam ettirilebilir üretim manasına da gelmektedir (Ergül, 2007).

İstihdam genellikle, ekonomideki büyüme ile doğrudan ilişkili olduğu için büyümeye paralel olarak dalgalanma gösterebilmektedir. Ancak son senelerde GSYH da büyüme yakalamış ülkelerin kimilerinde istihdam arzu edilen kadar artmamıştır. Dünya ekonomilerinin neredeyse tümünde görülen büyüme hızındaki düşüş, 2013 yılı itibarı ile iyiden iyiye hissedilmiştir. Ancak özellikle 2008 krizi sonrası dönemde Türk ekonomisi istihdamı artırma konusunda oldukça başarılı bir dönem geçirmiştir. 2005-2016 yılları arasında işgücünün en çok istihdam sağladığı sektör hizmetler sektörü olup onu sırasıyla inşaat, sanayi ve tarım sektörleri izlemiştir.

Tablo: 1.2. Türkiye tarım dışı istihdam verileri ve inşaat sektörü istihdam verileri

Yıllar	Tarım Dışı İstihdam/Kişi	İnşaat Sektörü/Kişi	İnşaat Sektörü/Tarım Dışı İstihdam
2005	15.553.000	1.171.000	7,53%
2006	15.241.000	1.189.000	7,80%
2007	15.588.000	1.224.000	7,85%
2008	15.959.000	1.125.000	7,00%
2009	16.324.000	1.297.000	7,94%
2010	17.082.000	1.442.000	8,44%
2011	18.079.000	1.512.000	8,36%
2012	19.080.000	1.647.000	8,63%
2013	19.755.000	1.753.000	8,87%
2014	20.632.000	1.829.000	8,86%
2015	21.445.000	1.878.000	8,75%
2016	24.833.000	1.836.000	7,39%
2017	23.811.000	2.057.000	8,89%
2017 Ekim	23.175.000	2.186.000	9,43%
2018 Ekim	23.174.000	1.943.00	8,38%

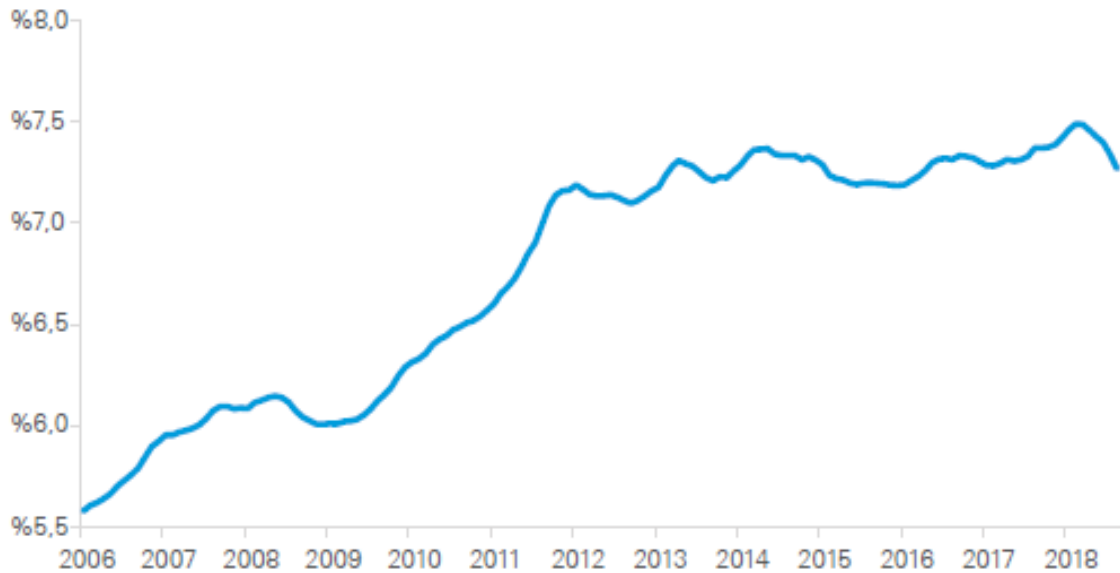
Kaynak: <https://intes.org.tr/>

İnşaat sektörünün çarpan etkisiyle istihdamı oldukça hızlı bir şekilde arttırdığı aşikardır. İnşaat kesiminin nihai talebi 2002 fiyatlarıyla bir milyar TL artığında bütün ekonomide 48.000 bin kişiye yakın istihdamı arttırmaktadır. Bunun % 60'ından fazlası doğrudan inşaat kesiminde görülmekte olup değişmeden etkilenen öbür sektörler ise ticaret (%11), diğer metal olmayan üretim sektörü, metal ürünleri

(%4,5), tarım (%2,9) ve ulaştırma sektörü (%2,3) olarak karşımıza çıkmaktadır (Günlük vd., 2013: 33).

İstihdamı ve sektörlerin birbirlerinden etkilenmesini bütüncül olarak değerlendirmekte fayda vardır. İnşaat sektörü özü itibarı ile harekete geçirdiği sanayi işletmeleri ile hem katma değer yaratılmasına destek vermekte hem de istihdamı artırmaktadır. Bu nedenle sanayi sektörü ile inşaat sektörü birbirinin alternatifini olmayıp aksine birbirinin tamamlayıcısı konumundadır.

şekil 1.2. İnşaatın toplam istihdam içindeki payı (12 aylık ortalama)

Kaynak: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/tr/>

İnşaat sektörü kendine özgü yapısı her yaş gurubundan ve her eğitim düzeyinden bireylere istihdam sağlama özelliğine sahiptir. Gerek beyaz gerekse mavi yakalıları için istihdamı artırıcı nitelikte olan inşaat sektörü, son yıllarda tarım ve sanayi sektörlerinden daha fazla istihdam alanı oluşturmuştur. Fakat inşaat sektörünün büyümeye duyarlılığının istihdamı da aynı ölçüde etkileyebileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Her durumda ekonominin başat sektörlerinden biri olan inşaat sektörünün oluşturmuş olduğu istihdam, son derece önemlidir. Kış mevsimi sektör açısından mevsimsel etkilerin yoğun olarak yaşandığı dönem olduğundan bu dönemde istidama

etkisi nispeten daha düşük olabilmektedir. Sektörde son dönemlerde dalgalanmalar görülse de sektör, 2005 yılında 1 Milyon kişiye, 2015 yılına gelindiğinde ise yaklaşık 2 Milyon kişiye istihdam sağlar duruma gelmiştir. On yılda %100' lük bir artışın sağlanması hem sektördeki dinamiği hem de ekonomi için ne kadar önemli olduğunu kanıtlar niteliktedir.

İnşaat sektörü özelinde istihdamın nitelikleri ve buna bağlı gelişimlerin incelenmesi sektörün kendine has dinamiklerinin idrak edilmesi için daha doğru olacaktır. Sektörün bazı özel çalışma şartlarına ihtiyaç duyulan faaliyetlerinde daha teknolojik donanımın kullanılması, dolayısıyla daha az ama daha teknik çalışanın bulunması zorunluluğu unutulmamalıdır. Öte yandan sektörde kalifiye işgücünü artırmak amacıyla başlanan 'sertifikasyon' uygulaması da istihdam yapısında değişikliğe neden olabilecek bir gelişmedir (Sezgin, 2016: 2).

İnşaat sektörü son iki yılda ortalama olarak istihdamın yüzde 7,6'lık kısmını oluşturmıştır. Sektörde görülen canlılık sayesinde iki milyon kişi üzerinde çalışan doğrudan gelir elde etmektedir. Yalnız sektörün yapısı ve çalışma koşulları gereği kadın istihdamı düşük görünmektedir.

2015 ve 2016 yılları boyunca dış ve iç konjonktürdeki dalgalanmalar ile jeopolitik riskler ülke büyümesin üzerine etki etmiştir. Bunun neticesi olarak genel istihdam düzeyinde de dalgalanma ve bozulmalarda görülmüştür. Her şeye rağmen inşaat sektörü canlı yapısı ile istihdama önemli ölçüde destek vermiştir.

2.10. Literatür Taraması

Deelof (2003) tarafından yapılan çalışmada 1992 ve 1996 yılları arasında büyük ölçekli firmalar incelenmiştir. İnceleme sonucunda işletmelerin stokta kalma süresi, borç ödeme süresi ve stokta kalma sürelerini kısaltarak karlılığı arttırabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Wang (2002) tarafından yapılan çalışmada 379 Tayvan ve 1555 Japon firması incelenerek, nakit dönüş süresi ile karlılık arasındaki bağlantı korelasyon analizi yöntemi ile incelenmiştir. Sonuç olarak nakit dönüş süresi ile karlılık arasındaki

bağlantının sektörden sektöre farklılık gösterebileceği ancak genellikle de negatif yönlü bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Eljelly (2004) tarafından yapılan çalışmada likidite ve karlılık arasındaki ilişki incelenmiştir. Yüksek seviyedeki likidite cari oran ve nakit dönüş süresi ile ölçülmüştür. Yüksek likiditenin dış finansman ihtiyacını ve finansman maliyetini arttıracaklarını belirterek, karlılık ile negatif yönlü bir ilişki olabileceğini belirtmiştir. Çalışmada ayrıca likiditesi yüksek olan firmalarda nakit dönüş süresini kısaltmanın karlılık üzerinde olumlu etki yapacağı, ancak likiditesi düşük olan firmalarda ise bu durumun bir etkisinin olmayacağı belirtilmiştir.

Ukaegbu (2014) tarafından yapılan çalışmada Mısır, Kenya, Nijerya ve Güney Afrika'da üretim yapan firmalar üzerine bir çalışma yapılarak, farklı sanayi gelişim seviyelerindeki ülkelerin karşılıklı önemlerini belirlemek amacıyla işletmelerin karlılıkları ve özellikleri ile çalışma sermayesi yönetimi arasındaki ilişki incelenmiştir. İnceleme sonucunda farklı endüstri tiplerindeki nakdi varlığın bir varlıktan başka bir varlığa dönüşümü ve net işlem karı değerleri ile negatif yönlü güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca nakdi varlığın bir şeyden başka bir şeye dönüşmesinin artmasının işletme karlılığını negatif yönlü etkilediği belirtilmiştir.

Caballero vd. (2012) yaptığı çalışmada Avrupa Kıtasında gelişmiş ülke ekonomilerinde faaliyet gösteren İspanyol Firmaları üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmada 2001- 2005 yılı panel verileri analiz edilmiş ve 4076 küçük ve orta ölçekli İspanyol Firması üzerinde araştırma yapılmıştır. Çalışmaya ait verilere İber Bilançolar Analizleri Sisteminden, faiz oranı verisi İspanya Açıklamalı Kamu Borç Piyasası Bilgi Bürosundan ve GSYİH verisi Eurostat'dan ulaşılmıştır. Nakit dönüşüm süresi bağımlı değişken; nakit akışı, kaldıraç, büyüme fırsatları, büyüklük, yaş, duran varlık yatırımları ve aktif karlılık oranı bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmiştir İki ayaklı genelleştirilmiş momentler yöntemi kullanılarak yapılan analizde, küçük ve orta ölçekteki firmaların finansal maliyetlerinin yüksek olduğu; nakit akışı yüksek olan ve düşük kaldıraç oranına sahip işletmelerin de nakit

dönüşüm süresinin daha uzun olduğu belirtilmiştir. Buna sebep olarak da nakit dönüşüm süresine yatırdıkları fonların maliyetlerinin düşük olması gösterilmiştir. Bunlara ek olarak aktif karlılığı, büyüme fırsatları, finansman maliyeti ve duran varlık yatırımları ile çalışma sermayesi yatırımları arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilirken, büyüklük ile ilgili herhangi bir ilişki tespit edilemediği belirtilmiştir.

Raheman ve diğerleri (2010) tarafında yapılan çalışmada Pakistan’da faaliyet gösteren 17 farklı sektördeki 204 firma üzerinde 10 yıllık bir panel veri seti kullanılarak bir çalışma yapılmıştır. Nakit dönüş süresi ve bileşenlerinin agresifliğinin ölçüsü olarak ele alındığı çalışmada, işletmelerin net faaliyet karlılıkları ile bu değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca çalışmada kısa vadeli yükümlülüklerin toplam varlıklar içindeki payı ve cari varlıkların toplam varlıklar içindeki payı da kontrol değişkeni olarak kullanılmıştır.

Nobane ve AlHajjar (2009) tarafından yapılan çalışmada Japonya’daki 2123 firmanın 1990 ve 2004 yılları arasındaki verileri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ise nakit dönüş süresi, stok devir süresi ve alacak tahsil süresini azaltmanın ve nakit dönüş süresinin bir unsuru olan borç ödeme süresini arttırmanın karlılığı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Vahid, Elham, Mohsen, Mohammadreza (2012), Tahran Borsasındaki firmalarda işletme sermayesi yönetiminin firma performansı üzerindeki etkisini araştıran bir çalışma yapmışlardır. Çalışmanın neticesinde geri ödeme periyodunun, tahsilat süresinin ve net ticaretin artmasının firmaların karlılığını azaltacağı; stok devir hızının, tahsilat süresinin ve geri ödeme süresinin azalmasının da karlılığı arttıracığı sonucuna ulaşılmıştır.

Enqvist, Julius, Graham, Michael., Nikkinen, Jussi (2014), tarafından Finlandiya’da faaliyet gösteren 18 firma üzerinde bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada iş çevresindeki işletme sermayesi ve karlılık arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuç olarak ise aktif bir işletme sermayesi sorunu olduğu ve bu soruna yönelik planlar yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

Ding, Guariglia ve Knight (2013), tarafından Çin’de yapılan çalışmada 2000 ve 2007 yılları arasında farklı mülkiyete sahip 116.000’nin üzerinde firmada inceleme yapılmıştır. Yapılan çalışmada finansal kısıtlar, işletme sermayesi ve sabit

yatırımlar arasındaki ilişki incelenmiş ve aktif bir işletme sermayesi yönetiminin, finansal kısıtların sabit yatırıma olan etkisinin azaltılması konusunda işletmelere yardımcı olabileceği belirtilmiştir.

Salur (2010) tarafından yapılan çalışmada, günümüzde giderek artan önemi dolayısıyla çalışma sermayesinin etkisi finansal oranlar yardımıyla incelenmiş ve Konya ilindeki kobilerin Türkiye genelindeki kobilerle sektör oranlarının karşılaştırılması yapılarak Konya ilindeki kobilerin çalışma sermayesi yeterlilikleri analiz edilmiştir. Yapılan çalışmada örneklem seçilen firmaların ilgili dönemlerde likidite oranlarında bir problem görülmemiş, borçlarını ödeyememe gibi bir duruma rastlanmamıştır. Bunun sonucu olarak da çalışma sermayesi sıkıntısı çekmedikleri görülmüştür. Ancak işletmelerin kar marjlarının ve öz kaynak karlılıklarının düşük olduğu görülmüştür. Karlılığın bu şekilde düşük olmasının sebebi olarak da işletmelerin ellerinde bulunan atıl fonlar görülmüştür. Öneri olarak da bu atıl fonların uzun vadeli karlılığı arttıracak yatırımlarda değerlendirilmesi gösterilmiştir. Çalışmada ulaşılan bir başka sonuçta rekabet ortamının yüksek olması ve kredi kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle, küçük işletmelerin büyük işletmelere göre çalışma sermayesi yönetimine daha fazla önem vermesi gerektiğidir.

Karagözoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada Borsa İstanbul'da (BIST) işlem gören imalat sanayi firmalarının çalışma sermayesini etkileyen değişkenlerin tespit edilerek, çalışma sermayesinin hem faaliyet performanslarına hem de finansal performanslarına olan etkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma sermayesi belirleyicilerinin ve çalışma sermayesi ile finansal performans arasındaki ilişkinin incelemesinde Panel Veri Analizi, faaliyet performansını yansıtan etkinlik ve toplam faktör verimliliği incelemesinde Veri Zarflama Analizi ve Malmquist Toplam Faktör Verimliliği Endeksi, çalışma sermayesi ve faaliyet performansı arasındaki ilişkinin incelemesinde ise Lojistik Regresyon Analizi kullanılmıştır. Sonuç olarak; çalışma sermayesi oranı ve nakit dönüşüm süresi, aktif karlılığı, öz kaynak karlılığı arasında pozitif; çalışma sermayesi ve finansman gideri/net satışlar, duran varlıklar/aktif toplamı, stok/dönen varlıklar oranı arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Karlılık ve cari oran, dönen varlıklar/aktif toplamı arasında

pozitif; karlılık ve borç/öz kaynak oranı arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu gözlenmiştir. İncelenen dönem boyunca 112 firmadan sadece 6'sı görece etkin faaliyet göstermektedir ve genel olarak azalan getiriye sahip firma sayısı oldukça fazladır. Pür teknik etkinlik iyileşmesine bağlı etkinlik kaynaklı verimlilik artışı tespit edilmiştir. Lojistik Regresyon Analizinde, cari orandaki bir birimlik artışın firmaların etkin olma olasılığını 1,5 ve net satış büyüme oranındaki bir birimlik artışın firmaların etkin olma olasılığını 4,3 kat arttırmakta olduğu tespit edilmiştir.

Öztanır (2015) tarafından yapılan çalışmada yatırımcıların kararlarına yardımcı olmak amacıyla 2000-2014 yılları aralığında BIST imalat sektörüne kayıtlı 131 firmanın firma değeri göstergelerine finansal tablo oranlarının etkisi incelenmiştir. Stok yönetimiyle ilgili oranlar başta olmak üzere likidite, faaliyet, borçluluk vb. oranların firma değeri, piyasa değeri/defter değeri, hisse başı kâr ve net kâr marjı bağımlı değişkenleri üzerindeki etkisi çalışmanın ele alındığı dönemdeki önemli finansal olaylar dikkate alınarak analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışma sonucunda kullanılan modellerde bağımsız değişken olarak kullanılan finansal oranlar değişiklik gösterse de genel olarak firma değerini etkilediği sonucuna varılmıştır. 15 yıllık tüm dönem dikkate alındığında firma değerini bağımlı değişkenini likit oran haricinde diğer tüm bağımsız değişkenlerin; piyasa değeri/defter değeri oranını net satışlar haricinde diğer tüm bağımsız değişkenlerin; hisse başı kâr bağımlı değişkenini stok devir hızı haricinde diğer tüm bağımsız değişkenlerin; net kâr marjı bağımlı değişkenini ise likidite, faaliyet oranlarıyla birlikte toplam varlıkların ve kaldıraç gibi tüm değişkenlerin anlamlı olarak etkilediği görülmüştür.

Filizli (2014) tarafından yapılan çalışma, çalışma sermayesinin ne olduğu ve önemi, çalışma sermayesinin hastane işletmelerinde önemi ve çalışma sermayesi yöntemleri, analiz teknikleri ile sağlık sektöründeki gelişmeler göz önünde bulundurularak, sağlık ve hastane kavramlarının tanımı yapılmış olup, çalışmanın konusu gereği sağlık sektöründe iki işletme seçilerek son beş yıllık finansal tablolarının retrospektif olarak analizini yapmayı amaçlayan tanımlayıcı türde bir

araştırmadır. Çalışmada, oran analizi ve aynı zamanda karşılaştırmalı tablolar analizi yapılarak sağlık sektöründe iki şirketin çalışma sermayesi açısından finansal durumu değerlendirilmiştir. Seçilmiş şirketler borsada işlem gören Lokman Hekim Engürüsağ Sağlık A.Ş ve Eczacıbaşı İlaç Sanayi ve Ticaret Anonim Şirkettir. Çalışma, şirketlerin 2008'dan 2013 yıllarına ait bilanço ve gelir tabloları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veriler Microsoft Office Excel 2010 programı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre şirketlerin 2009 - 2013 yıllarında bir yıldan daha kısa sürede nakde dönüştürülebilecek varlıklarının çoğunluğu ticari alacaklarından oluşmaktadır. Bu durum şirketlerin alacaklarını tahsil etmede büyük sıkıntı yaşadığını göstermektedir. Şirketlerin finansal yapısı genel olarak yabancı kaynak ağırlıklı ve ayrıca kısa vadeli yabancı kaynak ağırlıklıdır. Şirketler 2012 yılında kar elde ederken, şirketlerin 2013 yılında zarar etmiş olduğu gözlenmiştir. Genel olarak iki şirketin likidite ve karlılık durumunda yaşadığı sıkıntıların stok politikası, tahsilat süresi politikası ve borçlanma politikasından kaynaklandığı görülmüştür. Burada ki amaç gelir tablosu ve bilançodaki kalemlerle rasyo oranların hesaplanarak, sonuçlarının karşılaştırılabilmesidir. İşletmelerin mali açıdan bu süreci nasıl geçirdiklerini analiz etmek ve finansal tablolarını özetleyerek daha net ve açıklayıcı bilgileri ortaya koymaktır.

Kırbaş (2010) tarafından yapılan çalışmada Antalya ilindeki Sağlık Bakanlığı'na ait döner sermayesi olan hastanelerinin çalışma sermayesi yönetimlerinin etkinliklerini incelemek ve mevcut durumlarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için Antalya ilindeki Sağlık Bakanlığı'na bağlı döner sermaye işletmesi olan 14 hastanenin 2005, 2006, 2007 ve 2008 yılları mali tablo verileri kullanılmıştır. Kullanıma hazır hale getirilen bu mali verilere belirlenen temel oranlar ve karlılık oranları yardımıyla oran analizi uygulanmıştır. Ayrıca Pearson Korelasyon analizi ile oranlar arasındaki ilişkiler ve ilişkilerin yönü değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, genel olarak hastanelerin kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirmede herhangi bir risk taşımadıkları belirlenmiştir. Hastanelerin alacak tahsil kabiliyetlerini yıllar itibariyle güçlendirdikleri görülmüştür. Korelasyon analizi sonucunda alacak devir hızının nakit oranı ve kısa

vadeli borç devir hızı ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanarak tahsil edilen alacakların nakde dönüşerek kısa vadeli borçların ödendiği belirlenmiştir. Hastanelerin borç devir hızlarının alacak devir hızından daha fazla arttığı gözlemlenmiş bunun neticesinde tahsil edilen alacakların borçları karşılamaya yetmeyeceği ve ek çalışma sermayesine ihtiyaç duyulacağı belirlenmiştir. Hastanelerin aktifleri içerisindeki çalışma sermayesi tutarlarının ortalama 0,83 düzeyinde olduğu tespit edilerek, hastanelerin finansal performansları üzerinde çalışma sermayesi yönetimlerinin önemi ortaya konulmuştur. Çalışma sermayesi diğer ifadeyle dönen varlıkların büyük kısmını ise alacaklar kaleminin oluşturduğu tespit edilmiş ve bunun sonucunda ise, etkin bir çalışma sermayesi yönetimi için alacaklara ayrıca özen gösterilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Hastanelerin öz sermaye karlılıkları ve aktif karlılıklarının paralel seyrettiği gözlemlenmiştir ve daha önce bu alanda yapılan çalışmalar neticesinde belirlenen sektör ortalamalarına kıyasla bir hayli düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Yapılan korelasyon analizi sonucunda karlılık oranları ile diğer göstergeler arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Çalış (2010) tarafından yapılan çalışmada nakit, alacak, stok ve kısa vadeli yabancı kaynakların yönetimi konusunda literatür araştırmalarından faydalanılarak detaylı bilgilendirmeler yapılmıştır. Çalışmada, otomotiv yan sanayi işletmelerinin ÇSY uygulamaları hakkında bilgi edinebilmek amacıyla yapılan bir uygulama da yer almaktadır. Anket yöntemiyle toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilerek elde edilen bulgular ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Kaval (2009) tarafından yapılan çalışmada Kayseri imalat sektöründe faaliyet gösteren ve tesadüfî olarak seçilen 32 firma üzerinde çalışma sermayesi yeterlilik analizi yapılması amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında firmaların geriye dönük beşer yıllık bilânço ve gelir tablosu verileri kullanılarak çalışma sermayesini ilgilendiren oranlar hesaplanmıştır. Yıllar itibarıyla hesaplanan bu oranlar ile aynı dönemlere ait Merkez Bankası'nın ilgili sektör verileri karşılaştırılarak Kayseri'deki işletmelerin çalışma sermayesi yönetimi değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada örneklem seçilen firmaların ilgili dönemlerde likidite oranlarında bir problem

görülmemiş, borçlarını ödeyememe gibi bir duruma rastlanmamıştır. Bunun sonucu olarak da çalışma sermayesi sıkıntısı çekmedikleri görülmüştür. Ancak işletmelerin kar marjlarının ve öz kaynak karlılıklarının düşük olduğu görülmüştür. Karlılığın bu şekilde düşük olmasının sebebi olarak da işletmelerin ellerinde bulunan atıl fonlar görülmüştür. Öneri olarak da bu atıl fonların uzun vadeli karlılığı arttıracak yatırımlarda değerlendirilmesi gösterilmiştir. Çalışmada ulaşılan bir başka sonuçta rekabet ortamının yüksek olması ve kredi kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle, küçük işletmelerin büyük işletmelere göre çalışma sermayesi yönetimine daha fazla önem vermesi gerektiğidir.

Özdemir (2003) tarafından yapılan çalışmada işletmelerin bir yıldan daha kısa sürede paraya çevrilebilen varlıklarının yönetimini kapsayan çalışma sermayesi yönetimi, işletmeler için önemle üzerinde durulması gereken bir konudur. Dönen varlıklara yapılan yatırımı ifade eden işletme (çalışma) sermayesi yönetimi, işletmelerde iyi bir şekilde analiz edilememekte ve işletmelerin karı ile riski arasında optimum dengenin sağlanmasına yönelik kararlarında etkili olmaktadır. Nakitlerin, alacakların ve stokların yönetiminde en uygun kararların alınması firmaların başarısı için gereklidir. Net çalışma sermayesi kavramı ile açıklanan kısa dönemde paraya çevrilebilecek varlıklar ile kısa sürede ödenecek borçlar arasındaki fark; firmaların borç ödeme gücünün önemli bir göstergesidir. Çalışma sermayesi yönetiminde bu konu dikkatle ele alınmakla birlikte firmaların kar ile likidite arasındaki ilişkileri önem taşımaktadır. Firmaların finans yöneticilerinin rekabet şartlarına uygun kararlar verebilmeleri için işletmenin finansal yapısının iyi bilinmesi ile finansman kaynaklarının ve kullanımlarının analizi şarttır. Çalışma sermayesi yönetiminin araçlarından biri olan "net çalışma sermayesi değişim tablosu" finans yöneticilerinin karar vermesine yardımcı olacak önemli bir araçtır. Çalışma sermayesi yönetimi özellikle yüksek enflasyon deneyimi olan ülkelerde, işletmeler tarafından daha iyi anlaşılmalı ve ona gereken önem verilmelidir.

Mohammed (2015) tarafından yapılan çalışma Iraklı firmaların karlılığının etkin bir çalışma sermayesi yönetiminden nasıl etkilendiğini araştırmayı hedeflemektedir. Çalışma Irak'ta listelenen otuz finansal olmayan şirket üzerinde

sekiz yıllık bir dönemi kapsayan 2006 ile 2013 arasındaki dönem üzerinde odaklanmıştır. Çalışma sermayesi yönetimini ölçmek için nakit dönüşüm döngüsü kullanılmış ve şirket karlılığını ölçmek için ROA kullanılmıştır. Pearson korelasyon, sıradan en küçük kareler (OLS) ve rastgele Genelleştirilmiş En Küçük Kareler (GLS) modelleri regresyon analizi yapmak amacıyla kullanılmıştır. Sonuçlar nakit dönüşüm ve ROA'nın pozitif olarak etkilendiğini göstermektedir, fakat bu pozitif etki, örneklem grubunun küçüklüğünden dolayı ilgili literatürdeki sonuçlardan daha zayıftır. Çalışmada erişilen sonuçlara göre, Iraklı firmaların yöneticileri nakit dönüşüm döngüsünü uzatmak suretiyle karı maksimize edebilirler.

Gülen (2016) tarafından yapılan çalışmasında, çoğu firmanın çalışma sermayesine fazla yatırım yaptığını, finansmanı içinde kısa vadeli kaynaklardan faydalandığını belirtmektedir. Bu nedenle de çalışma sermayesi yönetiminin firma karlılığı üzerinde etkisi olduğunu belirtmektedir. Çalışma sermayesi yönetiminin firma karlılığı üzerindeki etkisi, çalışma sermayesini aynı zamanda finansal yönetiminin önemli bir parçası haline getirdiğini belirtmektedir. Öte yandan Türkiye gibi yüksek enflasyonun olduğu ülkelerde çalışma sermayesi bileşenlerinin ve bunların karlılık üzerindeki etkilerinin değişebildiğini belirtmektedir. Bu nedenle ilgili çalışmada, Türkiye'de Borsa İstanbul'da gıda ve içecek sektörü de dahil 31 firmanın 1991 – 2014 yılları arası mali tablolarından yararlanılarak Alacak Tahsil Süresi, Borç Ödeme Süresi ve Stokta Kalma Süresi'nin karlılık üzerine etkisi 1991–2002 ve 2003–2014 yılları şeklinde bölünmek suretiyle enflasyonun da etkisinin görülebileceği şekilde dengesiz pane veri analizi kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca çalışmaya nakit yönetiminin ve dönen varlık – duran varlık dağılımının da tesirini göstermek amacıyla nakit oran ve maddi duran varlık devir hızı parametreleri bağımsız değişken olarak ilave edilmiştir. Sonuç olarak enflasyon dönemlerinde stok devir hızının önemli bir kar unsuru olduğu belirtilmiştir. Düşük enflasyon dönemlerinde ise alacak tahsil süresinin ve borç ödeme süresinin karlılığı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde nakit ve nakit ve nakit benzeri varlıkların karlılık üzerinde olumlu, düşük enflasyon dönemlerinde ise negatif etkisinin olduğu belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KONYA İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN İNŞAAT FİRMALARINDA ÇALIŞMA SERMAYESİ YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Tezin bu bölümünde ilk olarak inşaat sektörünün kavramsal analizi konularına yer verilecektir. Daha sonra Konya ilinde inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmeler üzerinde çalışma sermayesi yönetimine yönelik bir uygulama (anket) çalışması yapılacaktır. Bu doğrultuda bu bölümde araştırma bu bölümde araştırmanın kapsamı, amacı, önemi, yöntemi, evren ve örnekleme ve hipotezleri yer almaktadır. Yapılan analizler neticesinde elde edilen bulgular, bu bölümde yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma inşaat sektöründe çalışma sermayesi yönetimi konusu üzerine hazırlanmıştır. Çalışma sermayesi unsurlarının diğer sektörlerden farklı olarak dış etkenlerden ne derece etkilendiği ve bunun sonucunda likidite durumunun nasıl değiştiği konuları üzerine bir anket çalışması yapılmıştır. Yapılan bu anket çalışması Konya’da faaliyet gösteren inşaat firmaları ile sınırlıdır. Konya’da faaliyet gösteren inşaat firmalarının çalışma sermayesi yönetimine yeterince önem vermedikleri düşüncesiyle çalışma Konya’da faaliyet gösteren inşaat firmalarına yönelik yapılmıştır. Anket katılımcıları ise bu işletmelerin ortakları, yöneticileri ve muhasebe finans personelleridir.

3.2. Araştırmanın Amacı

İşletme yöneticilerinin ve finans yöneticilerinin en çok zaman ayırdıkları ve sürekli gündemde tutmak zorunda oldukları konulardan birisi, çalışma sermayesi yönetimidir. İşletmelerin faaliyetlerini aksatmadan devam ettirebilmeleri, müşterilerine zamanında cevap verebilmeleri, tedarikçilerine yapılan anlaşmalara sadık kalarak ödeme yapabilmeleri, başarılı bir çalışma sermayesi yönetimi ile mümkündür.

Tablo 3.1. İnşaat sektöründe faaliyetleri kısıtlayan temel faktörler

Yıl/Ay	Kısıtlayan Faktör Yoktur	Talep Yetersizliği	Hava Şartları	İşgücü Eksikliği	Malzeme ve Ekipman Eksikliği	Finansman Sorunları	Diğer Faktörler
2017-Ocak	44,7	25,1	24,2	4,2	1,7	31,6	4,7
2017-Şubat	41,9	25,7	26,3	3,1	1,3	30,4	5,5
2017-Mart	47,4	24,4	17,7	3,2	1,5	27,7	4,8
2017-Nisan	53,2	24,6	10,2	4,6	2,4	25,8	5,3
2017-Mayıs	55	22	6,8	3,4	1,4	25,8	4,4
2017-Haziran	55,8	23,7	4,6	5,4	3,3	26,2	4,1
2017-Temmuz	57,9	22,1	1,4	4,4	3,2	26	4,4
2017-Ağustos	60,2	21,9	1,6	4,9	3,1	25,6	3,4
2017-Eylül	56,7	22	1,7	5,1	2,8	26,9	4,9
2017-Ekim	55,8	20,8	3,8	4,6	3,4	28,3	4,9
2017-Kasım	53,8	21,9	6	5,2	2,7	29,6	3,9
2017-Aralık	51,5	23,9	9,5	4	3,4	31,4	2,6
2018-Ocak	51	18,6	13,1	5,4	3	28,6	6,4
2018-Şubat	47,7	20,9	16,4	5,3	1,7	28,5	5,6
2018-Mart	47,9	24,8	14,9	2,7	1,8	28,2	5,4
2018-Nisan	50,3	24,2	7,8	3,6	2,6	28,2	4,3
2018-Mayıs	46,3	26,2	5	3,3	2,3	35,7	5,9
2018-Haziran	44,5	29,5	3,9	3,7	3,8	38,6	1,2
2018-Temmuz	47,1	27	2,8	4,3	2,3	36,9	1,2
2018-Ağustos	42,5	28,8	1,9	4,4	3,7	42,7	1,9
2018-Eylül	35,2	31,7	1,7	3,3	5,8	51,2	1,9
2018-Ekim	31,7	33,2	2,7	3,6	5,5	53,3	1,4

Kaynak:<http://www.emlakkonut.com.tr/>

Yukarıda inşaat firmalarının faaliyetlerini kısıtlayan konuların bulunduğu tablo 3.1 incelendiğinde, finansman sorunları dikkat çekmektedir. İnşaat firmalarının varlıklarını sürdürebilmelerinin doğru bir finans yönetimi ile mümkün olabileceği anlaşılmaktadır. Bu çalışmanın temel noktasını oluşturan çalışma sermayesi yönetimi de finans yönetiminin en önemli konularında birisini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, inşaat sektöründe faaliyet gösteren firmaların diğer sektörlerden farklı olarak stoklarının yapısı, stokların satış kabiliyetlerinin farklı etkenlerden dönemsel olarak etkilenmesi, mali verilerde aslında likit gibi değerlendirilen ancak detaylı incelendiğinde yeterince likit olmadığı anlaşılan kalemlerin bulunması gibi sebeplerle, inşaat sektöründe çalışma sermayesi yönetimi konusunda diğer sektörlerden farklı olarak neler yapılması gerektiğini ortaya koymaktır. Yapılacak anket çalışmasıyla bu konuların doğruluğu test edilerek, hem finans yöneticileri için hem de mali veri analizi yapanlar için sağlıklı sonuçlara ulaşmalarını sağlayacak sonuçlara ve değerlendirmelere yer verilecektir.

3.3. Araştırmanın Önemi

Çalışma sermayesi yönetimi üzerine daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde, imalat sektörü üzerine, hastane işletmeleri üzerine, kobiler üzerine, otomotiv yan sanayi üreticileri üzerine, sektör daraltması yapılmadan sanayi işletmeleri üzerine çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu çalışmalarda çalışma sermayesinin işletme karlılığı, dalgalı döviz kuru, kurumsal performans ve firma performansı ile ilişkileri araştırılmıştır. İnşaat sektörünün Türkiye ekonomisi için önemi ile işletmeler için çalışma sermayesi yönetiminin önemi birlikte değerlendirildiğinde, inşaat sektörüne yönelik çalışma sermayesi yönetimi konulu bu çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin çalışma sermayeleri içinde stoklar ve diğer dönen varlıklar gibi kalemlerin kendine özgü nitelikleri sebebiyle bu çalışma, daha önce yapılan diğer çalışmalardan farklılaşmaktadır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma için öncelikle bilimsel yazın taraması yapılmış ve akabinde birincil veriler arasında bulunan yapılandırılmış anket formu oluşturulmuştur. Anket, birincil kaynaklardan bilgi edinmek, araştırmaya ait sorunu çözmek ve bilgi toplamak amacıyla hazırlanan soru formudur (İslamoğlu ve Alniaçık, 2014: 131). Veriler internet e-posta ve SMS yöntemi ile toplanmıştır. Anketin oluşturulmasında ise

Google formlardan yararlanılmıştır. Bu sayede katılımcıların anketi online şekilde doldurmaları sağlanmıştır.

Veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ankete katılan kişinin genel demografik bilgileri ile inşaat sektörünün Türkiye ekonomisi içindeki yeri ve önemine ilişkin on iki adet soruya yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, ankete katılan işletmelerde çalışma sermayesi yönetimine ilişkin ve çalışma sermayesi unsurlarının likidite durumunu ölçmeye yönelik on dokuz adet soruya yer verilmiştir. Ankette bulunan soruların adedine ve anlaşılabilir olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Birinci bölümde on iki, ikinci bölümde on dokuz soru olmak üzere toplam otuz bir soruyla anketin sınırlandırılmasının amacı, en anlaşılabilir sorularla maksimum katılımın sağlanmasıdır. Anket soruları beşli likert ölçeğine uygun cevaplar düşünülerek hazırlanmıştır. Toplanan anketler, IBM SPSS 22.0 istatistik paket programına aktarılmış ve analize hazır hale getirilmiştir.

3.5. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Bir araştırmanın en önemli basamaklarından birisi de araştırmanın sorununa en doğru katkıyı yapacak evren ve örneklemenin belirlenmesidir. Evren, araştırmacının çalışma alanını oluşturan, ortak niteliklere sahip, araştırmaya ait sonuçlarının bütünleştirildiği birimler bütünü, grup, ana kütle (kitle), yığın veya toplum olarak tanımlanabilir (Ural ve Kılıç, 2006: 33). Çözülmesi amaçlanan sorunla ya da hipotezlerle ilgili sağlıklı ve doğru bilgilerin kimlerden alınabileceğinin belirlenmesi işlemi de evren tanımı olarak ifade edilebilir (İslamoğlu ve Alınçık, 2014: 186). Ana kitlenin ulaşılabilir olması, ulaşmada herhangi bir kısıt olmaması durumunda tamamına yani ideal evrene ulaşılabilir. Genelde bilimsel çalışmalarda, maddi külfet, zaman gibi sebeplerden dolayı ideal evrene ulaşmak mümkün değildir. Bu sebeple araştırmacılar ilk olarak, sahip olduğu kısıtları göz önünde tutarak oluşturdukları gerçek evreni belirlerler (Altunışık vd., 2012: 133). Bu doğrultuda araştırmanın evreni Konya'da faaliyet gösteren inşaat firmaları olarak belirlenmiştir. Konya Ticaret Odasına Kayıtlı inşaat firmalarından terkin halinde olanlar, tasfiye halinde olanlar, faaliyetini durdurmuş olanlar, üyeliği askıda olanlar, aynı adreste faaliyet

gösterenler ve yetkili kişisi aynı olan firmalar istisna olarak değerlendirildiğinde ana kütle 1000 işletme olarak belirlenmiştir. Anket geri dönüşüm oranı %31 (312/1000) olarak gerçekleşmiştir.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

H1: Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları ile çalışanların finansman sorunlarının inşaat sektöründeki başarısızlığın temel nedenlerinden birisi olduğuna yönelik algılamaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Kriz dönemlerinde inşaat sektöründe satışların azalması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

H3: Faizlerin yüksek olduğu dönemlerde inşaat sektöründe satışların azalması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

H4: İnşaat sektöründe stokların diğer sektörlerle göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının stokların paraya dönüşme kabiliyetini azaltması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

H5: İnşaat sektöründe stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyetinin, işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesi ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

H6: İnşaat sektöründeki işletmelerin bankalardan teminat mektubu alınamamaları halinde KDV iadelerini kamudan tahsil edememeleri ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

H7: KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresinin daha uzun olması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

H8: İnşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

H9: İnşaat sektöründe malzeme alımlarının vadesinin, inşaatın bitiş süresinden kısa oluşunun çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

3.7. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi bilgisayar ortamında yapılmıştır. Veri kontrolü yapılmış ve hatalı girilen veriler anket formuna göre düzeltilmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel analizi IBM SPSS 22. paket programında yapılmıştır. Kategorik ölçümler de sayı ve yüzde kullanılmıştır. Araştırma verilerinin geçerlilik ve güvenilirlik testi ile faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca araştırma verileri testi ve Kolmogorov-Smirnov ile Skewness ve Kurtosis testi ile normal dağılım göstermediği saptanmıştır. Normal dağılıma uymayan verilerin analizinde non-parametrik testler kullanılmıştır.

İkili gruplar arasında sayısal ölçümlerin karşılaştırılmasında Mann-Whitney u testi, ikiden fazla grubun sayısal ölçümlerinin genel karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. İkiden fazla grubun karşılaştırılması sonucu oluşan farklılıkların belirlenmesinde ise Games-Howell Testine bakılmıştır. İki boyut arasındaki ilişki durumuna bakmak için Spearman's korelasyon testine bakılmıştır.

3.7.1. Demografik Özellikler ve Bulgular

Araştırma kapsamına alınan katılımcıların tanıtıcı özelliklerinin dağılımı tablo 3.2' de gösterilmiştir. Katılımcıların %90,1'i erkek iken %9,9'u kadın, 56 yaş ve üzeri çalışan sayısı ise 17 olarak saptanmıştır. Çalışanların %33,7'si lisans mezunu iken doktora mezunu çalışan sayısı ise sadece 1 kişi ile sınırlı kalmıştır. Araştırmaya katılan çalışanların 186'sı işletmenlerinde genel müdür olarak çalışmaktadır. İşletmelerinde 10 yıl ve üzeri süredir çalışan kişi sayısı ise 79 olarak saptanmıştır. Katılımcıların çalışmakta oldukları işletmelerin faaliyet sürelerini tablo 3.2.'den inceleyecek olursak 10 yıl ve üzeri süredir aktif olan işletme sayısı ise 106 olarak görülmektedir. Araştırmamız da limited şirket olarak faaliyetini sürdüren işletme sayısı 169, konut sektöründe faaliyetlerini gerçekleştiren işletme sayısı ise 229 olarak saptanmıştır. Ayrıca işletmelerde görev yapan finans yöneticilerinin

%43,3'ü aynı zamanda işletme ortağı olarak görev yapmaktadır.

Tablo 3.2. Katılımcıların ve işletmelerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı (n=312)

Tanıtıcı Özellikler		
Cinsiyet	Sayı	Yüzde
Erkek	281	90,1
Kadın	31	9,9
Yaş	Sayı	Yüzde
20-28	108	34,6
29-37	102	32,7
38-46	62	19,9
47-55	23	7,4
56 ve Üzeri	17	5,4
Eğitim Durumu	Sayı	Yüzde
Lise	144	46,2
Ön Lisans	28	9,0
Lisans	105	33,7
Yüksek Lisans	34	10,9
Doktora	1	,3
Çalışan Kişi Unvanı	Sayı	Yüzde
Genel Müdür	186	59,6
Finans Müdürü	28	9,0
Muhasebe Müdürü	50	16,0
Muhasebe-Finans Personeli	48	15,4
İşletmedeki Çalışma Süresi	Sayı	Yüzde
1 Yıldan Az	85	27,2
2-5	91	29,2
6-9	57	18,3
10 Yıl ve Üzeri	79	25,3
İşletme Faaliyet Süresi	Sayı	Yüzde
1 Yıldan Az	82	26,3
2-5	74	23,7
6-9	50	16,0
10 Yıl ve Üzeri	106	34,0
İşletme Hukuki Yapısı	Sayı	Yüzde
Anonim Şirketi	41	13,1
Limited Şirketi	169	54,2

Şahıs Firması	96	30,8
Kooperatif	6	1,9
İşletme Faaliyet Alanı	Sayı	Yüzde
Konut	229	73,4
İşyeri	60	19,2
Mevcut Yapıların Restorasyonu	17	5,4
Prefabrik veya Ahşap Bina Yapımı	6	1,9
İşletme Finans Yöneticisinin Statüsü	Sayı	Yüzde
İşletme Ortağı	135	43,3
Profesyonel Finans Yöneticisi	34	10,9
Muhasebe Müdürü	37	11,9
Finans Yöneticisi Yok	106	34,0

Katılımcıların inşaat sektörü hakkındaki düşüncelerine ait bulgular Tablo 3.3’de görülmektedir. Araştırmaya katılan çalışanların %89,4’ü (279) Türkiye’de inşaat sektörünün istihdama büyük katkısı olduğunu düşünürken, %48,8’i (15) Türkiye’de inşaat sektörünün istihdama büyük katkısı olduğunu düşünmemektedir. Çalışanların %78,2’si (244) Türkiye’de inşaat sektörünün ekonomik büyümeye büyük katkısı olduğunu düşünürken, %11,9’u (37) Türkiye’de inşaat sektörünün ekonomik büyümeye büyük katkısı olduğunu düşünmemektedir. Ayrıca çalışanların %79,5’i (248) finansman sorunlarının inşaat sektöründeki başarısızlığın temel nedeni olduğunu düşünürken, %9,7’si (30) finansman sorunlarının inşaat sektöründeki başarısızlığın temel nedeni olduğunu düşünmemektedir.

Tablo 3.3. Katılımcıların inşaat sektörü hakkındaki düşüncelerine ait bulgular (n=312)

Bulgular		
Türkiye'de inşaat sektörünün istihdama büyük katkısı vardır.	Sayı	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	6	1,9
Katılmıyorum	9	2,9
Kısmen Katılıyorum	18	5,8
Katılıyorum	88	28,2
Kesinlikle Katılıyorum	191	61,2
Türkiye'de inşaat sektörünün ekonomik büyümeye büyük katkısı vardır.	Sayı	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	8	2,6
Katılmıyorum	29	9,3
Kısmen Katılıyorum	31	9,9
Katılıyorum	91	29,2
Kesinlikle Katılıyorum	153	49,0
Finansman sorunları inşaat sektöründe başarısızlığın temel nedenlerinden biridir.	Sayı	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	8	2,6
Katılmıyorum	22	7,1
Kısmen Katılıyorum	34	10,9
Katılıyorum	87	27,9
Kesinlikle Katılıyorum	161	51,6

Tablo 3.4. Katılımcıların çalışma sermayesi yönetimine ilişkin anket sonuçları
(n=312)

Değişkenler	Kesinlikle Katılmıyorum <<<----->>>									
	Kesinlikle Katılıyorum									
	1		2		3		4		5	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
İşletmenin hedeflerine ulaşması başarılı bir işletme sermayesi yönetimi ile mümkündür.	9	2,9	9	2,9	16	5,1	75	24	203	65,1
Ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde satışlardaki dalgalanmalar, işletme sermayesi ihtiyacını artırmaktadır.	6	1,9	14	4,5	10	3,2	113	36,2	169	54,2
Kriz dönemlerinde inşaat sektöründeki satışlar olumsuz etkilenmektedir.	5	1,6	11	3,5	18	5,8	78	25	200	64,1
Günlük ödeme ve tahsilatları içeren nakit hareketleri, günlük çalışmanın büyük bir bölümünü oluşturmaktadır.	4	1,3	22	7,1	29	9,3	124	39,7	133	42,6
İşletmede belli periyotlarda işletme sermayesi yeterlilik analizi yapılmaktadır.	64	20,5	19	6,1	29	9,3	105	33,7	95	30,4
İnşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olması, işletme sermayesi ihtiyacını artırmaktadır.	7	2,2	15	4,8	24	7,7	98	31,4	168	53,8
Malzeme alımlarının vadesi, inşaatın bitiş süresinden kısa olduğu için işletme sermayesi ihtiyacı artmaktadır.	6	1,9	13	4,2	26	8,3	91	29,2	176	56,4
İşletme sermayesi yönetimi, karlılık açısından önemlidir.	4	1,3	13	4,2	18	5,8	85	27,2	192	61,5
Faizlerin yüksek olması, inşaat sektöründe satışları olumsuz etkilemektedir.	8	2,6	10	3,2	12	3,8	75	24	207	66,3
Kriz dönemlerinde stokların paraya dönüşme kabiliyeti azalmaktadır.	9	2,9	6	1,9	15	4,8	83	26,6	199	63,8
Kriz dönemlerinde stokların paraya dönüşme kabiliyeti, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklardan daha düşüktür.	7	2,2	7	2,2	23	7,4	90	28,8	185	59,3

İnşaat sektöründe stokların satışa hazır gayrimenkullerden oluşması ve bu nedenle diğer sektörlerle göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşması, paraya dönüşme kabiliyetini olumsuz etkilemektedir.	6	1,9	13	4,2	16	5,1	95	30,4	182	58,3
Stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyeti işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmektedir.	8	2,6	7	2,2	17	5,4	111	35,6	169	54,2
Stoklarımızda bir yıldan daha uzun süredir satışı beklenen gayrimenkuller vardır.	16	5,1	16	5,1	35	11,2	87	27,9	158	50,6
Stoklarımızda işletmenin bünyesinde kalmasına karar verilen ve satılık olmayan gayrimenkuller vardır.	22	7,1	26	8,3	39	12,5	94	30,1	131	42
Stoklarımızda kira geliri elde ettiğimiz ve satmayı düşünmediğimiz gayrimenkuller vardır.	23	7,4	31	9,9	36	11,5	83	26,6	139	44,6
Bankalardan teminat mektubu alamayan firmaların, kamudan KDV iadelerini tahsil edebilmesi çok zordur.	10	3,2	13	4,2	34	10,9	85	27,2	170	54,5
Kamudan tahsil edilmeyi beklenen KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresi daha uzundur.	7	2,2	15	4,8	31	9,9	84	26,9	175	56,1
KDV iadelerinin kamudan tahsil edilebilme kolaylığı, kamunun o dönemki tutum ve politikalarına göre değişmektedir.	7	2,2	11	3,5	26	8,3	84	26,9	184	59

İlgili literatür incelenerek çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algısını ölçen 19 ifadeye ilişkin yüzde ve frekans dağılımları incelenmiş ve sonuçları Tablo 3.4.'de gösterilmiştir. Tablo 3.4. incelendiği zaman çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algılarına yönelik ifadelerde, “ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde satışlardaki dalgalanmalar, çalışma sermayesi ihtiyacını arttırmaktadır” ifadesine %90,4 oranında katıldıkları tespit edilmiştir. “Faizlerin yüksek olması, inşaat sektöründe satışları olumsuz etkilemektedir” ifadesine çalışanların %90,3 olumlu görüş bildirmişlerdir. Bu ifadelerin sonuçlarına benzer olarak, çalışma sermayesi

yönetimini ölçen tüm ifadelerle çalışanların büyük bir çoğunluğu olumlu yönde görüş bildirmişlerdir.

Öte yandan “işletmede belli periyotlarda çalışma sermayesi yeterlilik analizi yapılmaktadır” ifadesine ise çalışanların %26,6’lık bir kısmı bu görüşe katılmadıkları tespit edilmiştir. Benzer şekilde “Stoklarımızda kira geliri elde ettiğimiz ve satmayı düşünmediğimiz gayrimenkuller vardır” ifadesine ise çalışanların %17,3’ü katılmamaktadır.

Tablo 3.5. Katılımcıların çalışma sermayesi yönetimi ölçeğine yönelik ortalamalarına ilişkin bulgular (n=312)

Tanımlayıcı Özellikler		
İşletme Sermayesi Yönetimi	$\bar{x}$	SS
İşletmenin hedeflerine ulaşması başarılı bir çalışma sermayesi yönetimi ile mümkündür.	4,45	,934
Ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde satışlardaki dalgalanmalar, çalışma sermayesi ihtiyacını arttırmaktadır.	4,36	,893
Kriz dönemlerinde inşaat sektöründeki satışlar olumsuz etkilenmektedir.	4,46	,877
Günlük ödeme ve tahsilatları içeren nakit hareketleri, günlük çalışmanın büyük bir bölümünü oluşturmaktadır.	4,15	,946
İşletmede belli periyotlarda çalışma sermayesi yeterlilik analizi yapılmaktadır.	3,47	1,489
İnşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olması, çalışma sermayesi ihtiyacını arttırmaktadır.	4,29	,961
Malzeme alımlarının vadesi, inşaatın bitiş süresinden kısa olduğu için çalışma sermayesi ihtiyacı artmaktadır.	4,33	,935
İşletme sermayesi yönetimi, karlılık açısından önemlidir.	4,43	,876
Faizlerin yüksek olması, inşaat sektöründe satışları olumsuz etkilemektedir.	4,48	,910
Kriz dönemlerinde stokların paraya dönüşme kabiliyeti azalmaktadır.	4,46	,899
Kriz dönemlerinde stokların paraya dönüşme kabiliyeti, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklardan daha düşüktür.	4,40	,891
İnşaat sektöründe stokların satışa hazır gayrimenkullerden oluşması ve bu nedenle diğer sektörlerle göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşması, paraya dönüşme kabiliyetini olumsuz etkilemektedir.	4,39	,907
Stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyeti işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmektedir.	4,36	,886
Stoklarımızda bir yıldan daha uzun süredir satışı beklenen gayrimenkuller vardır.	4,13	1,127

Stoklarımızda işletmenin bünyesinde kalmasına karar verilen ve satılık olmayan gayrimenkuller vardır.	3,91	1,229
Stoklarımızda kira geliri elde ettiğimiz ve satmayı düşünmediğimiz gayrimenkuller vardır.	3,91	1,272
Bankalardan teminat mektubu alamayan firmaların, kamudan KDV iadelerini tahsil edebilmesi çok zordur.	4,25	1,023
Kamudan tahsil edilmeyi beklenen KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresi daha uzundur.	4,29	,984
KDV iadelerinin kamudan tahsil edilebilme kolaylığı, kamunun o dönemki tutum ve politikalarına göre değişmektedir.	4,36	,939

Araştırmaya katılan çalışanların çalışma sermayesi yönetimi ile ilgili vermiş oldukları cevaplar neticesinde veriler incelenmiş ve ortalamalar ile standart sapmaları Tablo 3.5.'de gösterilmiştir. Bu bağlamda çalışma sermayesi yönetimi ile ilgili ifadelerle ilişkin en iyi ortalamaya sahip ifade 4,48 ortalamayla “Faizlerin yüksek olması, inşaat sektöründe satışları olumsuz etkilemektedir.” ifadesidir.

Ayrıca, “İşletmede belli periyotlarda çalışma sermayesi yeterlilik analizi yapılmaktadır.”, “Kriz dönemlerinde inşaat sektöründeki satışlar olumsuz etkilenmektedir.”, “Kriz dönemlerinde stokların paraya dönüşme kabiliyeti azalmaktadır.”, “İşletmenin hedeflerine ulaşması başarılı bir çalışma sermayesi yönetimi ile mümkündür.” ifadeleri de ölçek içerisinde en iyi ortalamaya sahip ifadeler olduğu söylenebilir (sırasıyla ifade ort: 4,47; 4,46; 4,46; 4,45)

3.7.2. Çalışma Sermayesi Yönetimi Güvenilirlik Testi;

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir, ve

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Akgül & Çevik, 2003;435-436).

Tablo 3.6. Katılımcıların çalışma sermayesi yönetimi ölçeğine yönelik cronbach alpha(güvenilirlik) değerleri

	Düzeltilen Madde Toplam Korelasyon	Madde Silinirse ∞	Tüm Maddeler Dahil iken ∞
İSY1	0,740	0,944	0,947
İSY2	0,752	0,944	
İSY3	0,723	0,944	
İSY4	0,726	0,944	
İSY5	0,336	0,954	
İSY6	0,697	0,944	
İSY7	0,783	0,943	
İSY8	0,734	0,944	
İSY9	0,743	0,944	
İSY10	0,748	0,944	
İSY11	0,794	0,943	
İSY12	0,765	0,943	
İSY13	0,786	0,943	
İSY14	0,667	0,945	
İSY15	0,620	0,946	
İSY16	0,558	0,948	
İSY17	0,756	0,943	
İSY18	0,722	0,944	
İSY19	0,704	0,944	

İSY; Çalışma Sermayesi Yönetimi

Tablo 3.6.'de yer alan güvenilirlik testi sonuçlarına baktığımızda çalışma sermayesi yönetimi ölçeğinde yer alan 19 maddenin madde toplam korelasyon değerleri 0,336 ile 0,794 arasında değişmekte olup madde toplam korelasyonu 0,250'in altında değer alan herhangi bir madde gözlenmemiştir. Bu 19 madde üzerinden elde edilen çalışma sermayesi yönetimi ölçeğinin bu çalışma için güvenilirliği 0,947 olarak elde edilmiş ve ölçeğin yüksek derece de güvenilir olduğu saptanmıştır.

3.7.3. Çalışma Sermayesi Yönetimi Faktör Analizi

Araştırma kapsamında yapılan faktör analizine yönelik bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 3.7. Katılımcıların çalışma sermayesi yönetimi ölçeğine yönelik faktör analizi

	Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans %	Faktör Sayısının Geçerliliği KMO	Sig.
İSY1	,666	64,908	,944	000
İSY2	,680			
İSY3	,710			
İSY4	,574			
İSY5	,260			
İSY6	,564			
İSY7	,677			
İSY8	,644			
İSY9	,714			
İSY10	,743			
İSY11	,724			
İSY12	,649			
İSY13	,686			
İSY14	,616			
İSY15	,750			
İSY16	,767			
İSY17	,683			
İSY18	,621			
İSY19	,605			

İSY; Çalışma Sermayesi Yönetimi

Tablo 3.7.'de KMO ve Brartlett's testinin değeri 0,944 ve anlamlılık değeri ise 0,00 olarak belirlenmiştir. Bu durum verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermektedir. KMO değeri 0,60'ın üzerinde kabul edilmektedir ($P < 0,05$).

Faktör analizi sonucu oluşan açıklanan toplam varyans yüzdesi değerlerine bakıldığında, faktörler varyansın %64,908'ini açıklamaktadır.

Tablo 3.7.'de çalışma sermayesi yönetimi ölçeğinin toplamda 2 faktörü bulunmaktadır. Görüldüğü gibi faktör yükleri maddelerin güçlülük değerlerini göstermektedir. Tablo 3.7.'ye bakıldığı zaman çalışma sermayesi yönetimi ölçeğinde bulunan 19 maddenin almış oldukları değerler ve ayrı ayrı maddelerin kalitesi tablo 3.7.'de gösterilmektedir. Bu 19 maddenin çalışma sermayesi yönetimi ölçeğinde en kaliteli ve güçlü olanı 0,767 değeri ile 16. maddeden kaynaklı olduğu görülmektedir. Faktör yüklerinin değerinin 0,4'ten yüksek olması geçerli kabul edilir.

3.7.4. Çalışma Sermayesi Yönetimi Normallik Testi

Araştırmaya ilişkin normallik testi ve tanımlayıcı özelliklere dair bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 3.8. Çalışma sermayesi yönetimi ölçeğine yönelik normallik testi

	Kolmogorov-Smirnov ^a		
	Statistic	df	Sig.
Çalışma Sermayesi Yönetimi	,155	312	,000

Çalışma Sermayesi Yönetimi	İstatistik	Standart Hata
Ortalama	4,2623	,04108
Medyan	4,4211	
Varyans	,526	
Standart Sapma	,72558	
Minimum	1,00	
Maximum	5,00	
Skewness	-1,984	,138
Kurtosis	5,248	,275

Araştırmaya katılan çalışanların çalışma sermayesi yönetimi ile ilgili sorularının yer aldığı normallik testi ve tanımlayıcı istatistikleri tablo 3.8.'de gösterilmiştir. Verilerin normalliğinin belirlenebilmesi için yukarıda bulunan tek

örneklem Kolmogorov-Smirnov Testinden verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlamak amacıyla bakılması gerekir.

Kolmogorov-Smirnov sig. değerine bakıldığında anlamlı çıktığı (Sig.<0,05) görülmektedir. Normallik testinde sig. değerinin anlamlı çıkması istenen bir durum değildir. Bu durum teste tabi tutulan verilerin normal dağılmadığını söylemektedir. Fakat sosyal bilimler spss analizlerinde genellikle değerlerin normal dağılım göstermesi çok nadir rastlanan bir durumdur. Sosyal bilimlerde spss anket soruları likert ölçekli sorular olduğundan dolayı değerlerin normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için ikinci tabloda bulunan Skewness Değeri ve Kurtosis Değerine (basıklık ve çarpıklık kat sayıları) bakılması gerekmektedir.

Çarpıklık ve basıklık katsayıları $\pm 1,5$ (tabashnik) değerleri arasında olduğunda değerler normal kabul edilebilir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin hepsi $\pm 1,5$ değeri arasında bulunmamasından dolayı çalışma sermayesi yönetimi sorularının normal dağılmadığı görülmüştür. Analizlere non-parametrik testler uygulanacağı saptanmıştır.

3.7.5. Çalışma Sermayesi Yönetimi ile Bazı Likert Ölçekli Değişkenlerin Korelasyon Analizi

$0,000 \leq r < 0,250$ ise aralarındaki ilişkinin çok zayıf

$0,260 \leq r < 0,490$ ise aralarındaki ilişkinin zayıf

$0,500 \leq r < 0,690$ ise aralarındaki ilişkinin orta derecede

$0,700 \leq r < 0,890$ ise aralarındaki ilişkinin yüksek

$0,900 \leq r < 1,000$ ise aralarındaki ilişkinin çok yüksek olduğunu gösterir.

3.7.6. Çalışanların Çalışma Sermayesi Yönetimine Yönelik Algılamaları ile Çalışanların İnşaat Sektörü Hakkındaki Düşüncelerine Yönelik Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (n:312)

H1: Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları ile çalışanların finansman sorunlarının inşaat sektöründeki başarısızlığın temel nedenlerinden birisi olduğuna yönelik algılamaları arasındaki anlamlı bir ilişki vardır.

Tablo 3.9. Çalışanların finansman sorunlarının inşaat sektörüne temel etkisine yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		Finansman Sorunlarının İnşaat Sektörüne Etkisi	Çalışma Sermayesi Yönetimi
Finansman Sorunlarının İnşaat Sektörüne Temel Etkisi	Spearman's Korelasyon	1,000	,445**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,445**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların finansman sorunlarının inşaat sektöründeki başarısızlığın temel nedenlerinden biri olduğuna yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.9.'de verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların finansman sorunlarının inşaat sektöründeki başarısızlığın temel nedenlerinden biri olduğuna yönelik algıları arasında ($r=,445^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf dereceli bir ilişki saptanmıştır. ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanların finansman sorunlarının

inşaat sektöründeki başarısızlığın temel nedenlerinden biri olduğuna yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları artıkça aynı oranda olmasa da çalışanların finansman sorunlarının inşaat sektöründeki başarısızlığın temel nedenlerinden biri olduğu düşüncesi de artış gösterecektir. H1 hipotezi kabul edilmiştir.

H2: Kriz dönemlerinde inşaat sektöründe satışların azalması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

Tablo 3.10. Çalışanların kriz dönemlerinde inşaat sektöründe satışların azalmasına yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		Kriz Dönemlerinde İnşaat Sektöründe Satışların Azalması	Çalışma Sermayesi Yönetimi
Kriz Dönemlerinde İnşaat Sektöründe Satışların Azalması	Spearman's Koelasyon	1,000	,603**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,603**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların kriz dönemlerinde inşaat sektöründe satışların azalmasına yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.10.'de verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların kriz dönemlerinde inşaat sektöründe satışların azalmasına yönelik algıları arasında ($r=,603^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır. ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanların kriz dönemlerinde inşaat sektöründe satışların azalmasına yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak

birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları artıkça aynı oranda olmasa da çalışanların kriz dönemlerinde inşaat sektöründe satışların azalması düşüncesi de artış gösterecektir. H2 hipotezi kabul edilmiştir.

H3: Faizlerin yüksek olduğu dönemlerde inşaat sektöründe satışların azalması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

Tablo 3.11. Çalışanların faizlerin yüksek olduğu dönemlerde inşaat sektöründe satışların azalmasına yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		Faizlerin Yüksek Olduğu Dönemlerde Satışların Azalması	Çalışma Sermayesi Yönetimi
Faizlerin Yüksek Olduğu Dönemlerde Satışların Azalması	Spearman's Korelasyon	1,000	,614**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,614**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların faizlerin yüksek olduğu dönemlerde inşaat sektöründe satışların azalmasına yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.11.'da verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların faizlerin yüksek olduğu dönemlerde inşaat sektöründe satışların azalmasına yönelik algıları arasında ($r=,614^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanları faizlerin yüksek olduğu dönemlerde inşaat sektöründe satışların azalmasına yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları

artıkça aynı oranda olmasa da çalışanların faizlerin yüksek olduğu dönemlerde inşaat sektöründe satışların azalması düşüncesi de artış gösterecektir. H3 hipotezi kabul edilmiştir.

H4: İnşaat sektöründe stokların diğer sektörlerle göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının stokların paraya dönüşme kabiliyetini azaltması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

Tablo 3.12. Çalışanların inşaat sektöründe stokların diğer sektörlerle göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının, stokların paraya dönüşme kabiliyetini azaltmasına yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		Stokların Az Adet, Yüksek Tutarlı Varlıklardan Oluşmasının Stokların Likiditesine Etkisi	Çalışma Sermayesi Yönetimi
Stokların Az Adet, Yüksek Tutarlı Varlıklardan Oluşmasının Stokların Likiditesine Etkisi	Spearman's Korelasyon	1,000	,685**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,685**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların inşaat sektöründe stokların, diğer sektörlerle göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının stokların paraya dönüşme kabiliyetini azaltmasına yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.12.'de verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların inşaat sektöründe stokların, diğer sektörlerle göre adetsel

olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının stokların paraya dönüşme kabiliyetini azaltmasına yönelik algıları arasında ($r=,685^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı zayıf dereceli bir ilişki saptanmıştır. ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanları inşaat sektöründe stokların, diğer sektörlerde göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının, stokların paraya dönüşme kabiliyetini azaltmasına yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak birbirilerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları artıkça aynı oranda olmasa da çalışanların finansman sorunlarının inşaat sektöründeki başarısızlığın temel etkisinin olduğu İnşaat sektöründe stokların, diğer sektörlerde göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının, stokların paraya dönüşme kabiliyetini azaltması düşüncesi de artış gösterecektir. H4 hipotezi kabul edilmiştir.

H5: İnşaat sektöründe stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyetinin, işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesi ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

Tablo 3.13. Çalışanların inşaat sektöründe stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyetinin, işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesine yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		Stokların Satışının İşletme İçi Ve İşletme Dışı Etkenlerden Etkilenmesi	Çalışma Sermayesi Yönetimi
Stokların Satışının İşletme İçi Ve İşletme Dışı Etkenlerden Etkilenmesi	Spearman's Korelasyon	1,000	,738**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,738**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların inşaat sektöründe stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyetinin, işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesine yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi

ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.13.'de verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların inşaat sektöründe stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyetinin, işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesine yönelik algıları arasında ($r=,738^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek dereceli bir ilişki saptanmıştır. ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanların inşaat sektöründe stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyetinin, işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesine yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları artıkça aynı oranda çalışanların inşaat sektöründe stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyetinin, işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesi düşüncesi de artış gösterecektir. H5 hipotezi kabul edilmiştir.

H6: İnşaat sektöründeki işletmelerin bankalardan teminat mektubu alamamaları halinde KDV iadelerini kamudan tahsil edememeleri ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

Tablo 3.14. Çalışanların inşaat sektöründeki işletmelerin bankalardan teminat mektubu alınamamaları halinde KDV iadelerini kamudan tahsil edememelerine yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		İşletmelerin Bankalardan Teminat Mektubu Alınamamaları ve KDV İadelerini Tahsil Edememeleri	Çalışma Sermayesi Yönetimi
İşletmelerin Bankalardan Teminat Mektubu Alınamamaları ve KDV İadelerini Tahsil Edememeleri	Spearman's Korelasyon	1,000	,701**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,701**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların inşaat sektöründeki işletmelerin bankalardan teminat mektubu alınamamaları halinde KDV iadelerini kamudan tahsil edememelerine yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.14.'da verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların inşaat sektöründeki işletmelerin bankalardan teminat mektubu alınamamaları halinde KDV iadelerini kamudan tahsil edememelerine yönelik algıları arasında ($r=,701^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek dereceli bir ilişki saptanmıştır. ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanları inşaat sektöründeki işletmelerin bankalardan teminat mektubu alınamamaları halinde KDV iadelerini kamudan tahsil edememelerine yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak

birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları artıkça aynı oranda çalışanların inşaat sektöründeki işletmelerin bankalardan teminat mektubu alamamaları halinde KDV iadelerini kamudan tahsil edememeleri düşüncesi de artış gösterecektir. H6 hipotezi kabul edilmiştir.

H7: KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresinin daha uzun olması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

Tablo 3.15. Çalışanların, KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresinin daha uzun olmasına yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		KDV İadelerinin Nakit ve Benzeri Alacak Kalemlerine Göre Paraya Dönüşme Kabiliyetinin Zayıf Olması	Çalışma Sermayesi Yönetimi
KDV İadelerinin Nakit ve Benzeri Alacak Kalemlerine Göre Paraya Dönüşme Kabiliyetinin Zayıf Olması	Spearman's Korelasyon	1,000	,702**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,702**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların inşaat sektöründe kamudan tahsil edilmeyi beklenen KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresinin daha uzun olmasına yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.15.'da verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların inşaat sektöründe kamudan tahsil edilmeyi beklenen KDV

iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresinin daha uzun olmasına yönelik algıları arasında ($r=,702^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek dereceli bir ilişki saptanmıştır. ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanları inşaat sektöründe kamudan tahsil edilmeyi beklenen KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresinin daha uzun olmasına yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak birbirilerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları arttıkça aynı oranda çalışanların inşaat sektöründe kamudan tahsil edilmeyi beklenen KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresinin daha uzun olması düşüncesi de artış gösterecektir. H7 hipotezi kabul edilmiştir.

H8: İnşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

Tablo 3.16. Çalışanların inşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmasına yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		İnşaat Sektöründe Yapım Sürecinin Uzun Olmasının Çalışma Sermayesine Olan İhtiyacı Arttırması	Çalışma Sermayesi Yönetimi
İnşaat Sektöründe Yapım Sürecinin Uzun Olmasının Çalışma Sermayesine Olan İhtiyacı Arttırması	Spearman's Korelasyon	1,000	,721**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,721**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların inşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmasına yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.16.'da verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların inşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmasına yönelik algıları arasında ($r=,721^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek dereceli bir ilişki saptanmıştır. ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanları inşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmasına yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları artıkça aynı oranda çalışanların inşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırması düşüncesi de artış gösterecektir. H8 hipotezi kabul edilmiştir.

H9: İnşaat sektöründe malzeme alımlarının vadesinin, inşaatın bitiş süresinden kısa oluşunun çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında bir ilişki vardır.

Tablo 3.17. Çalışanların inşaat sektöründe malzeme alımlarının vadesinin, inşaatın bitiş süresinden kısa oluşunun çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmasına yönelik algılamaları ile çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algılamaları arasındaki korelasyon analizi

		Malzeme Alımlarının Vadesinin İnşaatın Bitiş Süresinden Kısa Olması	Çalışma Sermayesi Yönetimi
Malzeme Alımlarının Vadesinin İnşaatın Bitiş Süresinden Kısa Olması	Spearman's Korelasyon	1,000	,746**
	Sig.	.	,000
	N	312	312
Çalışma Sermayesi Yönetimi	Spearman's Korelasyon	,746**	1,000
	Sig.	,000	.
	N	312	312

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: spearman's korelasyon katsayısı.

Çalışanların çalışma sermayesi yönetimine yönelik algıları ile çalışanların inşaat sektöründe malzeme alımlarının vadesinin, inşaatın bitiş süresinden kısa oluşunun çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmasına yönelik algıları arasındaki korelasyon analizi ile değerlendirilmesine yönelik bulgular tablo 3.17.'de verilmiştir. Çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları ile çalışanların inşaat sektöründe malzeme alımlarının vadesinin, inşaatın bitiş süresinden kısa oluşunun çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmasına yönelik algıları arasında ($r=,746^{**}$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı yüksek dereceli bir ilişki saptanmıştır. ($p=,000<0,01$). Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları, çalışanları inşaat sektöründe malzeme alımlarının vadesinin, inşaatın bitiş süresinden kısa oluşunun çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmasına yönelik algıları arasında doğru orantılı olarak birbirilerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani çalışanların çalışma sermayesi yönetimi algıları artıkça aynı oranda çalışanların inşaat sektöründe malzeme alımlarının vadesinin, inşaatın bitiş süresinden kısa oluşunun çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırması düşüncesi de artış gösterecektir. H9 hipotezi kabul edilmiştir.

SONUÇ

Bir ülkenin ekonomik olarak söz sahibi olması, o ülke işletmelerinin başarıları ile doğru orantılıdır. İşletmelerin başarılarıysa doğru zamanda doğru kararlar alabilen başarılı yöneticilerle mümkündür. Basiretli bir yönetici risk ve ihtiyatlılık dengesini başarılı şekilde kurabilen, makul riskleri optimal seviyede alabilen, aynı zamanda işletmenin karşılaşacağı risklere karşı tepki verebilmesi için alternatif maliyete katlanmadan optimal ihtiyatlı davranışı gösterebilen kişilerdir.

Başarılı bir yöneticinin en önemli konularında birisi de çalışma sermayesi yönetimidir. İşletmenin yükümlülüklerini yerine getirebilmesi, tam kapasiteyle çalışabilmesi, piyasa değerini maksimize etmesi, kredibilitesini arttırabilmesi ve olağanüstü durumlara karşı doğru ve zamanında refleks verebilmesi başarılı bir çalışma sermayesi yönetimi ile mümkündür.

2. Dünya savaşı sonrasında Türkiye’de inşaat faaliyetleri bir sektör niteliği kazanmıştır. 1950 yılından itibaren özellikle ABD ve Avrupa Birliği ülkelerinin de telkinleriyle Marshall Planı çerçevesinde inşaat sektörü Türkiye’de hızla gelişim göstermiştir. 1970’li yıllarda yaşanan Kıbrıs Savaşı nedeniyle uygulanan ambargolar ve sınırlamalar, enflasyonun hızla yükselmesine ve ekonomik daralmaya neden olmuştur. Bunun sonucu olarak da satışların düşmesi, malzeme tedarikinin yapılamaması, iş bitirmelerinin gecikmesi gibi nedenlerle birçok inşaat firması iflas etmiştir. 1980’li yıllarda yapılan köklü ekonomik reformlar, kısa sürede olumlu neticeler vermiştir. Enflasyon değerlerinde %70’in üzerinde bir gerileme sağlanmış, diğer sektörlerde olduğu gibi inşaat sektöründe de taleplerin canlanmasını ve pazarın genişlemesini sağlamıştır. Türk inşaat sektörünün uluslararası pazarda varoluşu Ortadoğu’da gerçekleştirilen inşaat faaliyetleri ile başlamış ve gelişmiştir. Ancak 1990’lı yıllarda Arap Dünyasında yaşanan krizler, Türk inşaat firmalarını olumsuz etkilemiş ve bunun neticesinde Türk firmaları yeni pazarlar arayışına girmiştir. İnşaat sektöründeki olumlu gelişim 2001 krizine kadar devam etmiştir. Kriz sonrasında da Türk inşaat firmaları yeni dış pazarlara yönelmiş ve uluslararası etki alanını genişletmiştir. Ülke içinde daha sonrasında yaşanan olumlu ekonomik gelişmelerden

inşaat sektörü de olumlu etkilenecek gelişimini sürdürmüş ve Türkiye Ekonomisinin lokomotifine haline gelmiştir.

İnşaat sektörü 200'den fazla alt sektöre talep oluşturmaktadır. İnşaat sektörünün GSYİH' ya doğrudan etkisi %8 seviyelerindeyken, bu sektöre tedarik sağlayan alt sektörlerle birlikte değerlendirildiğinde, GSYİH içindeki payının %30 seviyelerinde olduğu görülmektedir.

İnşaat sektörünün Türkiye Ekonomisi için önemini ifade etmesi açısından tarım dışı istihdam içinde inşaat sektörünün payı da önemli bir gösterge niteliğindedir. Bu oran 2015 yılında %8,75, 2016 yılında %7,39, 2017 yılında ise %8,89 olarak gerçekleşmiştir. İnşaat sektörüne dair yukarıda belirtilen veriler, Türkiye Ekonomisi için inşaat sektörünün ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Üretim işletmeleri için üretim sürecinde kullanılmak üzere elde tutulan, ticaret işletmeleri için satmak üzere stokta bekletilen ve bir yıl içinde tüketilmesi ya da satılması düşünülen her türlü değer stok olarak tanımlanmaktadır. İşletmelerin faaliyet gösterdiği sektör ne olursa olsun her işletmenin asgari düzeyde elde bulundurması gereken bir stok miktarı bulunmaktadır. İşletmelerin faaliyetlerini kesintisiz devam ettirebilmesi ve müşterilerine zamanında cevap verebilmesi için stok yönetimini başarılı şekilde yapması kaçınılmazdır.

Stoklar hammadde, yarı mamul, mamul ve yardımcı malzemeler olarak sınıflandırılmaktadır. Üretim sürecine dâhil edilen ve belirli işlemlerden geçirilerek değer kazandırılan tüm varlıklar, hammaddeler olarak adlandırılmaktadır. Üretilmekte olan ya da daha önce üretim sürecine girerek birtakım işlemlerden geçmiş ve henüz nihai halini almamış olan varlıklar ise yarı mamul olarak adlandırılmaktadır. Üretim sürecindeki yapım faaliyetleri tamamlanmış ve müşterilere teslim edilmek üzere depolarda bekletilen stoklar ise mamullerdir. Nihai mamullerin türlerine göre değişiklik gösterebileceği düşünüldüğünde; doğrudan tüketiciye satılabileceği gibi, başka bir ürünün üretiminde kullanılmak üzere de

satılabilmektedirler. Yarı mamuller ise, mamulün içerisinde doğrudan bulunmayan ve tamir, bakım, onarım gibi işlemler için ihtiyaç halinde kullanılan varlıklardır.

İşletmelerin stok bulundurmalarının, üretim sürecinin devamlılığının sağlanması, işgücü verimliliğinin artması, talep tahminine bağlı olarak doğabilecek hataların zararlarının ortadan kalkmasının sağlanması, gelecekte oluşabilecek fiyat artışlarından kar elde edilebilmesi ve müşteriye karşı saygınlık ve gösteriş niteliği taşıması gibi faydaları bulunmaktadır.

Stok bulundurmanın sakıncaları ise, stoklanan ürünlerin fazla yer kaplaması ve depo kiralarının yüksek olması, gereğinden fazla depo personeli bulundurulması, stokların bozulması, değer kaybetmesi, aşınması veya eskimesi ve yüksek sigorta giderlerine maruz kalınması şeklinde sıralanabilir.

İşletmeler spekülasyon nedeniyle, belirsizlikler sebebiyle ve faaliyetlerin devam ettirilebilmesi amacıyla stok bulundurmaktadırlar.

Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı tarafından yapılan bir araştırmaya göre, inşaat firmalarının faaliyetlerini kısıtlayan en önemli iki etken, çalışma sermayesi ile doğrudan ilgili olan finansman sorunları ve talep yetersizliğidir. Çalışma sermayesinin etkin yönetilememesi faaliyetlerin aksamasına, müşterilere verilen teslim sözlerinin yerine getirilememesine ve işletmeye yönelik talebin daralmasına sebep olacaktır. Aynı şekilde çalışma sermayesinin etkin yönetilememesi, işletmenin tedarikçilerine karşı ödeme yükümlülüklerini yerine getirememesine, olağanüstü durumlarda gerekli finansal reflekslerin verilememesine, ihtiyaç duyulması halinde dış kaynaklara ulaşamamasına ve kredibilitesinin düşmesine neden olacaktır (Emlak Konut GYO Sektör Raporu, 2018, 108).

İşletmede bulunan nakit ve benzeri varlıklar, alacaklar ve stoklar ana hatlarıyla çalışma sermayesinin unsurlarını oluşturmaktadır. Nakit ve benzeri varlıkların etkin şekilde yönetimi, alacakların olabilecek en kısa vadede tahsilatının sağlanması ve hem üretimin devam edebilmesi hem de müşterilerden gelecek taleplere zamanında cevap verilebilmesi açısından da stok yönetiminin etkin şekilde yapılması, çalışma sermayesi yönetiminin temel konularıdır.

Bir yılda nakde dönüşme özelliğindeki varlıklar, çalışma sermayesini oluşturmaktadır. Bunun yanında bu varlıklar yıl içinde birden çok defa nakde dönüşebilme özelliğine de sahiptir. Çalışma sermayesinin çeşitleri, brüt çalışma sermayesi, net çalışma sermayesi, sürekli çalışma sermayesi ve değişken çalışma sermayeleridir. Brüt çalışma sermayesi dönen varlık toplamını ifade ederken, net çalışma sermayesi ise dönen varlıklar ile kısa vadeli yabancı kaynaklar arasındaki pozitif farkı ifade etmektedir. Sürekli çalışma sermayesi, işletmenin tam kapasiteyle ara vermeksizin çalışması halinde ihtiyaç duyacağı çalışma sermayesini ifade ederken, işletme dışı ekonomik nedenlerle ya da işletmenin satış hacminde yaşanacak değişimlere cevap verebilmek amacıyla sabit çalışma sermayesinin üzerinde bulundurulması gereken tutar da değişken çalışma sermayesini ifade etmektedir.

İşletmeler ödeme ve tahsilat sürelerinin uyumsuzluğu nedeniyle ilave çalışma sermayesine ihtiyaç duyabilmektedir. İşletmeler çalışma sermayelerini, elde ettikleri karlarla, maddi ya da maddi olmayan duran varlıklara ait amortismanlarla ve nakit akışının hızlandırılması gibi yöntemlerle iç kaynaklardan finanse edebilmektedirler. İşletme dışı tüzel kişilerden sağlanan ve paranın maliyetine katlanılarak geri ödenmek üzere işletmeye katılan ilave kaynaklarda çalışma sermayesinin dış kaynaklar yoluyla finanse edilmesini ifade etmektedir.

Çalışma sermayesi finanslama stratejileri üç başlıkta toplanmaktadır. Bunlar dengeli finanslama stratejisi, ihtiyatlı finanslama stratejisi ve atak finanslama stratejisidir.

Çalışma sermayesi yönetiminin ilk konusu gerekli olan çalışma sermayesi miktarının tespit edilmesidir. Çalışma sermayesi ihtiyacını belirleyen etkenler ise, işletme büyüklüğü ve faaliyet alanı, teknoloji ve üretim süresinin uzunluğu, mevsimsel ve konjktürel dalgalanmalar, dönen varlık devir hızı ve dönen varlık politikası, kredili satış, kar dağıtımı ve amortisman politikaları, kredi bulma olanakları, satıcı kredilerinden yararlanma derecesi ve faaliyet verimliliği gibi konulardır.

Yapılan korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde; finansal sorunların işletme başarısızlığına neden olması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,445 ($p=0,00$); kriz dönemlerinde inşaat sektöründeki satışların azalması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,603 ($p=0,00$); faizlerin yüksek olduğu dönemlerde satışların azalması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,614 ($p=0,00$); stokların az adetli ve yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının stokların likiditesine etkisi ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,685 ($p=0,00$); stokların satışının işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesi ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,738 ($p=0,00$); işletmelerin bankalardan teminat mektubu alamamaları ve KDV iadelerini tahsil edememeleri ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,701 ($p=0,00$); KDV iadelerinin nakit ve benzeri alacak kalemlerine göre paraya dönüşme kabiliyetinin zayıf olması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,702 ($p=0,00$); yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,721 ($p=0,00$); malzeme alımlarının vadesinin inşaatın bitiş süresinden kısa olması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında 0,746 ($p=0,00$)'lık bir korelasyon söz konusudur.

Bu sonuçlara göre, finansal sorunların işletme başarısızlığına neden olması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında zayıf bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Kriz dönemlerinde inşaat sektöründeki satışların azalması, faizlerin yüksek olduğu dönemlerde satışların azalması, stokların az adetli ve yüksek tutarlı varlıklardan oluşmasının stokların likiditesine etkisi ile çalışma sermayesi yönetimi arasında ise orta derecede bir ilişki olduğu görülmüştür. Stokların satışının işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmesi, işletmelerin bankalardan teminat mektubu alamamaları ve KDV iadelerini tahsil edememeleri, KDV iadelerinin nakit ve benzeri alacak kalemlerine göre paraya dönüşme kabiliyetinin zayıf olması, yapım sürecinin uzun olmasının çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırması ve malzeme alımlarının vadesinin inşaatın bitiş süresinden kısa olması ile çalışma sermayesi yönetimi arasında ise yüksek ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Faizlerin yüksek olması, inşaat sektöründe satışları olumsuz etkilemektedir” sorusuna ankete katılan kişilerin %66’sı kesinlikle katılıyorum, %24’ü katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. “Kriz dönemlerinde stokların paraya dönüşme kabiliyeti, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklardan daha düşüktür” sorusuna ise ankete katılan kişilerin %59’u kesinlikle katılıyorum, %29’u katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. “Stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyeti işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmektedir” sorusuna ise ankete katılan kişilerin %54’ü kesinlikle katılıyorum, %36’sı katılıyorum şeklinde cevaplamıştır. “İnşaat sektöründe stokların satışa hazır gayrimenkullerden oluşması ve bu nedenle diğer sektörlerle göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşması paraya dönüşme kabiliyetini olumsuz etkilemektedir” sorusuna ise ankete katılan kişilerin %58’i kesinlikle katılıyorum, %31’i katılıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Yapılan çalışma, inşaat sektöründe stokların nakde dönüşme kabiliyetinin başta faizler ve kriz ortamları olmak üzere işletme dışı etkenlerden doğrudan etkilendiğini göstermektedir. İnşaat sektöründe faaliyet gösteren firmaların çalışma sermayeleri incelenirken, ilk bakışta yeterli bir çalışma sermayesi olduğu görülebilmektedir. Ancak inşaat firmalarının çalışma sermayeleri içinde stoklar kaleminin büyük yer teşkil etmesi, inşaat sektörü özelinde stokların mahiyeti ve farklı etkenler nedeniyle satış kabiliyetlerinin azaldığı düşünüldüğünde, çalışma sermayesi analizi yapılırken stoklar kaleminin derinlemesine incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu davranış finans yöneticileri açısından optimal çalışma sermayesi miktarının belirlenmesine, çalışma sermayesinin doğru yönetilmesine ve dolayısıyla da işletmenin hedeflerine ulaşmasına katkı sağlayacaktır.

Yapılan anket çalışmasına katılan kişiler, “Stoklarımızda işletmenin bünyesine katılmasına karar verilen ve satılık olmayan gayrimenkuller vardır” sorusuna %42 oranında kesinlikle katılıyorum, %30 oranında da katılıyorum; “Stoklarımızda kira geliri elde ettiğimiz ve satmayı düşünmediğimiz gayrimenkuller vardır” sorusuna %45 oranında kesinlikle katılıyorum, %27 oranında katılıyorum; “Stoklarımızda bir yıldan daha uzun süredir satışı beklenen gayrimenkuller vardır”

sorusuna %51 oranında kesinlikle katılıyorum, %28 oranında katılıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Stokların çalışma sermayesi hesaplamasına doğrudan dahil edildiği düşünüldüğünde; işletmelerin satmayı düşünmediği ve kendi bünyesinde kalmasına karar verdiği hatta kira geliri elde etmeye başladığı gayrimenkulleri stoklar kaleminden çıkarması ve maddi duran varlıklar kalemine dahil edilmesi gerekmektedir. Bu sayede işletme sermayesi hesaplamasında daha reel sonuçların elde edilmesi sağlanacaktır. Ayrıca işletmenin gizli bir çalışma sermayesi yetersizliğine maruz kalmasının engellenmesine katkı sağlayacaktır.

Yapılan anket çalışmasında “Bankalardan teminat mektubu alamayan firmaların kamudan KDV iadelerini tahsil edebilmesi çok zordur” sorusuna ankete katılanların %54’ü kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. “Kamudan tahsil edilmesi beklenen KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresi daha uzundur” sorusuna ise ankete katılanların %56’sı kesinlikle katılıyorum, %27’si katılıyorum şeklinde cevap vermiştir. İnşaat firmaları, satışlarından %1 KDV tahsil ederken, alışlarında daha yüksek oranda KDV ödemesi yapmaktadırlar. Bu nedenle inşaat firmalarının kamuda önemli miktarlarda KDV alacakları birikmektedir. Biriken bu KDV alacakları ise bilançoda diğer çeşitli alacaklar ve diğer dönen varlıklar kalemlerinde takip edilmektedir. Yapılan çalışma, bankalardan teminat mektubu alamayan firmaların bu tutarları tahsil edebilmelerinin çok zor olduğunu ve bu alacakların çalışma sermayesinin diğer unsurlarına göre daha az likit olduğunu göstermektedir. Mevcut sistemde firmalar kredibiliteleri uygunsa bankalardan alacakları teminat mektupları ile ilgili tutarları kamudan tahsil edebilmektedirler. Ancak her firmanın kredibilitesi ya da teminat üretebilme gücü buna müsait olmayabilmektedir. Ayrıca ilgili bedellerin tahsili, kamunun o dönemki tutum ve politikalarından doğrudan etkilenmektedir. Dönen varlıklar içinde yer alan bu iki kalem, doğal olarak çalışma sermayesi hesaplamasına dâhil edilmektedir. Ancak, likiditesi işletme içi ve işletme dışı çeşitli etkenlerden dönemsel olarak değişebilen ve bu nedenle diğer çalışma sermayesi unsurlarına göre likiditesi daha düşük olabilen

bu iki kalemin derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Böylece, hem finans yöneticileri hem de finansal analizciler açısından daha doğru sonuçlara ulaşılması sağlanacaktır.

İnşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olmasına karşın; hammadde tedariklerinde vadenin yapım sürecine göre çok daha kısa olması, inşaat sektöründe çalışma sermayesine olan ihtiyacı arttırmaktadır. Öte yandan çalışma sermayesinin önemli unsurlarından olan stoklar kalemi ile kamudan KDV alacaklarının da takip edildiği diğer dönen varlıklar ve diğer çeşitli alacaklar kalemlerinin nakde dönüşebilme durumu sektörün kendine özgü nitelikleri nedeniyle işletme içi ve işletme dışı birçok unsurdan etkilenmektedir. Bu nedenle inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde gizli bir çalışma sermayesi yetersizliği olabilmektedir. Bu gizli çalışma sermayesi yetersizliğinin tespiti için yukarıda belirtilen kalemlerin likidite durumunun detaylı olarak incelenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak inşaat sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin çalışma sermayelerinin kendine özgü bazı özellikleri bulunmaktadır. Stoklar başta olmak üzere, diğer dönen varlıklar ve diğer çeşitli alacaklar kalemlerinin likiditesi işletme içi ve işletme dışı birçok konudan etkilenmektedir. Bu nedenle işletme yöneticilerinin etkin bir çalışma sermayesi yönetimi yapabilmesi ve finansal analizcilerin sağlıklı değerlendirmeler yapabilmesi için, bu kalemlerin derinlemesine incelenerek likiditesinin tespit edilmesi faydalı olacaktır. Yukarıda belirtilen bilanço kalemleri üzerinde, inşaat sektörü özelinde yapılacak olan bu değerlendirme ve analizler, sektör özelinde gizli bir çalışma sermayesi yetersizliğinin engellenmesine katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan finansal analiz yapanlar açısından da sağlıklı sonuçların elde edilesini ve gizli bir çalışma sermayesi yetersizliğinin olup olmadığının tespit edilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akar, Ç., (2002), *Sağlık Kurumlarınsa Finansal Yönetim*, Ankara: H.Ü. Sağlık İdaresi Yüksekokulu.
- Akdoğan Nalan ve Tenker Nejat (2010). *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Ankara: Gazi Kitabevi
- Akgüç Öztin (2010). *Finansal Yönetim*, İstanbul: Avcıol Basım Yayım
- Akgüç, Ö. (1998). *Finansal Yönetim*, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, No:65, Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayın No:17,Avcıol Basım Yayın, Yenilenmiş 7.Baskı, İstanbul.
- Akgüç, Öztin ve Osman Eren,(1982). “İnşaat Sektörünün Türk Ekonomisindeki Yeri ve Önemi”, *İnşaat Sektörünün Sorunları ve Çözüm Yolları Semineri*, İstanbul.
- Aksoy Ahmet (1993). *Çalışma Sermayesi Yönetimi*, Ankara: Gazi Büro Yayınevi
- Aksoy Ahmet ve Yalçiner Kürşat (2005). *Çalışma Sermayesi Yönetimi*, Ankara: Gazi Kitabevi
- Alagöz Ali (1993). *Sanayi İşletmelerinde Çalışma Sermayesi Yönetimi ve Bir Uygulama*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- Alataş, Ahmet ve Güçlü, Mehmet (2013). *Tekstil Sektörü ve Çalışma Sermayesi, 2013 Uluslararası KOBİ Şurası-Bildiriler Kitabı*, 12-15 Eylül İstanbul, ss.134-172
- Alımoğhamadi, Vahid (2015). *Çalışma Sermayesi Yönetiminin Firma Değeri Üzerine Etkisi; BİST’de İşlem Gören İmalat Sanayi İşletmelerinde Bir Uygulama*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- ALTUNIŞIK, Remzi ve diğerleri (2012). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*, 7. Baskı, İstanbul: Sakarya Yayıncılık.
- Apak Sudi ve Demirel Engin (2010). *Finansal Yönetim: Finansal Tablolar Analizi ve Yatırım Yönetimi*, Cilt: 2, İstanbul: Papatya Yayıncılık
- Aslan, Aytekin (2014). *Çalışma Sermayesi Yönetimi*, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi
- Aşıkoğlu Rıza, Demir Sezgin, Kaderli Yusuf ve Çelikkol Hakan (2011). *Yatırım Projelerinin Hazırlanması Değerlendirilmesi ve Realize Edilmesi*, Ankara: Sözkese Matbaacılık
- Atioğlu, Eyüp (2009). *Çalışma Sermayesi Finanslama Stratejilerinin Kârlılık Üzerindeki Etkisi ve Migros Türk T.A.Ş. Uygulaması*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

Aydın, C. (2004), *Hastane İşletmelerinde Stok Yönetimi ve Bir Örnek Uygulama*, Ankara: Gazi Üniversitesi

Aydın Nurhan, Başar Mehmet ve Coşkun Metin (2007). *Finansal Yönetim*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Aytekin, S. (2006). *Hastane İşletmelerinde Finansal Açıdan Stok Yönetiminin Çalışma Sermayesi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Aytekin, Sinan (2006). *Hastane İşletmelerinde Finansal Açıdan Stok Yönetiminin Çalışma Sermayesi Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir: Yüksek Lisans Tezi

Bedük Aykut (2010). *Karşılaştırmalı İşletme-Yönetim Terimleri Sözlüğü*, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi

Bektöre, S. (1970). *İşletmelerde Çalışma Sermayesi Analizi*, Eskişehir İktisadi Ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları, Sayı:82/42, Ankara.

Bektöre, S. vd. (1993). *Mali Tablolar Analizi*, Anadolu Üniversitesi Eğitim Sağlık Ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı Yayınları No: 71, Eskişehir.

Berk, Niyazi (2012). Çalışma Sermayesi Yönetimi, *Finansal Yönetim-I*, (Ed.) G. Sevil ve M. Başar, Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını

www.biruni.tuik.gov.tr

Büker, Semih ve Aşıkoğlu, Rıza (1994). *Yatırım ve Proje Değerlemesi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları

Büyükmirza K. (2003), *Maliyet ve Yönetim Muhasebesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.

Caballero, S.B., Teruel, P.J.G. ve Solano, P.M. (2012). How Does Working Capital Management Affect The Profitability of Spanish SMEs?. *Small Business Economics*. 39(2): 517-529.

Cemalcılar İ. (1991), *İşletmecilik Bilgisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Ceylan Ali ve Korkmaz Turhan (2012). *İşletmelerde Finansal Yönetim*, Bursa: Ekin Yayınevi

Coşkun Metin (2003a). Çalışma Sermayesi Yönetimi, *Finansal Yönetim*, (Ed.) Nurhan Aydın, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Coşkun Metin (2003b). Alacak ve Stok Yönetimi, *Finansal Yönetim*, (Ed.) Nurhan Aydın, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları

Cünedioğlu A. (1995), *Otel İşletmelerinde Stok Yönetimi*, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Dağlı Hüseyin (1988). *Çalışma Sermayesi Yönetimi ve Analizi*, Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi

Dağlı Hüseyin (2004). *Finansal Yönetim*, Trabzon: Derya Kitabevi Deloof, Marc (2003). “Does Working Capital Management Affect Profitability of Belgian Firms?”. *Journal of Business Finance and Accounting*.

Ding, Sai, Guariglia, Alessandra ve Knight, John (2013). “Investment And Financing Constraints In China: Does Working Capital Management Make A Difference?”. *Journal of Banking & Finance* 37: 1490–1507.

Eljelly, Abuzar M. (2004). “Liquidity – Profitability Tradeoff: An Empirical Investigation in an Emerging Market”. *International Journal of Commerce and Management* 14 (2): 48-61.

Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş., 2018, Gayrimenkul ve Konut Sektörüne Bakış, <http://www.emlakkonut.com.tr>, (2019).

Enqvist, Julius, Graham, Michael ve Nikkinen, Jussi (2014). “The impact of working capital management on firm profitability in different business cycles: Evidence from Finland”. *Research in International Business and Finance* 32: 36–49.

Erdoğan, Muammer (1978). *Erzincan Bez Fabrikasının Çalışma Sermayesi Analizi*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayını

Ergun Ülkü (2000). *Finansal Tablolar*, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi

Ergül, N. (2004). *Herkes İçin Finans*, Literatür Yayıncılık, 1.Basım, İstanbul.

Ergül, Nuray, (2007). ‘İnşaat Sektöründe Globalleşmenin Etkileri’, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 227.

Ertem Barış, (2009). Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Cilt 12 Sayı 21, Haziran 2009.

Farah A. H. Sheikh (2016). *Çalışma Sermayesi Finanslama Stratejilerinin İşletme Kârlılığı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Uygulama*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

Fettahoğlu, Abdurrahman (2014). *İşletme Finansmanı*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları

Galimidi, B. Vera (2010). *İşletmelerde Nakit Yönetimi ve Bu Çerçeve Bir Finansal Analiz Örneği*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

Günlük. G-Şenesen, Kayat, Şenesen. Ü, (2013). ‘*Ekonomi Dergisi*’, Cilt.2.No.3- s.30-33

Gürboga Erkan ve Atabey Tuncel, (2008). *Vergi Kılavuzu*, İzmir Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası, İzmir,

Howorth, C. Westhead P. (2003). The Focus Of Working Capital Management In UK

İSLAMOĞLU, Hamdi ve Ümit Alınçık (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, 4. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Kara Ö. (2014), *İşletmelerde Stok Yönetimi*, İstanbul: Okan Üniversitesi

Karapınar Aydın ve Ayıkoğlu-Zaif Figen (2012). *Finansal Analiz*, Ankara: Gazi Kitabevi

Kavak Şeref (2002). Farklı Amortisman Hesaplama Yöntemlerinin İşletme (Çalışma) Sermayesi Üzerine Etkileri, *Üçüncü Sektör Kooperatifçilik*, Sayı:135, ss.31-38,

Kaya N. (2004), *Etkin Sok Yönetimi ve Türkiye’de Bir Uygulama*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Kiracı, Murat (2000). *İşletmelerin Finansal Başarısızlığında Çalışma Sermayesi Yönetiminin Rolünün Oranlar Yoluyla Tespiti ve Ampirik Bir Araştırma*, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

KPMG, (2017). ‘Sektörel Bakış’, <https://home.kpmg.com/tr/tr/home/insights/2017/01/sektorel-bakis-insaat.html>,2017,s.1-3

KPMG, (2019), İnşaat Sektörel Bakış, <https://assets.kpmg.com>, (2019)

Kobu, B., (2006), *Üretim Yönetimi*, 13. Baskı, İstanbul: Beta Basım.

Mirze Kadir (2011). *İşletme*, İstanbul: Literatür Yayınları

Mohamud, F. Ahmed (2016). *Çalışma Sermayesi Yönetiminin İşletme Kârlılığı Üzerine Etkileri: BİST’de Kayıtlı İşletmeler Üzerinde Bir Araştırma*, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli: Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği, 2009, İnşaat Sektörü Araştırma Raporu, <http://www.musiad.org.tr>, (2019)

Nobanee, Haitham ve Alhajjar, Maryam (2009). “A Note on Working Capital Management and Corporate Profitability of Japanese Firms”. *SSRN Working Paper Series*.

Okka Osman (2005). *Finansal Yönetime Giriş*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

OTLU Gözde ve UZEL Özkan, (2015). Türkiye Ve Orta Doğuda İnşaat Sektörü Raporu, Uzel Danışmanlık, <http://www.uzeldanismanlik.com/turkiye-ve-orta-doguda-insaat-sektoru-analiz-raporu> (erişim tarihi 02.05.2018).

Özdemir Özgür (2003). *Çalışma Sermayesi Yönetimi*, Edirne: Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Özden C. (1991), *Stok Yönetimi ve Temel Stok Modelleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi

Özerol, Hakan (2005). *Finansçı Olmayanlar İçin Finans*, Ankara: Elma Yayınevi

Özgülbaş, N. Bayram A. (2002). “*Hastanelerin Finansal Başarısızlığında Çalışma Sermayesi Yönetiminin Rolünün Tespiti: Sağlık Bakanlığı Hastanelerinde Bir Uygulama*”. V. Ulusal Sağlık Kuruluşları Ve Hastane Yönetimi Sempozyumu, 16–19 Eylül, Eskişehir.

Özorhon Beliz, (2012). *Türkiye’de İnşaat Sektörü ve Dünyadaki Yeri*, İto Yayınları Yayın no-31. İstanbul.

Poyraz, Erkan (2012). *Finansal Yönetim*, Bursa: Ekin Yayınevi

Raheman, Abdul, Afza, Talat, Qayyum, Abdul ve Bolda, Mahmood Ahmed (2010). “Working Capital Management and Corporate Performance of Manufacturing Sector in Pakistan”. *International Research Journal of Finance and Economics* 47: 151-163.

Sakarya, Şakir (2008). Nakit Yönetiminde Nakit Dönüş Süresi Analizinin Kullanılması: İMKB’deki KOBİ’ler Üzerine Ampirik Bir Çalışma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı:13, (2), ss.227-248

Salur Mehmet Nuri (2010). *Kobilerde çalışma Sermayesi Yönetimi ve Bir Uygulama* Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstüsü

Small Firms, Nottingham ,UK.

Sezgin, Şat Göksun ve Aşkara Ahmet, (2016). ‘*İnşaat Sektörü*’, İş Bankası.

Şimşek M. Şerif ve Çelik Adnan (2015). *Genel İşletme*, Konya: Eğitim Akademi.

Tanrıverdi Y. (2010), tedarik Zinciri ve Stok Yönetimi Üzerine Bir Uygulama, Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

Tengilimoğlu, D., ve Yiğit, V., (2013), *Sağlık İşletmelerinde Tedarik Zinciri ve Malzeme Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

T.T.S.D.O.B. (1989). *İktisadi Rapor 1989*. Ankara,

TÜİK, (2017). *Dönemsel Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla*, I. Çeyrek: Ocak - Mart, 2017’, Sayı:24567, 20.6.2017

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İdare Merkezi, 2019, CMB Faiz Oranları (%) Gecelik (O/N), <https://www.tcmb.gov.tr/wps>, (2019)

Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası, 2019, İnşaat Sektörü Raporu, www.intes.org.tr, (2019)

Türkiye İstatistik Kurumu Merkezi Dağıtım Sistemi, 2019, Türkiye İstatistik Kurumu ilk satış türünde yıllara göre konut satış adetleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas>, (2019)

Türko, Metin (2002), *Finansal Yönetim*, İstanbul: Alfa Yayınları

Ukaegbu, Ben (2014). “The Significance Of Working Capital Management In Determining Firm Profitability: Evidence From Developing Economies In Africa”. *Research In International Business And Finance* 31: 1–16.

URAL, Ayhan ve İbrahim Kılı, (2006). Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi, 2. Baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.

Usta Öcal (2003). *İşletme Finansı ve Finansal Yönetim*, İzmir: Anadolu Matbaacılık

Uygun S. (2016), Hastane İşletmelerinde Etkin Stok Yönetimi: İlaç Stoklarına Yönelik Bir Uygulama, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

Üstünel, Bülent, (1994). *Tekdüzen Hesap Planı*, Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul, 1994.

Vahid, Taghizadeh Khanqah, Elham, Ghanavati, Mohsen, Akbari Khosroshahi ve Mohammedreza, Ebrati (2012). *World Conference on Business, Economics and Management (BEM-2012)*. May 4–6 2012 Antalya

Wang, Yung-Jang (2002). “Liquidity Management, Operating Performance and Corporate Value: Evidence from Japan and Taiwan”. *Journal of Multinational Financial Management* 12: 159-169.

Yalkın, Yüksel K. (2013), *Genel Muhasebe İlkeler Uygulamalar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

EKLER

EK-1

KONYA İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN İNŞAAT FİRMALARINDA ÇALIŞMA SERMAYESİ YÖNETİMİ ÜZERİNE ANKET ÇALIŞMASI

1. Cinsiyetiniz: ☐ Erkek ☐ Kadın
2. Yaşınız: ☐ 20-28 ☐ 29-37 ☐ 38-46 ☐ 47-55 ☐ 56 ve üzeri
3. Eğitim Durumunuz: ☐ Lise ☐ Ön lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
4. İşletmedeki göreviniz (unvanınız) nedir?
☐ Genel Müdür ☐ Muhasebe Müdürü
☐ Finans Müdürü ☐ Muhasebe-Finans Personeli
5. Ne kadar süredir işletme için çalışıyorsunuz?
☐ 1 yıldan az ☐ 2-5 yıl ☐ 6-9 yıl ☐ 10 yıl ve üzeri
6. İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?
☐ 1 yıldan az ☐ 2-5 yıl ☐ 6-9 yıl ☐ 10 yıl ve üzeri
7. İşletmenizin hukuki yapısı aşağıdakilerden hangisidir?
☐ Anonim Şirketi ☐ Limited Şirketi ☐ Şahıs Firması ☐ Kooperatif
8. İşletmenin Faaliyet alanı
☐ Konut ☐ İşyeri ☐ Mevcut yapıların restorasyonu ☐ Prefabrik veya ahşap bina yapımı
☐ Prefabrik veya ahşap bina yapımı
9. İşletmenizde finans yöneticisinin statüsü nedir?
☐ İşletme Ortağı ☐ Profesyonel Finans Yöneticisi ☐ Muhasebe Müdürü ☐ Finans Yöneticisi Yok
10. Türkiye'de inşaat sektörünün istihdama büyük katkısı vardır.
☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Kısmen Katılıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum
11. Türkiye'de inşaat sektörünün ekonomik büyümeye büyük katkısı vardır.
☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Kısmen Katılıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum
12. Finansman sorunları inşaat sektöründe başarısızlığın temel nedenlerinden biridir.
☐ Kesinlikle Katılıyorum ☐ Katılıyorum ☐ Kısmen Katılıyorum ☐ Katılmıyorum ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

13.

Bu kısımda işletmenizin faaliyetleri üzerinde işletme sermayesi yönetiminin ne kadar etkili olduğu ve işletme sermayesi yönetimin hangi unsurlardan etkilendiği konularında bilgi edinilmesi amaçlanmıştır. Lütfen aşağıdaki soruları bu doğrultuda cevaplayınız.	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum, Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
İşletmenin hedeflerine ulaşması başarılı bir işletme sermayesi yönetimi ile mümkündür.					
Ekonomik istikrarsızlık dönemlerinde satışlardaki dalgalanmalar, işletme sermayesi ihtiyacını arttırmaktadır.					
Kriz dönemlerinde inşaat sektöründeki satışlar olumsuz etkilenmektedir.					
Günlük ödeme ve tahsilatları içeren nakit hareketleri, günlük çalışmanın büyük bir bölümünü oluşturmaktadır.					
İşletmede belli periyotlarda işletme sermayesi yeterlilik analizi yapılmaktadır.					
İnşaat sektöründe yapım sürecinin uzun olması, işletme sermayesi ihtiyacını arttırmaktadır.					
Malzeme alımlarının vadesi, inşaatın bitiş süresinden kısa olduğu için işletme sermayesi ihtiyacı artmaktadır.					
İşletme sermayesi yönetimi, karlılık açısından önemlidir.					
Faizlerin yüksek olması, inşaat sektöründe satışları olumsuz etkilemektedir.					
Kriz dönemlerinde stokların paraya dönüşme kabiliyeti azalmaktadır.					
Kriz dönemlerinde stokların paraya dönüşme kabiliyeti, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklardan daha düşüktür.					
İnşaat sektöründe stokların satışa hazır gayrimenkullerden oluşması ve bu nedenle diğer sektörler göre adetsel olarak daha az, tutar olarak daha yüksek tutarlı varlıklardan oluşması, paraya dönüşme kabiliyetini olumsuz etkilemektedir.					
Stokların satılıp paraya dönüşme kabiliyeti işletme içi ve işletme dışı etkenlerden etkilenmektedir.					
Stoklarımızda bir yıldan daha uzun süredir satışı beklenen gayrimenkuller vardır.					
Stoklarımızda işletmenin bünyesinde kalmasına karar verilen ve satılık olmayan gayrimenkuller vardır.					
Stoklarımızda kira geliri elde ettiğimiz ve satmayı düşünmediğimiz gayrimenkuller vardır.					
Bankalardan teminat mektubu alamayan firmaların, kamudan KDV iadelerini tahsil edebilmesi çok zordur.					
Kamudan tahsil edilmeyi beklenen KDV iadelerinin, nakit ve benzeri varlıklar ile alacaklar kalemlerine göre paraya dönüşme süresi daha uzundur.					
Kdv iadelerinin kamudan tahsil edilebilme kolaylığı, kamunun o dönemki tutum ve politikalarına göre değişmektedir.					

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında Konya’da doğdu. 2005 yılında Konya İmam Hatip Lisesinden mezun oldu. 2007 yılında Selçuk Üniversitesi Akören Ali Rıza Ercan Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Ön lisans programından, 2010 yılında Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme Bölümünden, 2012 yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümlerinden mezun oldu. 2013 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Üniversite öğrenimi süresince birçok sektörde çalıştı ve 2013 yılından itibaren bankacılık sektöründe çalışmaktadır.

Ahmet BALCI

ahmetbalci85@hotmail.com